

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ

Katedra ekonomiky



Diplomová práce

**Analýza vývoje genderové nerovnosti a dopadu na
ekonomický růst v regionu Středního východu**

Bc. Viktor Suchý

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Viktor Suchý

Podnikání a administrativa

Název práce

Analýza vývoje genderové nerovnosti a dopadu na ekonomický růst v regionu Středního východu

Název anglicky

Analysis of gender inequality and its impact on economic growth in the region of Middle East

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat vývoj nerovnosti žen v regionu Středního východu a posoudit vliv na ekonomický růst regionu.

Metodika

Teoretická část práce využívá sekundárních zdrojů dat se zaměřením na problematiku genderové nerovnosti.

Praktická část práce vychází jak z kvalitativní analýzy, tak z kvantitativní analýzy. Práce se bude zabývat ukazateli, které hodnotí nerovnost žen (GII, GDI). Na základě studií dokumentů a výsledků z vybraných ukazatelů budou následně vybrány dvě země a bude provedena kontrafaktuální analýza. Součástí práce je případová studie se zaměřením na oblast nerovnosti žen na Středním východě.

Doporučený rozsah práce

60-70 stran

Klíčová slova

Genderová nerovnost, ekonomický růst, Střední východ, lidská práva, vzdělání, GII (Gender Inequality Index), GDI (Gender Development Index), pracovní trh, MDG (Millennium Development Goals)

Doporučené zdroje informací

- DOLLAR, D.; GATTI, R., (1999) Gender Inequality, Income, and Growth: Are Good Times good for Women? Mimeographed, Washington DC: The World Bank.
- DOUMATO, Eleanor Abdella; POSUSNEY, Marsha Pripstein, (2003), Women and globalization in the Arab Middle East : gender, economy, and society, Boulder : L. Rienner Publishers, ISBN: 978-1-588-26134-2
- HEWARD, Christine; BUNWAREE Sheila, (1999) Gender, Education and Development: Beyond Access to Empowerment, London, Zed Books, ISBN: 1-85649-631-7
- KEDDIE, R. Nikki, (2007), Women in the Middle East: Past and Present, Princeton University Press, ISBN: 978-0-691-11610-5
- KLASEN, S., (2000) POLICY RESEARCH REPORT ON GENDER AND DEVELOPMENT. Working Paper Series, No. 7. Does Gender Inequality Reduce Growth and Development? Evidence from Cross-Country Regressions.
- Knižní zdroje:
- McCLAIN, C. Linda; GROSSMAN, Joanna L., (2009), Gender Equality: Dimensions of Women's Equal Citizenship, Cambridge [England] ; New York : Cambridge University Press, ISBN: 978-0-521-76647-0
- MORRISON, Andrew R.; RAJU, Dhushyanth; SINHA, Nistha, (2007) Gender Equality, Poverty and Economic Growth, World Bank Publications,
- NAZIR, Sameena; TOMPERT, Leigh, (2004), Women's rights in the Middle East and North Africa : citizenship and justice, Lanham, MD : Rowman & Littlefield, ISBN: 0-7425-4992-5
- Odborné články:
- OECD, (2012), Closing the Gender Gap Act Now: Act Now, OECD Publishing, 2012 ISBN: 978-92-64-17936-3
- SADIGI, Fatima; ENNAJI, Moha, (2011), Women in the Middle East and North Africa: Agents of Change, Routledge, ISBN: 978-0-415-57300-7
- TANZIM, A. J., (2011) Dimensions of gender inequality & Its impact on society
- WORLD BANK, (2004), Gender and Development in the Middle East and North Africa : Women in the Public Sphere. Washington, DC : World Bank , ISBN: 0-8213-5676-3
- WORLD BANK, (2004), 2012. World Development Report 2012 : Gender Equality and Development, Washington, DC : World Bank , ISBN: 978-0-8213-8810-5

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Zuzana Smeets Křístková, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2015

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Analýza vývoje genderové nerovnosti a dopadu na ekonomický růst v regionu Středního východu " jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27.3.2015

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval paní Ing. Zuzaně Křístkové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování diplomové práce. Dále děkuji mojí rodině za velkou podporu a trpělivost.

Analýza vývoje genderové nerovnosti a dopadu na ekonomický růst v regionu Středního východu

Analysis of gender inequality and its impact on economic growth in the region of Middle East

Souhrn

Diplomová práce se zabývá genderovou nerovností na Středním východě, která je monitorovaná genderovým ukazatelem GGI (Global Gender Gap Index). Tento index je zkoumán v souvislosti s ukazatelem HDP za účelem posouzení vlivu rovnoprávnosti mužů a žen na ekonomický růst. Diplomová práce se skládá ze dvou hlavních částí, a to části teoretické a praktické. V teoretické části jsou rozebírány dimenze genderové nerovnosti, její příčiny a důsledky, ukazatele genderové nerovnosti a jejich konstrukce, vliv genderové nerovnosti na ekonomický růst a jak současné světové politiky bojují proti genderové nerovnosti. V praktické části je ověřen předpoklad o pozitivním vlivu vyšší genderové rovnosti na ekonomický růst na příkladu zemí regionu Středního východu s využitím kvantitativních metod, jako je korelační a regresní analýza. Pro srozumitelnější představu o stavu genderové nerovnosti v regionu Středního východu je jako benchmark vybráno Norsko, které je vyspělou evropskou zemí, kde je nízká genderová nerovnost a současně je významným producentem ropy stejně, jako řada zemí regionu Středního východu.

Klíčová slova: Ekonomické příležitosti, ekonomický růst, genderová nerovnost, GGI, HDP, lidská práva, Střední východ, ukazatele genderové nerovnosti, ženy

Summary

This thesis deals with the gender inequality in the Middle East, which is monitored by gender indicator GGI (Global Gender Gap Index). This index is examined in relation to the GDP indicator in order to assess the impact of gender equality on economic growth. This thesis consists of theoretical and practical part. The theoretical part focuses on the dimensions of gender inequality, causes and consequences of gender inequality, gender inequality indicators and their construction, the impact of gender inequality on economic growth and how the current world politics fight against gender inequality. The assumption about a positive impact of greater gender equality on the growth of GDP is verified in the practical part on the example of the Middle East region by using the quantitative methods such as correlation and regression analysis. Norway is selected as 'benchmark' for a clearer idea of the situation of gender inequality in the Middle Eastern region. Norway is developed European country where gender inequality is low and at the same time it is a major oil producer as well as a number of countries in the region of the Middle East.

Keywords: Economic opportunities, economic growth, gender inequality, GGI, GDP, human rights, the Middle East, indicators of gender inequality, women

Obsah

1. Úvod.....	12
2. Cíl práce a metodika.....	13
Cíl práce.....	13
Metodika.....	13
3. Teoretická část	15
3.1. Charakteristika genderové nerovnosti a její dimenze	15
3.1.1. Genderová nerovnost v rodině	19
3.1.2. Genderová nerovnost ve vzdělávání	20
3.1.3. Genderová nerovnost v zaměstnání.....	22
3.1.4. Genderová nerovnost v podnikání (ekonomické příležitosti)	26
3.2. Příčiny genderové nerovnosti.....	28
3.2.1. Genderové stereotypy.....	28
3.2.2. Materialistické teorie.....	29
3.2.3. Náboženství a kultura aneb vytváření genderové nerovnosti.....	30
3.2.3.1. Křesťanství a postavení žen v křesťanské společnosti	32
3.2.3.2. Islám a postavení žen v muslimské společnosti	34
3.3. Důsledky genderové nerovnosti.....	36
3.3.1. Chudoba jako důsledek genderové nerovnosti.....	37
3.3.2. Násilí na ženách	40
3.4. Genderová nerovnost a ekonomický růst.....	42
3.4.1. Genderová nerovnost jako brzda ekonomického růstu	46
3.4.2. Ekonomické důvody k odstranění genderové nerovnosti.....	48
3.4.2.1. Rovnost žen a mužů zvyšuje zásobu lidského kapitálu.....	50
3.4.2.2. Rovnost žen a mužů podporuje vyšší produktivitu práce.....	51
3.4.2.3. Genderová rovnost zvyšuje produktivitu zemědělství	53
3.4.2.4. Větší rovnost žen a mužů přitahuje investice do fyzického kapitálu	55
3.5. Ukazatele genderové nerovnosti	56
3.5.1. GGI (The Global Gender Gap Index)	57
3.5.2. GDI (Gender Development Index).....	59
3.5.3. GII (Gender Inequality Index).....	61
3.5.4. GEI (Gender Equality index)	63
3.5.5. GEM (Gender Empowerment Measure)	65
3.5.6. WEO (Women's Economic Opportunity Index).....	66

3.6.	Současné světové politiky v boji proti genderové nerovnosti	67
3.6.1.	EU proti genderové nerovnosti	68
3.6.2.	OSN proti genderové nerovnosti.....	69
3.6.3.	Další významné subjekty v boji proti genderové nerovnosti	71
3.6.3.1.	One World Action (OWA).....	71
3.6.3.2.	Světová banka (World Bank)	72
3.6.3.3.	OECD	74
4.	Analýza vývoje genderové nerovnosti a dopadu na ekonomický růst v regionu Středního východu	75
4.1.	Analýza vývoje ekonomického růstu a rozvoje ve vybraných zemích regionu Středního východu.....	78
4.2.	Analýza vývoje genderové nerovnosti (GGI) ve vybraných zemích regionu Středního východu.....	81
4.2.1.	Analýza vývoje ekonomické dimenze genderové nerovnosti	84
4.2.2.	Analýza vývoje dimenze vzdělání genderové nerovnosti	87
4.2.3.	Analýza vývoje dimenze zdraví genderové nerovnosti.....	89
4.2.4.	Analýza vývoje politické dimenze genderové nerovnosti.....	91
4.3.	Vliv genderové nerovnosti na ekonomický růst ve vybraných zemích regionu Středního východu.....	94
5.	Shrnutí a diskuze	98
6.	Závěr	100
7.	Seznam použitých zdrojů.....	102
7.1.1.	Knižní zdroje:.....	102
7.1.2.	Odborné články:	105
7.1.3.	Internetové zdroje:	110
8.	Přílohy.....	116
	Tabulka 1 - Genderová rovnost a ekonomický růst	49
	Tabulka 2 - 10 nejlepších a 10 nejhorších zemí v rámci indexu GGI v roce 2014	58
	Tabulka 3 - 10 nejlepších a 10 nejhorších zemí v rámci indexu GDI v roce 2013	60
	Tabulka 4 - 10 nejlepších a 10 nejhorších zemí v rámci indexu GII v roce 2013.....	62
	Tabulka 5 - Střední východ – indikátory.....	77
	Tabulka 6 - Srovnání zemí MENA a Norska	93
	Tabulka 7 - Míra růstu HDP.....	94
	Tabulka 8 - Míra růstu GGI	95
	Tabulka 9 - Míra korelace mezi HDP a GGI	97

Schéma 1 - Důsledky genderové nerovnosti.....	36
Schéma 2 - Chudoba žen a její důsledky	39
Schéma 3 - Genderová nerovnost a chudoba žen „začarovaný kruh“.....	40
Schéma 4 - Posílení žen a ekonomický růst.....	45
Schéma 5 - Struktura GEM.....	65
Schéma 6 - Cíl 3: Prosazování rovnosti pohlaví a posilování postavení žen	71
Graf 1 - Mzdy žen v porovnání se mzdami mužů v obdobích 1979 - 2012 v celosvětovém měřítku	23
Graf 2 - Platová nerovnost	23
Graf 3 - Rozsah křesťanství	33
Graf 4 - Zapojení žen na trhu práce 1	52
Graf 5 - Zapojení žen na trhu práce 2	53
Graf 6 - Vývoj počtu obyvatel ve vybraných zemích regionu Středního východu v období 2005 – 2013.....	78
Graf 7 - Vývoj HDP ve vybraných zemích regionu Středního východu v období 2005 - 2013 .	79
Graf 8 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu v období 2006 – 2014 .	81
Graf 9 - Srovnání zemí regionu Středního východu za použití bazických indexů.....	82
Graf 10 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu – ekonomické zapojení a příležitosti v období 2006 – 2014.....	84
Graf 11 - Zapojení mužů a žen na trhu práce MENA (věk 15-64) v regionu	86
Graf 12 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu – vzdělání v období 2006 – 2014.....	87
Graf 13 - Zápis žen a mužů do škol v regionu MENA	88
Graf 14 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu – zdraví a životní podmínky v období 2006 - 2014	89
Graf 15 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu – politické posílení v období 2006 – 2014.....	91
Graf 16 - Ženy v zákonodárných sborech v regionu MENA	92
Graf 17 - Srovnání zemí regionu Středního východu z hlediska míry růstu GGI a HDP	96
Obrázek 1 - Vztah genderové nerovnosti a ekonomickým růstem	44
Obrázek 2 - Gender Inequality Index.....	63
Obrázek 3 - Domény GEI	64
Obrázek 4 - Střední východ.....	75

1. Úvod

Nerovnost pohlaví je stále největší překážkou k lidskému rozvoji. Situace žen se od roku 1990 velmi zlepšila, ale přesto zatím žádné země nedosáhly genderové rovnosti. Proces odstraňování nerovnosti mezi ženami a muži probíhal ve světě v uplynulém čtvrt století s výraznými odlišnostmi. Na jedné straně došlo v řadě zemí v rámci zrovnoprávnění pohlaví k obrovskému pokroku. Tyto země mají výslovnou záruku pod ústavní záštitou pro rovnost všech občanů a zákazu diskriminace žen. V těchto zemích jsou ženám garantována rovná práva v oblastech vlastnictví majetku, děditství, manželství, zaměstnání, vzdělávání či účasti na politickém životě. Přesto i zde je zastoupení žen v politice a na vedoucích manažerských pozicích stále mnohem nižší než u mužů a to platí v zásadě ve všech zemích světa. Významná genderová nerovnost je společným rysem převážné většiny rozvojových zemí. Nerovné postavení žen můžeme vidět například v zemích regionu Středního východu, kde je nedostatek pracovních příležitostí, kde patriarchální normy a stereotypy přispívají ve prospěch mužů. Situace se sice v zemích regionu Středního východu v určitých aspektech genderové nerovnosti nepatrně zlepšila, ale sociální postavení žen a dívek je v těchto zemích i nadále podstatně horší než u mužů a chlapců. V některých zemích tohoto regionu jako je například Jemen nebo Pákistán je stále málo pravděpodobné, že dívky vystudují základní školu a budou v dospělosti gramotné. Alarmující je také fakt, že pravděpodobnost úmrtí žen během porodu je v některých zemích regionu Středního východu na úrovni srovnatelné se západními zeměmi v období 19. století.

Společenské postavení žen a jejich podíl na hospodářském rozvoji se stále více dostává do centra pozornosti establishmentu mnoha zemí. V řadě studií bylo prokázáno že, nerovnost mezi ženami a muži z hlediska přístupu ke vzdělávání, zdravotní péči, zaměstnanosti a rovnosti příjmů, bývá významnou překážkou v posílení ekonomického růstu.

Nerovnost mezi ženami a muži zapříčinila, že země do značné míry limitují svůj potenciál k akumulaci fyzického a lidského kapitálu, které jsou určujícími činiteli ekonomického růstu.

2. Cíl práce a metodika

Cíl práce

Hlavním cílem této práce je analyzovat vývoj nerovnosti mužů a žen v regionu Středního východu a posoudit vliv na ekonomický růst regionu, který je vyjádřen ukazatelem HDP.

Dílčím cílem práce je:

- charakteristika genderové nerovnosti a její dimenze
- odhalení a příčin a důsledků genderové nerovnosti
- charakteristika vztahu genderové nerovnosti a ekonomického růstu
- deskripce určujících ukazatelů genderové nerovnosti a vybrání jednoho ukazatele pro zachycení vztahu genderové nerovnosti a jejího dopadu na ekonomický růst
- analýza vývoje ekonomického růstu a rozvoje ve vybraných zemích regionu Středního východu
- analýza vývoje genderové nerovnosti ve vybraných zemích regionu Středního východu
- stanovení míry růstu a prognózy dosažení srovnatelné úrovně genderové nerovnosti regionu Středního východu se zvoleným benchmarkem
- ověření pozitivního vlivu vyšší genderové rovnosti na ekonomický růst
- vyvodit doporučení

Metodika

V rámci posloupnosti jednotlivých kroků pro dosažení stanovených cílů této diplomové práce je nejprve provedeno studium odborných článků a knih, zabývajících se vztahem genderové nerovnosti na ekonomický růst, přičemž je provedena komparace odborných východisek k danému tématu.

Metodika praktické části diplomové práce vychází převážně z kvantitativních metod, jako je korelační a regresní analýza. Korelační analýza slouží k vyjádření síly

závislosti dvou a více numerických proměnných. Korelační analýza odpovídá na otázku, jak silná je závislost mezi proměnnými resp. jak moc odpovídá model skutečnosti. Regresní analýza slouží k popisu závislosti dvou a více numerických proměnných. Říká, jak vypadá závislost mezi proměnnými.

Nástrojem pro vybraný výzkum je ukazatel genderové nerovnosti Global Gender Gap Index, který zaznamenává rovnoprávnost mužů a žen ve čtyřech oblastech, kterými jsou ekonomické zapojení a příležitosti, vzdělání, zdraví a životní podmínky a politické posílení. Pro zjištění dat jednotlivých zemí v rámci ukazatele Global Gender Gap Index, jsou použity zdroje Světového ekonomického fóra.

Pro ekonomický růst je vybrán ukazatel HDP, přičemž se vychází ze zdrojů Světové banky.

V rámci této práce si autor stanovil hypotézu: H I.: *„Vyšší genderová rovnost má pozitivní vliv na růst HDP“*

Předpoklad o pozitivním vlivu vyšší genderové rovnosti na ekonomický je ověřen na příkladu zemí regionu Středního východu. Jedná se konkrétně o Jemen, Alžírsko, Bahrajn, Irán, Izrael, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Omán, Pákistán, Katar, Saudská Arábie a Spojené arabské emiráty.

Pro lepší představu o stavu genderové nerovnosti v regionu Středního východu je jako benchmark vybráno Norsko, které je vyspělou evropskou zemí, kde je nízká genderová nerovnost a současně je významným producentem ropy stejně, jako řada zemí regionu Středního východu.

Po obstarání potřebných dat ukazatele Global Gender Gap Index, včetně jeho jednotlivých subindexů, je provedena bližší analýza a syntéza jednotlivých složek formou grafického zpracování a následné deskripce. Dále je stanovena míra růstu ukazatele HDP a indexu GGI pro jednotlivé země regionu, přičemž je provedena korelační analýza vývoje těchto dvou ukazatelů. Rovněž je provedena regresní analýza vlivu míry růstu GGI na míru růstu HDP v regionu Středního východu. Závěrem je na základě lineárního trendu provedena prognóza dosažení současné úrovně zvoleného benchmarku.

3. Teoretická část

3.1. Charakteristika genderové nerovnosti a její dimenze

„Žena se narodila svobodná a právem muži rovná. Národ, na kterém spočívá stát, se skládá ze společnosti mužů a žen; zákonodárství má být výrazem této všeobecnosti. Všechny občanky se musí tak jako všichni občané osobně nebo prostřednictvím volených zástupců účastnit na jeho utváření. Má-li žena právo vystoupit na popravě, musí mít také právo vystoupit na řečnickou tribunu.“

(Radvanová, 1971, s. 10)

Odpověď na otázku, zda je rovnost mužů a žen důležitá pro rozvoj společnosti je rozhodně ano. Mezi hlavními faktory, které nejvíce ovlivňují naše životy, patří právě naše biologické pohlaví. Ovlivňuje například pro jaké vzdělání a pro jakou práci se v životě rozhodneme. Další oblastí, kde figuruje naše pohlaví je hospodaření s časem, kdy nám pomáhá nalézt rovnováhu mezi osobním životem a prací. Je zřejmé, že potřeby mužů a žen jsou různé, ale tento aspekt bohužel bývá při vyhodnocování a přípravě budoucích rozhodnutí často přehlížen. (Jarkovská, 2008)

Proč by se měla každá země rovností žen a mužů zabývat? Protože rovnost mezi ženami a muži je žádoucí sama o sobě, má skutečnou hodnotu. Princip rovného zacházení s muži a ženami je jedním ze základních principů občanské společnosti. Nerovnosti založené výhradně na našem biologickém pohlaví jsou ve své podstatě nespravedlivé. Ale je nutné se ponořit hlouběji do této problematiky a začít rozlišovat mezi nerovnostmi v šancích a nerovnostmi ve výsledcích. (Buviníc a kol., 2008)

Rawls (1971) nerovnost odvolává na svět, v němž mohou být výsledky nespravedlivé, ale kde nikdo nemůže vědět, zda někdo skončí s příznivým či nepříznivým výsledkem. Roemer (1993, s. 148) ve své knize podotýká, že sociální blahobyt nebude maximalizován v případě, že výsledky budou rozdílné. Je to způsobeno odlišnými okolnostmi jednotlivců, kdy tyto okolnosti odkazují na faktory, které nemohou ovlivnit.

Genderové stereotypy hrají v našich životech stále velkou roli. Pokud mluvíme o genderových stereotypech, máme na mysli tradiční a často i diskriminační představy o typicky mužských a ženských vlastnostech. Dále v této souvislosti přisuzujeme mužům a ženám genderové role, které představují ve společnosti. Genderový stereotyp tedy poukazuje na to, jak by se v dané společnosti měl chovat muž a jak by se měla chovat žena. S genderově stereotypním očekáváním lidí v závislosti na jedincovo pohlaví se setkáváme dennodenně. Muži jsou stereotypně považováni za hlavní zdroj příjmu a živitele rodiny, jsou bráni za silnější, nezávislejší a jsou spojovány s fyzickou silou a agresivitou. Na druhou stranu ženy jsou naopak ztotožňovány s emocemi a slabostí, s finanční i emoční závislostí na mužích. A právě toto genderově stereotypní uvažování o mužích a ženách pak skutečně způsobuje to, že se ženy, popř. muži, snaží vyhovět společensky očekávaným rolím (označováno jako genderové role) a vznikají tak reálné nerovnosti mezi muži a ženami. (Jarkovská, 2008)

Stereotypy a postoje lidí, zakotvené vně jejich myšlení se mohou změnit jen velmi vzácně, přesto se ukázalo, že současná společnost je takovéto změny schopna docílit. O této radostné zprávě vypovídají výsledky dílčích cílů zemí Evropské unie v oblasti rovnoprávnosti mužů a žen. Ovšem prozatím jsme stále v základním táboře na cestě k zdolání vrcholu této pomyslné hory. Stále se hledají optimální cesty, metody a nové přístupy k jejímu dosažení. Hlavní strategií Evropské unie pro realizaci rovných příležitostí pro ženy a muže v institucích, organizacích a v politice je „*Genderový mainstreaming*“. (Blickhauser, Bargen, 2007, s. 1) Tato strategie zahrnuje integrování genderového hlediska do běžných každodenních činností na všech úrovních rozhodování a ve všech oblastech politiky. To má za následek, že návrhy jsou posouzeny ve světle možností, situací a potřeb žen a mužů na pozadí celkového cíle – dosažení genderové rovnosti. (Asklöf a kol., 2003, s. 7-9)

Je zapotřebí si ujasnit, že jak ženy, tak i muži hrají konkrétní genderové role a každé společnosti může velmi pomoci, pokud bude respektován princip rovnosti žen a mužů a s tím i jdoucí ruku v ruce dodržování rovného rozdělování úkolů, výhod a odpovědností na základě genderu.

Pokud tedy mluvíme o genderové rovnosti, máme na mysli prostor, kde člověk může rozvíjet své osobní schopnosti a kde má právo činit vlastní svobodná rozhodnutí. V tomto konceptu je potřebám žen a mužů přisuzována stejná hodnota. „*Politiky jsou genderově senzitivní, pokud zohledňují specifické rysy životů jak žen, tak i mužů a pokud zároveň usilují o odstranění nerovností a podporují rovné rozdělování zdrojů*“ (Asklöf

a kol., 2003, s. 7) Koldínská (2010, s. 9), která se věnuje rovnosti mužů a žen z perspektivy sociálního práva říká: „*porušením rovnosti je takový zásah do práv člověka, jehož výsledkem je nastolení (byť dočasné) nerovnosti mezi jedinci.*“ Další definice od Hospodářského a sociálního výboru říká, že dosáhneme genderové rovnosti žen a mužů v okamžiku, „*kdy se plánování jakékoliv akce neobejde bez posuzování jejího dopadu na ženy i muže. Akcí se rozumí i plánování právních předpisů, politik a programů ve všech oblastech a na všech úrovních.*“ (One World Action, s. 3)

Od roku 1997 v rámci Amsterdamské smlouvy se stala rovnost žen a mužů formální součástí vnitřních i vnějších záležitostí EU. Evropská unie si je vědoma, že rovnost žen a mužů je jednou ze základních zásad práva společenství.

Toto je definice používaná Radou Evropy: „*Genderová rovnost znamená stejnou viditelnost, stejné postavení a stejnou účast obou pohlaví ve všech sférách veřejného a soukromého života. Genderová rovnost je opakem genderové nerovnosti, nikoliv genderových rozdílů, a jejím cílem je prosazovat plnohodnotnou účast žen a mužů ve společnosti.*“ (Asklöf a kol., 2003, s. 9) Tanzim (2011) tvrdí, že genderovou nerovnost můžeme tedy parafrázovat jako rozdíl mužů a žen ve společenském postavení, moci a prestiži majících ve skupinách, kolektivech a společnosti. Nerovnost pohlaví je způsobena, když ženy mají méně moci než muži.

V dnešní době přibývá zemí, kde mají ženy i muži pod záštitou zákona rovná práva v oblastech vlastnictví, dědictví a manželství. K dnešnímu dni je více než 130 zemí opírající se o zákony, které garantují rovná práva pro všechny občany a zákazem diskriminace mezi muži a ženami. (World Bank, 2012b)

Ženy nyní představují 40 % globální pracovní síly, 43 % světové zemědělské pracovní síly a více než polovina studentů na univerzitách je ženského pohlaví. (World Bank, 2012a)

Smutným faktem je, že tu stále jsou společnosti, ve kterých figurují nerovné mocenské vztahy, kde muži dominují nad ženami, které jsou jim podřízeny. V těchto zemích mají ženy podřadná zákonná práva a omezenou či žádnou osobní svobodu. Genderové rozdíly se ještě prohlubují, pokud je chudoba ve spojení s dalšími formami vyloučení, jako je etnický původ či postižení. (tamtéž, 2012a)

Nerovnost pohlaví znamená nejen rezignovat na důležité příspěvky, kterými ženy přispívají ekonomice, ale také plýtvání let investic do vzdělávání dívek a mladých

žen. (OECD, 2012) Tento problém se vyskytuje převážně v rozvojových zemích, kde se vykazují značné genderové nerovnosti ve vzdělávání, zaměstnanosti a zdravotnictví. (Klasen, 2000)

Rovnost žen a mužů není pouze o ekonomickém posílení, je to morální imperativ. Je to o poctivosti a spravedlnosti a zahrnuje mnoho politických, sociálních a kulturních dimenzí. Je to rovněž prostředek, který má sílu vnést do našich životů štěstí a lásku.

Tanzim¹ (2011, s. 1) zabývající se problematikou genderové nerovnosti uvádí: „*Pohlavní nerovnost tíží všechny členy společnosti, nejen dívky a ženy*“

Světová banka na základě výzkumu pod názvem Engendering Development² (v překladu „zahrnutí vlivu genderu do rozvoje“) uvedla, že země s menšími mezerami v genderové nerovnosti, jako je možnost vzdělávání, zaměstnání a majetková práva, tak mají nejen nižší dětskou podvýživu a úmrtnost, ale také transparentnější obchod a vládu, ale také rychlejší ekonomický růst. Stern³ tvrdí: „*Zvýšení rovnosti žen a mužů je zásadní myšlenkou pro růst svobody, rozšiřuje možnosti a kontrolu lidí nad svými životy*“ (World Bank)

Mnoho žen je po celém postaveno v boji proti záležitostem v rovnosti pohlaví. Ženy sdílejí své zkušenosti v otázkách "ekonomické diskriminace, kulturní izolace a sociální segregace". Spousta žen je zachycena v bludném kruhu chudoby a nejsou schopny zlepšit svůj současný stav ve výše uvedených oblastech. (Zajda, Freeman, 2009)

Genderové rozdíly stále přetrvávají a můžeme je dokonce vidět i těch nejdemokratičtějších zemích světa. Ženy daleko častěji vykonávají neplacené „dělnické“ práce v domácnostech a v některých případech jsou nuceny přijmout i neoficiální pracovní místa a tím se spolupodílet na šedé ekonomice. Dodnes v mnoha zemích mají ženy menší práva než muži. Pozice ženy ve společnosti je daleko pod pozicí muže. Ženy v těchto zemích nemají právo rozhodovat a mají takřka nulovou moc nad svými zdroji.

¹ Juhayer Tanzim - student Univerzity Dhaka v Bangladáši, je autorem několika odborných článků zabývajících se problematikou genderové nerovnosti.

² Světová banka se v tomto výzkumu zaměřuje na otázky genderové rovnosti a na jejich široké ekonomické a sociální důsledky v rozvojových zemích.

³ Nicholas Stern je hlavní ekonom Světové banky a Víceprezident pro rozvoj ekonomiky.

I přes celkový pokrok v oblasti školství, zůstávají dívky v některých oblastech stále znevýhodněné, kde je jejich účast na základních a středních školách mnohem nižší než u chlapců. (World Bank, 2012a)

3.1.1. Genderová nerovnost v rodině

Myšlenka, že muži a ženy si jsou rovni a všichni si zaslouží spravedlivou šanci v životě, je krásná, ale v reálném světě je to tomu trochu jinak, dnes a denně se setkáváme s nerovností mezi ženami a muži.

Rodina je základní jednotkou společnosti. V rámci této sociální jednotky se na základě genderu určují role, avšak ženské role jsou většinou vnímány jako podružné. (Tanzim, 2011, s. 3) Genderové role jsou definovány na základě socio-kulturních norem každé společnosti. Ve většině společností je systém rodin založen na fungování genderových rolí. Původ genderových rolí lze datovat do samého vzniku společenského života. Od doby, kdy člověk začal žít ve společnosti, se postupně utvářely mužské a ženské role. (Prokerela)

Ze slovníku sociologických pojmů se můžeme dočíst, že základní strukturou útlaku žen je patriarchální systém, kde se vždy nemusí jednat jen o viditelné stránky násilí na ženách, ale že jde i o jeho skryté formy obsažené v řízení a vykořisťování žen. (Jandourek, 2012, s. 85) Patriarchát obecně znamená, mužskou dominanci a ženskou podřízenost. (Tanzim, 2011, s. 3)

Je 21. století a dodnes v některých společnostech přetrvávají tradiční schémata a stereotypy rodiny, kde jsou ženy odsouzené domácnosti. V tomto konceptu, by ženy měly zůstat doma, zastávat domácí práce a postarat se o rodinu. Zatímco muži, lovci, by měli obstarat potravu a vydělat peníze na chod domácnosti. Muži, kteří pomáhají doma, jsou v tomto systému považovány z hlediska hierarchie socio-kulturních hodnot jako méně zruční, obzvláště od doby, kdy mužská prestiž a úspěch začaly být úzce spojovány se schopností fungovat v obchodním světě. Industrializace a nárůst byrokracie vytváří tlak na muže, aby upřednostnili pracovní život před rodinným. (Lupri, 1983, s. 96-97)

Podle výsledků kvantitativního výzkumu genderstudies (2008) v ČR se ukázalo, že muži stále preferují tradiční model rodiny, kde jsou považováni za živitele rodiny,

věnující se převážně své profesi a budování osobní kariéry. Naopak ženy se přiklánějí k rovnocennému rozdělení rolí, jak v práci tak i doma. Dalším zjištěním bylo, že zatímco ženy chtějí plně zvládnout obojí, věnovat se kariéře i starat se o rodinu, muži se spíše orientují jen na profesní život. Posledním zjištěním bylo, že ženy podstatně více než muži pocítují existenci nerovností mezi muži a ženami.

3.1.2. Genderová nerovnost ve vzdělávání



Zdroj: TANZIM, A. J., (2011)

Vzdělání je nejlepší a zároveň i nejobávanější způsob, jak posílit postavení lidí ve společnosti. Pouze za pomoci znalostí, síly a sebedůvěry mohou ženy podporovat a chránit svá práva. Se vzděláváním, mohou děti, rodiny, komunity a dokonce i celé národy prolomit začarovaný kruh chudoby. (Free the children)

Na základě statistik zemí OECD (2012) se dostalo skutečnosti, že vyšší dosažené vzdělání se může promítnout na polovině ekonomického růstu. Tomuto kladnému jevu se dostává díky zvýšením počtu dívek na vyšších stupních vzdělání. K tomu neodmyslitelně patří i zavedení rovnoprávnosti obou pohlaví ke vzdělávání. Šedesát pět milionů dívek na celém světě stále nechodí do základních a středních škol, podle nejnovějších odhadů UNESCO. (Because I am girl)

V posledních desetiletích spousta zemí po celém světě učinila významný pokrok k rovnosti žen a mužů k přístupu ke vzdělávání. Příjemné zjištění je, že ve většině zemí mají chlapci, tak i dívky možnost navštěvovat základní školu. Ovšem obraz skutečnosti

je pak mnohem různorodější u středoškolského a vysokoškolského vzdělání, kde pak gender hraje velkou roli. Například dívky ze zemí západní, východní a střední Afriky či jižní Asie nemají téměř žádnou šanci dosáhnout středoškolského, respektive vysokoškolského vzdělání. (OECD, 2012)

Katrňák (2004, s. 158-159) ve své knize píše, že vzdělanostní aspirace stejně nadaných dětí odvisí od jejich původu. Tedy nejvyšší vzdělanostní aspirace mají děti nejvzdělanějších rodičů a naopak. Rovněž dosahované výsledky dětí jsou při stejné inteligenci závislé na jejich sociálním původu. Postoj dětí ke vzdělávání tedy úzce souvisí s prostředím, ve kterém dítě vyrůstá.

V zemích, kde nejsou finanční prostředky, aby mohly rodiny poslat všechny své děti do škol, musí nutně padat těžká rozhodnutí, kdo bude mít možnost studovat. Řadě z nich zůstává pouze naděje na jasnější budoucnost. Jsou to většinou dívky, kterým není umožněno vydat se na cestu za lepším životem. Jedině další podporou mohou dívky v těchto oblastech setrvat ve škole a mít možnost vystudovat středoškolské studium. Není to mnohdy pouze otázka poplatků za školu, rodiče musejí koupit svým dětem uniformu a zaplatit za školní stravování. Tato kombinace je pro většinu rodin neřešitelná.

V zemích OECD se tímto problémem zabývají a tvrdí, že se musí zásadně změnit postoj v genderových stereotypech a postojů již od raného věku dítěte. Chceme-li využívat nejvyšší hospodářský a sociální návratnosti investic do vzdělávání, je nezbytné zjistit, proč existují rozdíly mezi pohlavími v postojích ke škole a zjistit způsoby, jak zvrátit nerovnováhu. Pokud budou učebnice uvádět příklady ženských sester a mužských inženýrů a pokud budou učitelé sami promítat své přesvědčení o dívčích a chlapeckých schopnostech v matematice a ve čtení, jaký postoj si budou děti k těmto předmětům tvořit? Změna genderových stereotypů ve škole je však pouze část rovnice, která se musí vyřešit. (OECD, 2012, s. 14-15)

Jak moc je pro někoho vzdělání důležité, demonstruje na svém životním příběhu Malála Yousafzai. Tato mladá dívka se stala symbolem neochvějné odolnosti proti Tálibánu a násilného popírání práv žen. Více než 250 milionů mladých dívek po celém světě nemohou svobodně chodit do školy a proti tomu se tato dívka rozhodla aktivně bojovat. Před čtyřmi lety Malála vytvořila kampaň za vzdělávání dívek v Pákistánu. V urputném boji proti diskriminaci žen však Malála téměř přišla o svůj život, když ji znenadání neznámý protiaktivista střelil ve školním autobuse přímo do hlavy. Možná i

díky všem lidem, kteří se za její uzdravení modlili, Malála přežila. Tato statečná dívka byla posléze nominována na Nobelovu cenu míru. (Júsufzajová, Lambová, 2014)

„Nevím, proč lidé rozdělili celý svět do dvou skupin, západní a východní. Vzdělání není ani východní, ani západní. Vzdělání je vzdělání a je to právo každé lidské bytosti.“

Malála Yousafzai

„V některých částech světa, studenti chodí do školy každý den. Je to jejich normální život. Ale v jiné části světa, jsme hladoví po vzdělávání... je to jako vzácný dar. Je to jako diamant.“

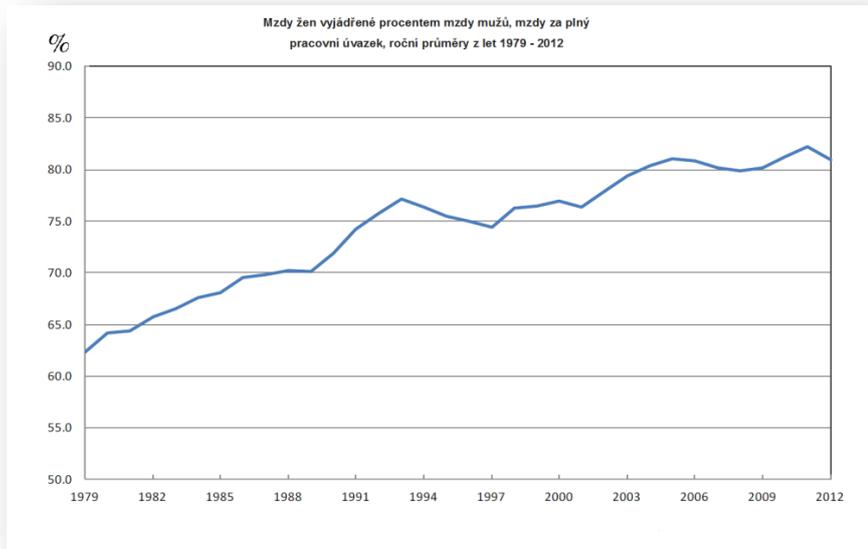
Malála Yousafzai

3.1.3. Genderová nerovnost v zaměstnání

Dalším problémem zůstává skutečnost příjmových rozdílů mezi muži a ženami, kde ženy viditelně pobírají ve srovnání s jejich mužskými protějšky na stejných pozicích výrazně nižší platy. Trh práce je oblastí, kde je v rovnosti postavení obou pohlaví snad nejvíce rozdílů. Nerovný je i samotný přístup k zaměstnání a také přístup žen k vedoucím funkcím. (Ferrarová, 2007, s. 3) Práce je jedním z klíčových faktorů ovlivňující velikost našeho osobního blahobytu. Práce většinou pro nás bývá primárním zdrojem našich příjmů, ale také místem plného výzev, bezpečí a rovněž i kritériem sebeúcty. Přesto jsou možnosti žen omezenější než možnosti mužů, ženy často vykonávají práci nižší úrovně, což úzce souvisí s genderovou nerovností ve společnosti. (Tomaskovic-Devey, 1993, s. 1-7)

I v těch nejrozvinutějších zemích světa vydělávají ženy daleko méně než muži. Ženy v roce 2012 průměrně dosahovaly okolo 80 % mužského platu – viz graf 1 (BLS Reports, 2013)

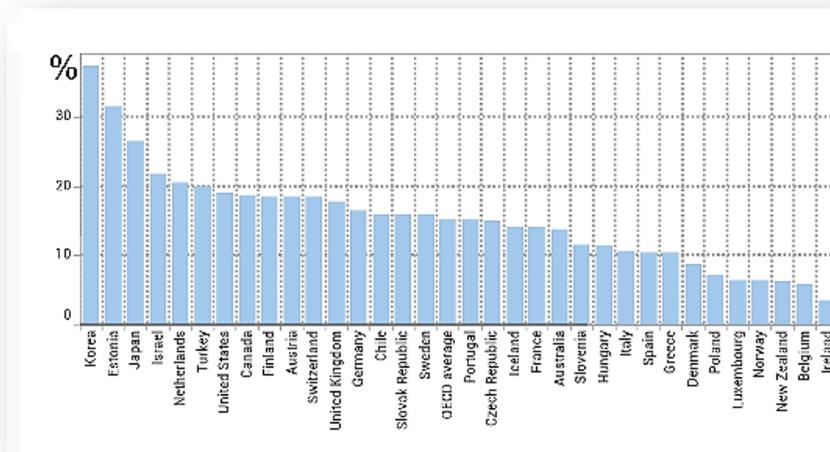
Graf 1 - Mzdy žen v porovnání se mzdami mužů v obdobích 1979 - 2012 v celosvětovém měřítku



Zdroj: BLS REPORTS (2013)

Podle posledních statistik OECD (viz graf 2) „dominuje“ v platové nerovnosti mužů a žen na prvním místě Jižní Korea, kde ženy vydělávají na stejné pozici o 39 % méně než muži. Na druhém místě je Estonsko s 31,5 %. Dále je Japonsko s 26,52 %. Nejmenší platová nerovnost je v Irsku, kde činí 3,54 %. (OECD)

Graf 2 - Platová nerovnost



Zdroj: OECD (2012)

Platová nerovnost se dále diferencuje podle oborů, ve kterých muži a ženy pracují. Obecně můžeme říci, že v atraktivních oborech se rozdíly zvětšují, zatímco u méně atraktivních, kam spadají i feminizované obory, se vyznačují větší příjmovou homogenitou. Avšak i ve feminizovaných oborech platí, že manažerských pozic dosahují daleko častěji muži.

Strukturálně nalezneme největší rozdíl mezd ve finančních oblastech práce v oborech peněžnictví a pojišťovnictví. (Bartošová, 2003)

Přechod ze školy do placené práce je zásadním momentem pro spoušť genderové diskvalifikace. Pro ženy je více méně nemožné, aby se dostaly na vrchol karierního žebříčku. A jak je možné, že ženy tráví poslední roky svého života ve větší chudobě? Tyto rozdíly mezi pohlavími existují do značné míry i proto, že ženy stále nesou břemeno vykonávat nevyhnutelné úkoly každodenního života, jako je péče o děti či o domácnost. (OECD, 2012, s. 15-16)

Na pracovním trhu je jen omezené množství flexibilních pracovních pozic, nedostatek míst v jeslích a školkách a v neposlední řadě stále ještě hluboko zakořeněné představy o tradiční roli muže a ženy. To jsou hlavní faktory, které ztěžují ženám pozici a samotný vstup na trh práce, uvádí vědecká pracovnice Friedrich Ebert Stiftung pod zastoupením Anny Kárníkové pro Českou republiku.

Přítom rovné zacházení se ženami a muži (genderová rovnost) je zásadní výzvou pro každou moderní demokratickou společnost. O tomto rovném přístupu se můžeme dočíst v zákonu o zaměstnanosti, tak i v antidiskriminačním zákoně. (Koldínská, 2010, s. 165)

Antidiskriminační zákon považuje za diskriminaci i z důvodu těhotenství, mateřství nebo otcovství a z důvodu pohlavní identifikace. *„Diskriminací z důvodu pohlaví není rozdílné zacházení ve věcech přístupu nebo odborné přípravě k zaměstnání nebo povolání, pokud je k tomu věcný důvod spočívající v povaze vykonávané práce nebo činnosti a uplatněné požadavky jsou této povaze přiměřené.“* (Zákony pro lidi)

Taktéž zákoník práce udává povinnost zaměstnavatele zajišťovat rovné zacházení všem svým zaměstnancům. Cituji: *„Zaměstnavatelé jsou povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu*

v zaměstnání. *V pracovněprávních vztazích je zakázána jakákoliv diskriminace.*“ (Neščáková, 2014, s. 36)

Přesto skutečnost je taková, že práce, v kterých převážně pracují ženy, mívají díky své povaze velmi nízké mzdy. Tyto práce také inklinují k nižší složitosti úkolů, menší samostatnosti, zpomalují tempo osobního růstu a nenabízí příležitosti k povýšení. (Tomaskovic-Devey, 1993, s. 7)

Velmi důležitou roli v prosazování rovnosti žen a mužů v oblasti zaměstnanosti hraje vláda, která by měla jít příkladem pro ostatní zaměstnavatele zajišťováním rovných příležitostí ve veřejném sektoru. (OECD, 2012, s. 15-16) V této souvislosti se i vláda České republiky zavázala důsledně respektovat princip rovného zacházení s ženami a muži, který je explicitně zahrnut mezi základními cíli EU i OSN. Vláda v boji proti této problematice každoročně připravuje dokument *„Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“*, ve kterém stanovuje úkoly podporující rovné příležitosti žen a mužů v české společnosti. (Boučková, 2004 s. 5)

Galim z IPPR⁴, tvrdí: *„Úspěchy vysoce postavených profesionálek zastiňují skutečnost, že naprostá většina žen nadále pracuje v nerovných podmínkách. Nic se nezměnilo ani na tom, že mateřství pro ženu znamená ohrožení její pracovní pozice i možnosti si najít zaměstnání. Výjimkou jsou opět ženy, kterým akademické vzdělání zajistilo vyšší postavení.* (Slovosled)

Závěrem této kapitoly je nutné zmínit, že práce jsou stále úzce spjaty s našimi pohlavími. Na základě pohlaví se určují úkoly a specifikují role. Gender a dělba práce jsou ústředním prvkem nerovnosti žen a mužů, a to jednak díky ekonomickým aspektům, tak sociální konstrukcí genderových identit. Pohlaví je spolu s věkem a dosaženým vzděláním klíčovým aspektem pro volná pracovní místa. Ženy jsou považovány za slabé, měkké, trpělivé, starostlivé a jako výsledek pro ně existuje jen pár typů zaměstnání, tzv. „ženské práce“. (Tanzim, 2012)

⁴ Institute for Public Policy Research (IPPR) je britská charitativní organizace s hlavním sídlem v Londýně; hlavním cílem této organizace je provádět výzkum v oblastech ekonomických, politických, sociálních a technických věd; včetně vlivu morálních, sociálních, politických a vědeckých faktorů na veřejné politice a na životní úroveň napříč celé společností.

3.1.4. Genderová nerovnost v podnikání (ekonomické příležitosti)

„Podniky jsou klíčovými hráči v globální ekonomice, mohou a zároveň musí hrát nezbytnou roli při zajištění a ochraně práv žen a k rozpoutání ekonomických schopností u žen. Více než kdy předtím je důležité vedení v soukromém sektoru.“ (UNIFEM, 2014)

Alberdi, výkonný ředitel spol. UNIFEM

Podnikání hraje stejně důležitou roli v rozvojových zemích, jako ve vyspělých zemích při vytváření pracovních míst, inovaci či tvorbě ekonomického růstu. Přesto, že se za poslední půl století zvýšil počet žen na trhu práce, tak v podnikatelské sféře stále zůstávají daleko za mužským zastoupením. A v případě, když už ženy zahájí podnikání, dělají to v menším rozsahu než muži. Vydělávají si zhruba o 30 až 40 % méně než muži. Proč je tomu tak? Prvním faktorem jsou menší zkušenosti v oblasti řízení (managementu) a věnují mnohem méně času na své podnikání než muži.

Podnikání žen získala větší pozornost v posledních letech z hlediska teorie i praxe. Podpora podnikání je klíčovým cílem politiky vlády všech zemí, které sdílejí stejnou myšlenku tedy, že vysoká míra podnikatelské aktivity přinese trvalé vytváření pracovních míst. Kromě toho mohou prosperující nové podniky podpořit rozvoj nových produktů, postupů a organizační inovace.

Je zřejmé, že je třeba zajistit nejen více, ale hodnotnější informace o podnikání jako o atraktivní karierní volbě a to nejen dívkám, kteří jsou ještě ve školách, ale i ženám, které hledají práci. (OECD, 2012, s. 16-17)

Ženy vstupující do podnikatelské činnosti bývají asociovány s odvětvími jako je zdravotnictví, stravování, péče a osobní služby. Nicméně statistiky ukazují, že počet žen, které zahajují činnost v technologických odvětvích, které mají větší potenciál na ekonomický růst, se stále zvyšuje. (McAdam, 2013, s. 7) Dr. Lena Madesin Phillips, zakladatelka Mezinárodní federace obchodních a profesionálních žen (BPW International) má tezi, že každá žena musí umět využít své konstruktivní myšlení a prosazovat zájmy všech ostatních žen v podnikání a povolání. Hlavním cílem této společnosti, která má 95 poboček po celém světě je rozvíjet ženskou profesionalitu a

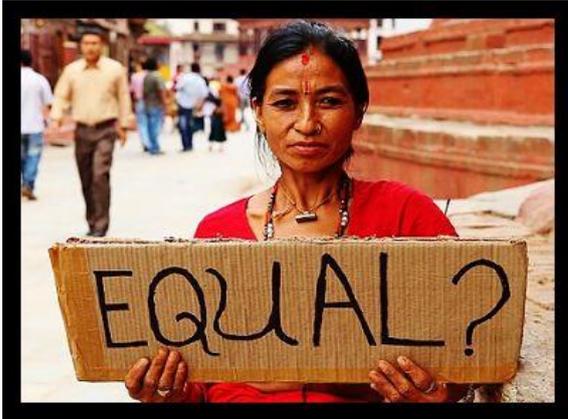
znalost vedení na co nejvyšší možné potenciální úrovni. Hlavní vizí společnosti BPW International je rovná účast žen a mužů v oblasti rozhodování. (BPW International)

Podnikání bývá obecně vnímáno jako zásadní činitel pro hospodářský život a prosperitu každé společnosti. Nové podniky přicházejí s inovacemi, zaplňují různorodé trhy a vytvářejí nová pracovní místa, která se stávají hybnou silou ekonomického růstu, což má nakonec za následek zlepšení celkové životní úrovně napříč celé společnosti. (Brickman, 2008. s. 1)

Anand⁵ (2014) ve svém semináři na téma „podnikání“ říká: *„Potřebujeme muže i ženy pro práci a soudržně přispět k růstu světové ekonomiky. Ženy mohou být v obchodním světě stejně nebo více úspěšné než muži. Jediné co potřebují je trochu povzbuzení, podpory a pochopení.“*

⁵ Raam Anand je prezident a spisovatel společnosti Stardom Publishing; vzato ze semináře „Are women entrepreneurs on par in a man's world?“

3.2. Příčiny genderové nerovnosti



Zdroj: JOHNSON, D., (2013)

Genderové rozdíly se vyskytují v každé společnosti, avšak všude se projevují odlišně. Tyto rozdíly jsou způsobeny jednak historickou zkušeností, kulturním prostředím, ale také náboženskými normami, ze kterých společnost vychází.

3.2.1. Genderové stereotypy

Za pozadím mnoha jevů sociální reality, které souvisí s rozdělením lidí na muže a ženy, stojí genderové stereotypy. Genderové stereotypy lze definovat jako „*tradiční a často i diskriminační představy o typicky mužských a ženských vlastnostech a o rolích a pozicích mužů a žen ve společnosti.*“ (Harnachová, 2010) Muž je předurčen hrát roli silného, výbojného, schopného jedince, živitele a ochránce rodiny, zatímco žena má být ochraňovaná, neriskující, obětavá a pečující. (Simerská, 2001) Tyto charakteristické rysy obou pohlaví jsou považovány za "normu" a očekávají se od každého muže nebo ženy. Ve sborníku *Společnost žen a mužů z aspektu gender*, jedné z prvních publikací, které se v Čechách pokusily o komplexnější shrnutí genderové problematiky, se můžeme dočíst, že stereotypizování je jakýsi proces, kterým se určité chování, postoje a emoce zařazují jako přiměřené a patřičné pouze pro jedno pohlaví. (Věšíňová-Kalivodová, Maříková, 1999, s. 77)

Genderové stereotypy či ona utvrzovaná představa o předem určené roli mužů a žen zobrazujících se v mysli lidí jsou všudypřítomné v našich každodenních životech. Dospělí i děti jsou dennodenně konfrontováni a ovlivňováni těmito stereotypy a jejich chování je přizpůsobováno v souladu s jejich genderovou rolí. (Wertenbruch, 2009, s. 3)

Genderové stereotypy mohou způsobit nerovné a nespravedlivé zacházení s lidmi, tento jev se nazývá sexismus. Sexismus tedy označuje jakékoli předsudky a diskriminace na základě pohlaví. Existují ovšem společnosti, kde rovnoprávnost pohlaví není deklarována ústavou, bývají to země, které jsou rigidní ve svém náboženství (nejvíce islám - viz blíže kapitola „Náboženství a genderová nerovnost“). V těchto zemích dochází k diskriminaci ženské populace. Ve společnostech, které zachycují rovnoprávnost pohlaví v zákonech, kde jsou právní záruky proti hrubým formám diskriminace, se stejně sexismus vyskytuje, má však odlišnou skrytější povahu. (Simerská, 2001)

Pohlaví by nemělo být ukazatelem akademických dovedností, zájmů nebo dokonce citových vlastností. Každý muž a každá žena je individuum; jsou více než jen muž nebo žena. Náš gender je jen součástí toho, kdo jsme; nedefinuje nás jako lidi.

3.2.2. Materialistické teorie

Další z příčin genderové nerovnosti je výsledkem bádání vědců materialistických teorií. Eitzen, Smith, Zinn (2013) tvrdí, že nerovnost mezi ženami a muži je způsobena tím, jak jsou ženy a muži vázány na ekonomickou strukturu společnosti. Zdůrazňují, že ovládání a distribuce hodnotných zdrojů jsou zásadní skutečností příčin stratifikace. Tato teze podkládá svá východiska existujícími mezikulturními údaji v postavení mužů a žen ve společnostech. Teorie, která vysvětluje příčiny nerovného postavení mezi ženami a muži poukazuje na to, že ženská role matky a manželky je nedoceňována, přestože je zásadní pro blahobyt společnosti. Výsledkem je pak segregace žen k přístupu k hodnotným veřejným zdrojům. Eitzen, Smith, Zinn se

dále shodují, že nerovnost mezi ženami a muži je větší v případě, když práce žen inklinuje spíše do rodiny a práce mužů do tržního prostředí. (tamtéž, 2013)

Aktivity v domácí a veřejné sféře jsou spojovány s rozdílným množstvím majetku, moci a prestiže. Tyto aktivity jsou zvláště omezující pro ženy, které ve většině případů zůstávají doma se svými dětmi a je pro ně velmi složité fungovat a setrvat na pracovním trhu. Kdežto muži, kteří jsou osvobozeni od domácích povinností, tak mají snadnější přístup k vysoce hodnotným zdrojům, v této souvislosti pak tedy můžeme mluvit o mužských výsadách. (Sama, 2013)

Také marxismus, filozofický a ekonomický směr vycházející z děl K. Marxe a B. Engelse nalézal původ všech nerovností v soukromém vlastnictví výrobních prostředků pouze jednou třídou. *„Marxismus je ucelenou teorií přeměny reálných poměrů ve společnosti, především změnou vlastnických vztahů pomocí revolučně vedeného třídního boje.“* (Marxismus) V této teorii se předpokládá, že díky důsledkům rozvoje výrobních prostředků společenské výroby dochází ke konfliktům mezi třídami a k třídnímu boji mezi vykořisťovateli a vykořisťovanými. Odstranění všech nerovností ve společnosti bude výsledkem vyvlastnění soukromého vlastnictví výrobních prostředků a následného oddání společnosti ve prospěch všech. (Kibbutz, 1989, s. 162)

3.2.3. Náboženství a kultura aneb vytváření genderové nerovnosti

„Náboženství zpravidla není příčinou bojů ve společnosti, je jen prostředím, v němž tento boj probíhá, bývá jen praporem, pod nímž je z materiálních důvodů veden.“

(Marxismus)

„Náboženství uvádí člověka do jiné skutečnosti, než je svět.“

Pastuszak

Je zřejmé, že náboženství hraje významnou roli v životech spousty lidí a lze ho považovat za klíčový ukazatel jejich identity. V dnešním světě existují různé druhy náboženství, z nichž některé se vyskytují pouze v určitých regionech, zatímco další jsou

rozšířené v mnoha zemích po celém světě. V této kapitole diplomové práce se budeme zabývat křesťanstvím, které je největším světovým náboženstvím, založeném na učení Ježíše Krista a islámem, kde je pozice žen jedním z nejdiskutovanějších témat dnešní doby.

V jakém vztahu je náboženství a kultura? Sadílek (2002) tvrdí, že náboženství je s kulturou lidstva úzce spjato a že neexistuje kultura bez náboženských elementů a neexistuje náboženství bez kultury. Historie náboženství může potvrdit myšlenku, že náboženství informuje kulturu a naopak. Kultura a náboženství se v našich dějinách natolik prolínají, že lze jen těžko najít hranici, která je odděluje. (Bakomobo, 2013)

Umocňuje náboženství genderovou nerovnost? Je nutné vědět, že náboženství je mocný nástroj, který umí ovlivnit participaci žen ve veřejné sféře a tím i demokracii daného státu. Role ženy vně společnosti je pak výsledkem interpretace náboženských textů, kulturních a institucionálních podmínek panujících v dané zemi. (Vojtíšková, 2009, s. 4)

Porušování lidských práv v rovnosti obou pohlaví jsou z velké míry příčinou kulturních a náboženských praktik. Státy, které do svých zákonů zapracovaly náboženské právo, tvrdí, že mnohé z praktik, které porušují lidská práva žen, jsou projevy svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení. Lidská práva žen se tak dostávají do střetu proti diktátu náboženského práva. Z tohoto důvodu vznikly mezinárodní normy, které garantují rovnost žen a pokoušejí se nabídnout rámec pro řešení těchto konfliktů. (Sullivan)

3.2.3.1. Křesťanství a postavení žen v křesťanské společnosti

„V poddanosti Kristu se podřizujte jedni druhým: ženy svým mužům jako Pánu, protože muž je hlavou ženy, jako Kristus je hlavou církve, těla, které spasil. Ale jako církev je podřízena Kristu, tak ženy mají být ve všem podřízeny svým mužům. Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval“

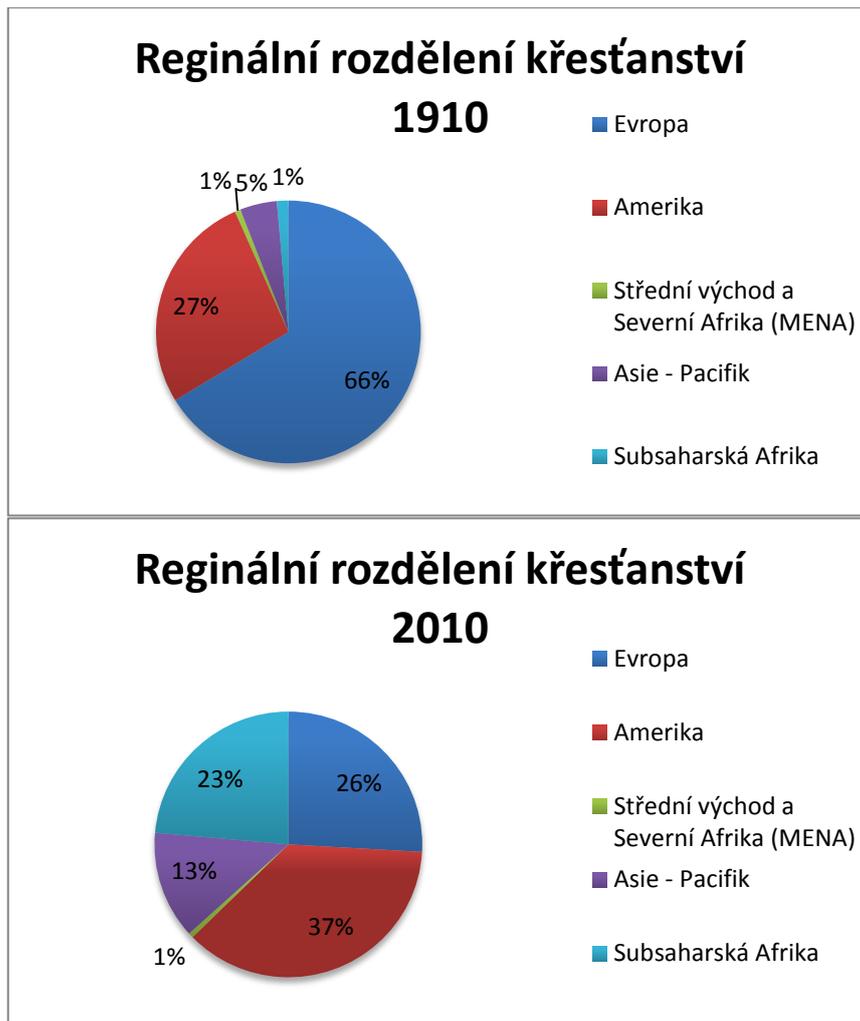
Efezským 5,21-25

Křesťanství je monoteistické náboženství určené pro všechny lidi, národy a kultury. Počet křesťanů stále narůstá a v dnešní době je s více než dvěma miliardami věřících nejrozšířenějším světovým náboženstvím. (Lugo, 2011) Graf 3 ukazuje rozšíření křesťanství v roce 1910 a v roce 2010 v jednotlivých částech světa.

Piper (2012) tvrdí, že pohled na ženská práva v křesťanské společnosti bývá začasťe ovlivněn biblickým textem, který praví, že muži by v manželství měli vládnout ženám a že ženy by měly být submisivní a poslušné. Bible zobrazuje muže ve srovnání s ženou jakožto silnějšího jedince jak po stránce fyzické, tak i v intelektuální rovině. Bible tedy vnímá muže jakožto rozeného vůdce, který ovšem má vést z lásky. (Rovné příležitosti) Je tedy diskutabilní, zda se v souvislosti s Bibli setkáváme s genderovými stereotypy a nerovnostmi mezi ženami a muži. A další otázkou k zamyšlení zůstává, zda tyto a jim podobné biblické texty posouvají v křesťanské společnosti do popředí muže.

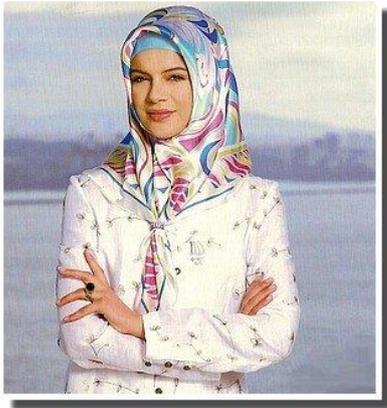
Jestliže nás Bůh stvořil ke svému obrazu, jako muže a ženu, cituji: *„Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, k obrazu Božímu ho stvořil; stvořil je jako muže a ženu.“* (Genesis) Bůh tedy kladl důraz na rovnost mezi pohlavími, která si zasluhují stejnou důstojnost a rovné zacházení. Ale setkáváme se s těmito principy v dějinách tohoto světa?

Graf 3 - Rozsah křesťanství



Zdroj: Vlastní zpracování podle: Pew Research Center's forum on Religion and Public Life, (2011)

3.2.3.2. Islám a postavení žen v muslimské společnosti



Zdroj: ISLÁM, (2014)

Je neoddiskutovatelné, že v muslimském světě dochází k segregaci žen, ale může za to islám?

Pro velkou část obyvatel této planety je islám nejen náboženstvím, ale současně i východiskem pro ucelený způsob života. Jejich víra založená na učení proroka Mohameda spojuje více než 1,5 miliardy lidí po celém světě a po křesťanství, tak mluvíme o druhém největším náboženství světa. Slovo islám znamená „odevzdání se“ a vybízí lidi, aby měli ve svém srdci na prvním místě Boha.

Islám je náboženství, které nabízí boží soucit a pomoc všem lidem. Duchovní systém je založený na milosrdenství, míru, odpuštění, skromnosti a štěstí. (Al-Islam) Maqsood (1995, s. 4) uvádí, že „není věřící ten, jehož soused necítí bezpečí od jeho ublížení“ A co říká Korán, svatá kniha muslimů, jsou si tam ženy a muži rovni? Většina veršů jsou v koránu v duchu s rovností mužů a žen, ale přesto můžeme najít verše, které jsou z hlediska rovnosti mužů a žen nepřijatelné. Cituji: „Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednomu z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám). A ctnostné ženy jsou pokorně oddány a střeží skryté kvůli tomu, co Bůh nařídil střežit. A ty, jejichž neposlušnosti se obáváte, varujte a vykažte jim místa na spaní a bijte je! Jestliže vás jsou však poslušny, nevyhledávejte proti nim důvody! A Bůh věru je vznešený, veliký. (ženy: 4:34)“ (Hrubek, 1972, s. 33)

Muslimská žena má před svatbou právo na předmanželskou smlouvu, kde je specifikována výše jejího obvěnění a veškeré požadavky na manžela. Dále je povinností manžela, aby zajistil bydlení a dokázal se finančně postarat o svou rodinu a umožnit jim podmínky pro vzdělávání. Všichni muslimové, tedy i ženy mají právo najít si

zaměstnání. „*Ovšem islám dovoluje ženě vykonávat zákonná zaměstnání, která neodporují její ženskosti nebo nezneužívají její důstojnost.*“ (Muslimka, 2008) Muslimky veškerý výdělek náleží jen a pouze jí a je tedy pouze na ní, zda přispěje do rodinného rozpočtu. Žena má povinnost se postarat o své děti, avšak nezastává roli slůžky. Ženy v Islámu jsou zvyklé pečovat o domácnost a manžela, ale není to jejich povinnost. (Islám, 2014)

Avšak je otázkou, zda se dostává muslimkám takovému vznešenému zacházení, které jim zaručuje islám. V dnešním muslimském světě existuje několik odlišných přístupů k ženám a pozice žen se tedy liší společnost od společnosti či dokonce v rámci každé jednotlivé společnosti. Proto je velmi složité najít odpověď na otázku, zda se muslimské ženy mají dobře a zda je mezi muslimskou ženou a muslimským mužem rovnoprávnost. V některých společnostech je přístup restriktivnější a více orientovaný na zvyky a tradice, zatímco jinde je liberálnější, podobný západní kultuře. V prvním přístupu, kde společnosti inklinují ke staromódnímu vnímání ženy, se ve velké míře objevují genderové stereotypy a jsou obvykle ženám upírána mnohá práva, která jim dává islám. Kromě toho je se ženami jednáno podle jiných standardů, než které jsou uplatňované vůči mužům. Pokud se v rodině například narodí dívka, je méně pravděpodobné, že půjde do školy než v případě chlapce. Rovněž se stává, že podíl na rodinném dědictví bývá dívkám odepřen. Dívky jsou v těchto rodinách pod neustálým dohledem a mohou být dokonce poslány na smrt za něco, co by bylo v případě spáchání mužů tolerováno. Druhý přístup uznávají společnosti, které jednájí v pojetí západní civilizace, kde nejsou ženám upírána práva a kde ženy vědí, co znamená svoboda. (Šaríf Al Azím, s. 1-3)

„Lidé nebyli stvořeni jako stejné bytosti, byli však stvořeni jako bytosti rovnoprávné.“

(Sharia 4 Czechia)

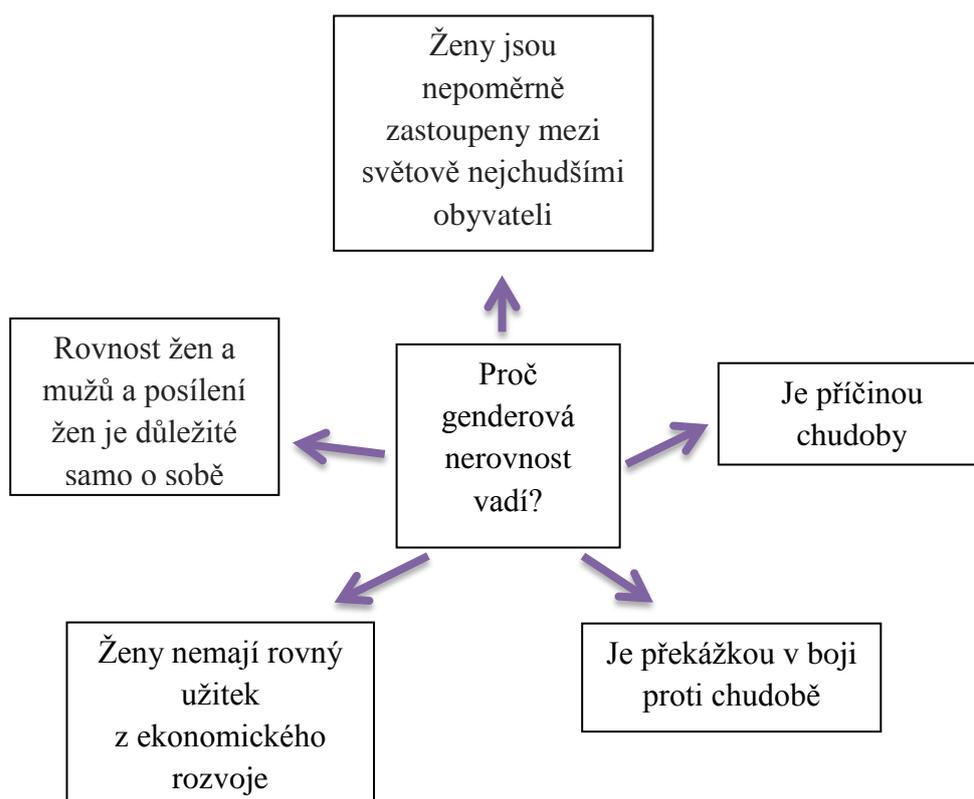
3.3. Důsledky genderové nerovnosti

„Diskriminace žen a dívek narušuje pokrok ve všech oblastech rozvoje.“

Smea, Woodroffe

Jaké jsou důsledky genderové nerovnosti? Proč by nerovnost mezi ženami a muži měla skončit? Genderová nerovnost neovlivňuje nejen životy jednotlivců, ale má i značný vliv na hospodářský výsledek celé země. Schéma 1 zobrazuje, že rovnost žen a mužů a posílení postavení žen jsou jednak důležité samy o sobě a zároveň jsou prostředkem k dosažení cíle.

Schéma 1 - Důsledky genderové nerovnosti



Zdroj: Vlastní zpracování podle: SMEE, S., WOODROFFE, J., (2014)

Smee a Woodroffe (2014) se domnívají, že genderová nerovnost patří mezi hlavní spouštěče vzniku chudoby a má také výrazný vliv na jejím přetrvávání. Odhaduje se, že ženy tvoří dvě třetiny lidí, kteří žijí v extrémní chudobě. Takto vysoký podíl žen dává jasný signál, v jaké situaci se ženy dnes nacházejí. Je nutné začít apelovat na posílení postavení žen v rámci jejich vlastního práva. Rovnost nemá být pouze otázkou sociální spravedlnosti, ale má být brána jako základní právo, a to všech lidí bez rozdílu. Když ženy nebudou mít stejné možnosti jako muži, pak důsledky toho neponesou pouze ženy samy, ale celá země. Rovnost žen a mužů má dále ekonomický smysl, pokud se ženám umožní rovný přístup ke vzdělávání, ke zdrojům a účasti na rozhodování, mohou se ženy stát hlavní hnací silou v boji proti chudobě. (Smee, Woodroffe, 2014, s. 10-29)

3.3.1. Chudoba jako důsledek genderové nerovnosti

80% světové populace má méně než \$10 na den, z toho 2,7 miliardy jedinců žije pod hranicí této chudoby, kdy disponují pouhými \$2 na den. Více než polovina z těchto lidí tj. 1,4 miliardy žije v naprosté chudobě za méně než \$1,25 na den. Z 2,2 miliard dětí na celém světě chodí spát 1 miliarda hladová a 25 tisíc dětí zemře každý den na důsledky chudoby. (Soroptimist White Paper, 2011, s. 2)

Chudoba je definována jako „*lidské situace vyznačující se trvalým či chronickým nedostatkem zdrojů, schopností, možností, bezpečnosti a síly nezbytných pro užívání přiměřené životní úrovně a jiných občanských, kulturních, ekonomických, politických a sociálních práv.*“ (tamtéž, 2011, s. 2)

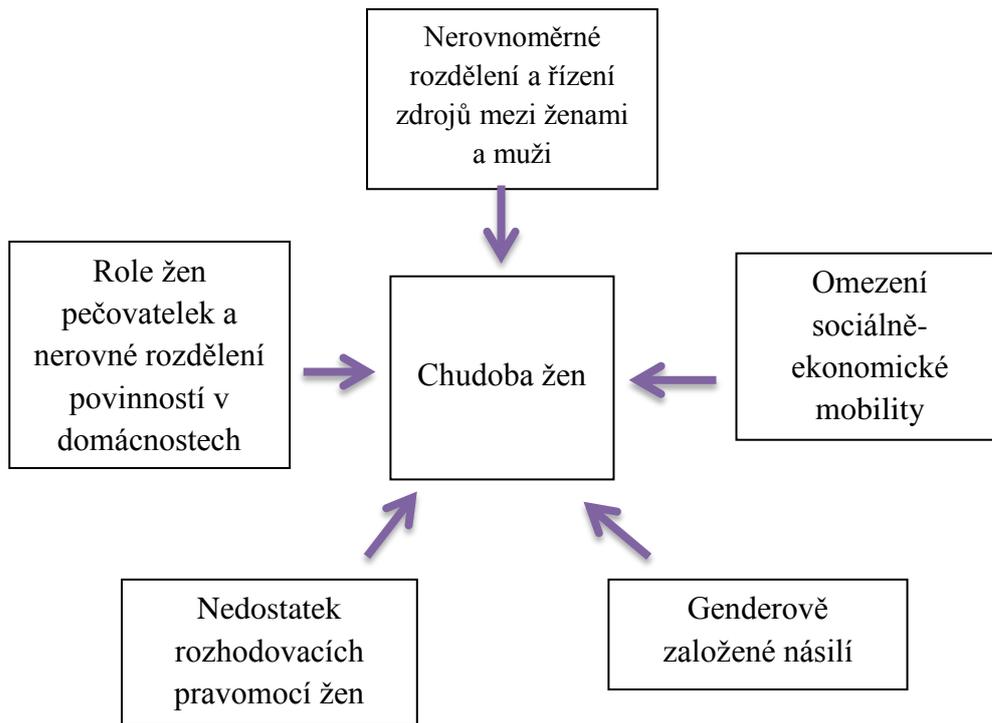
Chudoba má různé projevy jako je nedostatek peněz potřebných k zajištění trvale udržitelného živobytí, hlad a podvýživa, špatný zdravotní stav, omezený či nedostatečný přístup ke vzdělávání a jiným službám, zvýšení nemocí a úmrtnosti na následky nemoci, bezdomovectví nebo nepostačující bydlení, nebezpečné prostředí, sociální diskriminace a vyloučení. (Un Women)

Většina z nejchudších lidí na světě jsou ženy a dívky. Ekonomická nezávislost je jednou ze základních podmínek rovnosti žen a mužů, přesto existují důkazy o tom, že ženy převážně z rozvojových zemí čelí rozdílnému zacházení. Ženy v těchto zemích dostávají vyšší úrokové sazby, neboť jsou pro poskytovatele půjček považovány za méně atraktivní klienty. Je tedy méně pravděpodobné, že ženy budou usilovat o získání úvěru. (Buvinić a kol., 2008, s. 6)

Statistické údaje, které zobrazují podíl žen žijících v chudobě, jsou zkreslené. Tyto údaje totiž neberou v potaz nerovné rozdělení příjmů a kontrolu nad zdroji mužů a žen v domácnostech. Je tedy velmi pravděpodobné, že počet žen, které žijí v chudobě je ještě daleko větší. Takto vysoký údaj jenom zdůrazňuje význam v naléhavosti posílení žen. Ženy mají v domácnostech menší rozhodovací pravomoci než muži. Dále se setkáváme s genderově zaměřeným rozdělením rolí a povinností v domácnostech, kde je „pečující role“ přiřazována ženám. (Smee, Woodroffe, 2014, s. 10-11) Podle všeobecně získaných poznatků má na chudobu žen výrazný dopad nerovný přístup mužů a žen k ekonomickým zdrojům, možnostem vzdělávání a účasti na rozhodovacích procesech. Více schéma 2.

Vymýcení chudoby nelze dosáhnout pouze prostřednictvím programů bojujících proti chudobě. Pro překonání této propasti je potřeba vyžadovat demokratickou účast a docílit změn v ekonomické struktuře, aby byl ženám zajištěn stejný přístup k ekonomickým příležitostem. (Un Women)

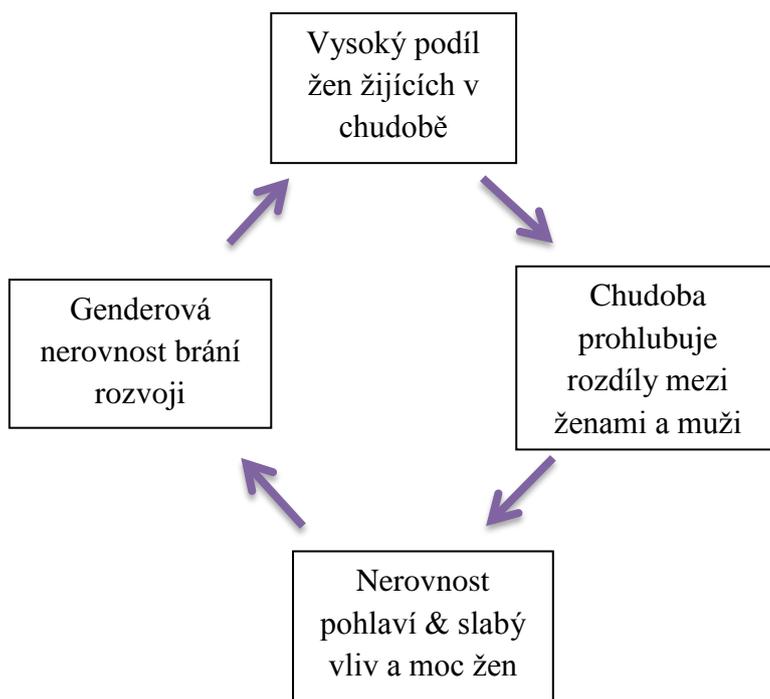
Schéma 2 - Chudoba žen a její důsledky



Zdroj: Vlastní zpracování podle: SMEE, S., WOODROFFE, J., (2014)

Chudoba omezuje přístup jednotlivce ke zdrojům (zaměstnání, vzdělávání, zdravotní péči, apod.) a tudíž je velmi obtížné ji překonat. Navíc ti, kteří žijí v chudobě, jsou náchylnější k zneužívání, násilí, vykořisťování a diskriminaci, což ještě více prohlubuje jejich tíživou situaci. Vývoj nemůže nastat v zemích, kde jsou velké části obyvatelstva odepírána jejich základní lidská práva, a kde se nemohou stát produktivními členy společnosti. Chudoba také prohlubuje celosvětové otázky migrace, uprchlíků a mezinárodní trestné činnosti, jako je obchodování s lidmi. Vliv chudoby daleko přesahuje individuální utrpení - má vliv na rodiny, komunity, země a svět. (Soroptimist White paper, 2011 s. 2) Přítomnost začarovaného kruhu uvádí schéma 3.

Schéma 3 - Genderová nerovnost a chudoba žen „začarovaný kruh“



Zdroj: Vlastní zpracování podle: SMEE, S., WOODROFFE, J., (2014)

3.3.2. Násilí na ženách

OSN definuje násilí páchaného na ženách jako: „*Jakýkoli násilný čin namířený proti ženám, jehož výsledkem je nebo může být fyzická, sexuální nebo psychická újma či utrpení žen, včetně hrozeb takových činů, nátlaku nebo svévolného zbavení svobody, ať ve veřejném nebo soukromém životě*“. (Kubálková, Čáslavská, 2010, s. 37) Podle zpráv OSN z roku 2008 byla nejméně jedna ze tří žen během svého života zneužita. (tamtéž, 2010, s. 37)

Během posledních několika desetiletí se sexuální průmysl stal jedním z největších šedých zón podnikatelských aktivit na celém světě, který stále a účinně používá nové a starší formy služeb založených na uspokojování lidských sexuálních tužeb. Ženy, ale také dívky se stávají terčem obchodování s lidmi a nucené prostituce.

Prostituce a sexuální zneužívání žen jsou alarmující genderové záležitosti, kde ženy a dívky prodávají svá těla mužům, kteří za tuto službu platí. Důvody pro vstup do prostituce jsou různorodé, avšak v některých případech se do této nekalé řeky dostávají ženy a dívky cestou násilí. Téměř polovina žen, která se dnes živí prostitucí, byla zneužívána už v dětství. Většinou tyto ženy patří do zranitelných skupin ve společnosti, jako jsou přistěhovalci, romské a další menšiny. Prostituce je nejen vnímána jako posílení genderových stereotypů, ale i jako vyjádření myšlenky o mužských neomezených možnostech v souladu s jejich ekonomickou mocí. (Schulze, 2014, s. 9-19) Prostituce představuje zvláštní formu násilí páchaného na ženách, kterou je nutno odstranit.

Kutálková (2006, s. 4) mluví o obchodování s lidmi jako o novodobém otroctví z toho důvodu, že jsou u těchto lidí porušována jejich základní lidská práva. Uvádí, že to jsou lidské oběti, které se nemohou svobodně pohybovat, rozhodovat o svém těle, tak o svém osudu. Do tohoto šíleného obchodu zapojeny i dívky, kterým mnohdy není ani patnáct let. Britský internetový deník Daily přišel s otřesnou informací o zneužívání dívek v Kolumbii. *„Kolumbijské pouliční gangy využívají desetileté i mladší dívky k odporným obchodům, během kterých pořádají aukce, při nichž nabízí jejich panenství drogovým baronům a zahraničním turistům. Holčičky jsou vybírány v chudinských čtvrtích, kde je výměnou za ně jejich rodinám nabízeno oblečení, peníze nebo drogy. Úřady tvrdí, že jsou bezmocné a nemohou zasáhnout. Tato strašná skutečnost je každým dnem horší a horší, ale nikdo není schopen zasáhnout.“* (Tesařová, 2013)

Kromě obchodu se ženami, kde se ženy stávají prostředkem pro uspokojování sexuálních potřeb, jsou dále ženy prodávány jako nevěsty. Tento hrůzný obchod se ženami se odehrává v zemích, jako je Indie, kde ženy v mnoha případech chodí na potrat, když zjistí, že čekají dívku. *„Někteří říkají, že mít dceru je drahé kvůli věnu. Další tvrdí, že když dcery vyrostou, starají se o tchýni a tchána a ne o své rodiče.“* (Sedlářová, 2014) Kvůli malému počtu žen, tak dochází v indických státech k obchodování s nevěstami. A odkud se nevěsty berou? Zdrojem se pro obchodníky staly východoindické státy jako Ásám, Džharchand, Západní Bengálsko a Uriša, kde je poměr mezi ženami a muži vyrovnaný. Podle oficiálních statistik bylo v roce 2012 jen v Ásámu každý den uneseno a prodáno okolo deseti žen a jen hrstce z nich se podařilo utéct a vrátit se zpět do svých domovů. Terčem koupě či únosu většinou bývají dívky žijící ve velké chudobě. (tamtéž, 2014)

3.4. Genderová nerovnost a ekonomický růst

„Není utrpení, když lidé pracují pro živobytí, utrpení začíná v okamžiku, když pracují a přesto nežijí.“

Clara Collet

Literatura se zabývá vztahem genderové nerovnosti a ekonomické výkonnosti od roku 1970. (Ferrant, 2011, s. 13) Mnoho autorů tvrdí, že nerovnost mezi muži a ženami by měla klesat s rostoucím ekonomickým růstem a industrializací. Rives (1997) píše, že nerovnost pohlaví je nejvýznamnější v rozvojových zemích, kde je nedostatek pracovních příležitostí, kde patriarchální normy a stereotypy přispívají ve prospěch mužů. Dále Rives (1997, s. 11) uvádí, citují: *„nezbytný krok směrem k rovnosti žen a mužů je hospodářský rozvoj a industrializace.“* Adas 1993, s. 243) odkazuje na autorku Louise A. Tilly, která ve svém díle zmiňuje Ivy Pinchbeck, jakožto první moderní historičku, která se zabývala otázkou vlivu průmyslové revoluce na životy žen. Striktně odmítá jakékoliv zlaté předindustriální časy a argumentuje, že ačkoli byly podmínky pro ženy v raných továrnách velmi špatné, nebyly o nic horší než nedělnické práce v domácnostech. Továrny znamenaly vyšší platy a lepší životní úroveň. Vdané ženy (většina z nich neměla pravidelnou mzdu) byly podrobeny větší nerovnosti.

Autoři jako Boserup (2007) hlásající se k feministickému hnutí WID (*Women In Development*) tvrdí, že počáteční fáze ekonomického růstu jsou charakterizovány rostoucími genderovými rozdíly, které se ale začnou zmenšovat, jakmile rozvoj dosáhne určitého bodu zlomu. Vysvětlují to tak, že rozdíly v produktivitě jsou zanedbatelné před procesem urbanizace a začínají růst se vznikem a rozvojem městského hospodářství. Nakonec, diskriminační praktiky ustanou, což umožní ženám lepší přístup k vzdělávání a také vyšší postavení v domácnostech. Autoři Cuberes a Teignier (2011) tvrdí, že ekonomický růst může podporovat genderovou rovnost pouze tehdy, jakmile politici zasáhnou v nápravě genderové předpojatosti, která doprovází počáteční fáze rozvoje tím, že podpoří větší vzdělanost mezi ženami, odstraní předsudky na trhu práce a změní vlastnická práva.

Hlavní vizí WID bylo pomoci ženám lépe se začlenit do pracovního procesu a tím zvýšit jejich úroveň produktivity v zájmu zlepšení jejich života. V roce 1980, deset let po vzniku WID zahájilo svou působnost hnutí GAD (*Gender and Development*) jako

reakce na selhání projektů WID zaměřujících se na zlepšování statusu žen ve společnosti. Na rozdíl od přístupu WID, přístup GAD se netýká specificky se ženami, ale způsob, jakým společnost přiděluje úkoly, odpovědnost a očekávání pro ženy i pro muže. GAD se týká genderové analýzy odhalit způsoby, kdy muži a ženy pracují společně, představují výsledky v neutrálních z hlediska ekonomiky a efektivity. (World Bank) (CN2COLLINS, 2013)

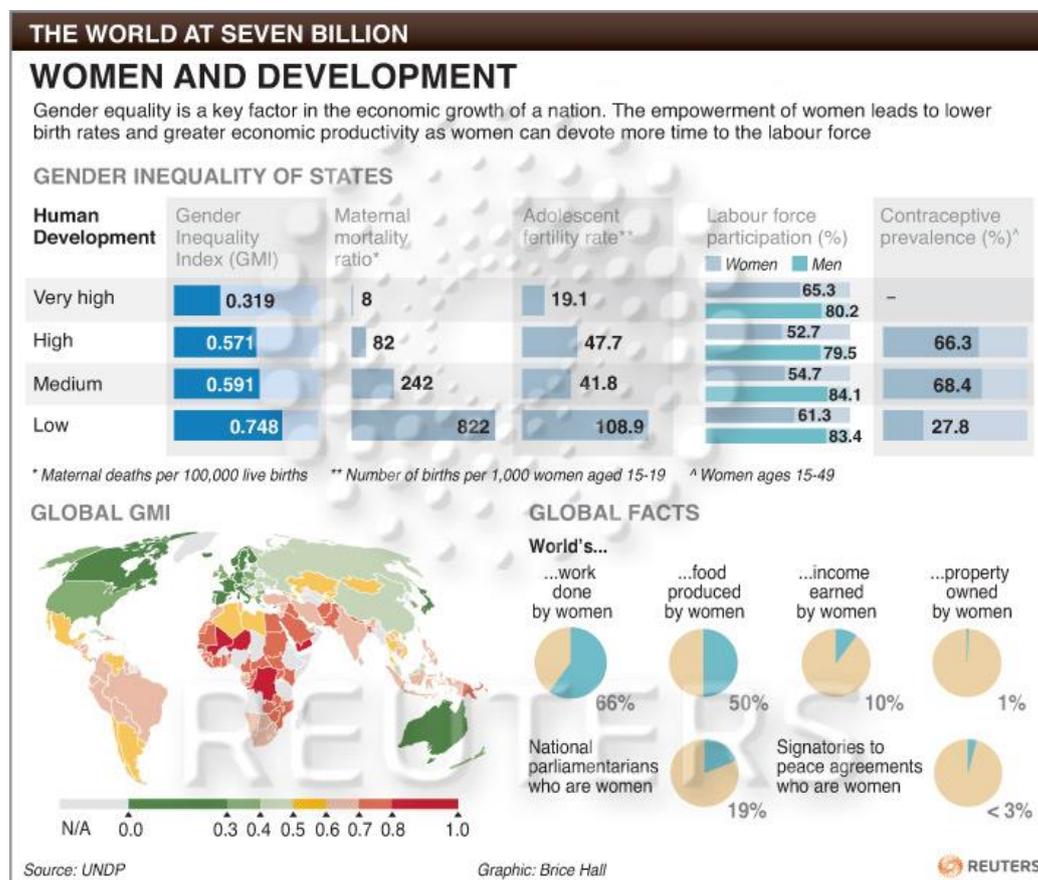
Literatura vycházející z myšlenek Gender and Development zdůrazňuje zranitelnost žen v průběhu ekonomického růstu. Autoři Cuberes a Teignier (2011, s. 2-3) tvrdí, že nerovnost mezi ženami a muži je utvářena institucionálním uspořádáním, jako je například patriarchální formát rodiny či diskriminační pracovní postupy a vlastnické právo, které by nemělo být ovlivněno procesem ekonomického růstu. Duflo (2010) došel k závěru, že samotný hospodářský rozvoj je nedostatečný, aby zajistil významný pokrok v zásadních rozměrech posílení žen (obzvláště rozhodovací dovednosti, kde stále přetrvávají stereotypy).

„Světová banka oznamuje, že v současné době existuje společné chápání v rámci rozvoje společenství, že rozvojové politiky a činnosti, které nebudou brát v úvahu rovnost pohlaví a neřeší rozdíly mezi muži a ženami, budou mít omezenou účinnost a vážné dopady na náklady.“ (Chen, 2004 s. 3)

Ferrant (2011) zabývající se genderovou nerovností a jejím vlivem na ekonomický růst se domnívá, že rozdíly v hospodářském růstu, lze vysvětlit rozdíly v akumulaci fyzického a lidského kapitálu a technologickými změnami. Akumulace fyzického a lidského kapitálu jsou určující činitelé ekonomického růstu. Návratnost těchto aktiv zase závisí na technologickém pokroku a na efektivnosti institucionálního rámce výroby. Proč se ale některým společnostem podařilo akumulovat a inovovat rychleji než ostatním? Na selhání trhu má značný podíl vyskytující se nerovnost žen a mužů v několika rozměrech. Diskriminace na základě pohlaví zapříčinila, že některé země omezují svou schopnost v akumulaci fyzického a lidského kapitálu a inovaci tím, že genderové nerovnosti znamenají vyloučení žen, a to i v případě, že jsou schopnější než muži. To následně vede k špatnému rozdělování zdrojů, což negativně ovlivňuje ekonomický růst země. Produktivita, stejně jako investice do lidského a fyzického kapitálu jsou nižší, než by byly bez genderové diskriminace.

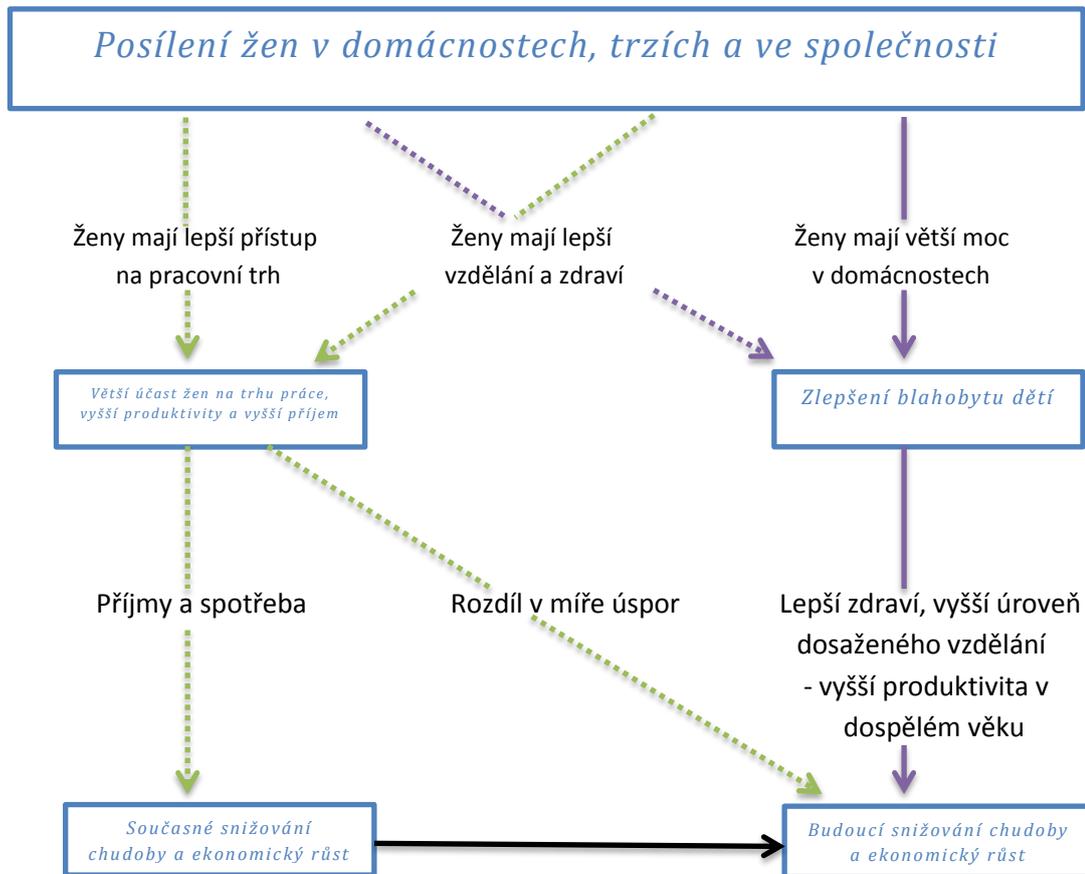
Fakticky podložené údaje dokazují, že existuje silný pozitivní vztah mezi rovností pohlaví a ekonomickým růstem. (viz schéma 4) Posílení postavení žen ve společnosti vede k nižší porodnosti a ženy tak mohou věnovat více svého času na pracovní síly, což vede k vyšší ekonomické výkonnosti. (viz obrázek 1) Ward (2010, s. ix) tuto pozitivní korelaci vysvětluje tak, že rovnost žen a mužů může významně přispět k hospodářskému růstu tím, že když se rozšíří zásoba lidského kapitálu, dojde ke zvýšení produktivity práce a následně dojde ke zlepšení zemědělské produktivity a zvýšení množství reálného (fyzického) kapitálu.

Obrázek 1 - Vztah genderové nerovnosti a ekonomickým růstem



Zdroj: Thomson Reuters (2011)

Schéma 4 - Posílení žen a ekonomický růst



Zdroj: Vlastní zpracování podle: BUVINÍČ, M, MORRISON, A. R., OFOSU-AMMAH, A. W., SJOBLÖM, M., (2008)

Schéma 4 znázorňuje, jaký má důsledek posílení žen v domácnostech, na trzích a ve společnosti. První cesta vede od rovnosti příležitostí ke zvýšení účasti žen na trhu práce, lepší produktivity a vyšších příjmů. Zatímco druhá cesta propojuje rovnost příležitostí se zlepšením dětského blahobytu. Existují bohaté empirické důkazy o tom, že při zvýšené kontrole žen nad zdroji v domácnostech, dochází k lepším rozvojovým výsledkům dítěte, včetně dosaženého vzdělání. Můžeme vidět, že obě cesty končí snížením chudoby a zvýšením ekonomického růstu.

Je třeba poznamenat, že nerovnost mezi ženami a muži má tendenci být významnější v chudších oblastech světa, to znamená, že rovnost žen a mužů roste s ekonomickým rozvojem země. (Chen, 2004)

3.4.1. Genderová nerovnost jako brzda ekonomického růstu

Vztah mezi rovností žen a mužů a ekonomickým růstem je asymetrický. Jsou důkazy o tom, že rovnost žen a mužů, a to zejména v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti přispívá k ekonomickému růstu, ale z opačného pohledu tedy, že ekonomický růst přispívá k rovnosti žen a mužů, pokud jde o jejich zdraví, blahobyt a práva, se zdá být mnohem méně konzistentní. (Kabeer, Natali, 2013, s. 33-39) Genderová nerovnost je spíše produktem historicky zavedených a strukturálně zakořeněných norem, hodnot a postupů, které určují limity žen ve společnostech. (tamtéž, 2013)

Ekonomové se již dlouhou dobu snaží pochopit, proč některé země jsou chudé a jiné bohaté, a proč se některé země rozvíjejí a rostou, zatímco jiné stagnují. Od doby, když se výzkum přesunul od Solowova modelu hospodářského růstu na teorie endogenního růstu, nejsou ekonomové stále schopni vysvětlit obrovský rozdíl v HDP na obyvatele, který je mezi zeměmi. (Mikkola, Milles, 2007, s. 3-4)

Solowův model říká, že ekonomika roste zejména s růstem produktivity, ale už nedokáže vysvětlit, proč některé země rostou rychleji než ostatní. Postupně se ukázalo, že Solowův model nestačí na vysvětlení ekonomického růstu, protože pracuje pouze se základní definicí kapitálu, a to kapitálu fyzickém. To vedlo ke vzniku tzv. Nové teorie růstu, která přichází s endogenizací dlouhodobého růstu. Tato teorie se vyvíjela ve dvou fázích. V první fázi došlo především k novému chápání pojmu kapitál. Kapitál už nebyl uvažován pouze jako kapitál fyzický, ale začalo se také mluvit o kapitálu lidském. Pro tuto novou definici kapitálu mluví i fakt, že investice do lidského kapitálu, nejčastěji jako investice do vzdělávání, lze chápat jako odloženou spotřebu za účelem zvýšení spotřeby budoucí, což odpovídá teorii akumulace kapitálu. V druhé fázi došlo k zahrnutí R&D (výzkumu a rozvoje) do modelů ekonomického růstu. Výsledkem R&D je technologický pokrok, který je endogenizován. (Romer, 1994)

Klasen (2000) píše, že existují jednak přímé a jednak nepřímé cesty, jak genderová nerovnost ovlivňuje ekonomický růst. První cesta pracuje přímo skrz trh práce a týká se optimálního využití pracovní síly v ekonomice a do jaké míry genderová nerovnost snižuje produktivitu práce v ekonomice. Pokud se předpokládá, že schopnosti a lidský talent jsou rovnoměrně rozloženy mezi obě pohlaví, pak v případě nevyužití

schopností a nadání žen ve stejné míře jako u mužů představuje narušení trhu, omezení lidského potenciálu, který je v ekonomice k dispozici. Druhá cesta se týká pozitivních externalit spojených se zlepšováním přístupu žen ke vzdělání, příjmům a práci. Tato nepřímá cesta je z velké části propojena skrz rodinné vztahy, kdy dochází k větší rovnosti mezi ženami a muži na rozhodování v domácnostech. Kabeer, Natali (2013) tvrdí, že pokud ženy mají lepší přístup ke vzdělávání a ekonomickým příležitostem, pak dochází ke zvyšování investic do lidského kapitálu dětí. To zvyšuje produktivitu další generace a ekonomický růst. Dále tvrdí, že vyšší úroveň vzdělávání žen a participace pracovních sil jsou hlavními faktory v úsilí o snížení porodnosti, což snižuje závislost zatížení v ekonomice a zvyšuje přísun úspor. Vzdělávání dívek je důležitým faktorem pro pochopení spojení mezi postavením žen, životními podmínkami, dostupným lidským kapitálem a budoucím ekonomickým rozvojem. (Mikkola, Milles, 2007, s. 15)

Pokud se v zemi vyskytuje vysoká nerovnost mužů a žen, tak následkem jsou nižší ekonomické příjmy země (příjem/obyvatele), což zase zpětně negativně ovlivňuje úroveň nerovnosti mezi ženami a muži, země se tím tedy ocitají v ekonomické pasti. Investice do lidských zdrojů se stává investicí do ekonomického rozvoje od doby, kdy se zlepšení kvality lidského života stává hlavním rozvojovým cílem. Diskriminace na základě pohlaví brání zemím jít vpřed k ekonomickému růstu a zvýšení životní úrovně obyvatel. Pokud nerovnost pohlaví negativně ovlivňuje blahobyt žen a vede k méně stabilnímu státu, dochází ke snížení blahobytu celé společnosti. (Ferrant, 2011, s. 11)

Většina empirických studií zabývajících se genderovou (ne)rovností a ekonomickým růstem (HDP na obyvatele) byla prováděna na globální úrovni, což znamená, že znalosti a výsledky byly založeny na zkušenostech z rozvojových i rozvinutých zemí.

Celkově by se dalo říci, že studie dospěly k závěru, že role žen má zásadní význam pro ekonomický rozvoj země a zdroje by proto měly být použity takovým způsobem, aby došlo k odstranění stávajících nerovností mezi pohlavími. (Lofstrom, s. 10)

3.4.2. Ekonomické důvody k odstranění genderové nerovnosti

„Ekonomický růst je nejmocnější nástroj vyvedení lidí z chudoby.“

„Řešení nerovnosti pomáhá chudým lidem účastnit hospodářského růstu a obchodu.“

(Secretary of State for International Development, 2006)

Větší rovnost žen a mužů může zvýšit produktivitu a zlepšit výsledky rozvoje pro další generace. Rovnost žen a mužů může podporovat výkonost ekonomiky různými způsoby. (viz tabulka 1) O pozitivním vlivu vyšší genderové rovnosti na ekonomický růst uvádí soubor mikroekonomických studií World Bank (2012a – s. 47-48), který poukazuje na tři hlavní kanály, které vedou k větší rovnosti mužů a žen a podpoře ekonomického růstu:

1. Snížení bariér pro efektivnější využití dovedností a talentů žen vytváří prostor pro nárůst produktivity. Práce žen bývá až příliš často diskriminována, čehož důsledkem jsou ekonomické ztráty.
2. Investice do posílení postavení žen ve společnosti vytváří lepší podmínky pro ekonomický růst dalších generací.
3. Nárůst zapojení žen v individuálních či kolektivních sociálních a politických institucích produkuje nejen lepší výsledky, ale současně mění politická rozhodnutí, vede ke snížení korupce a zvýšení oznámení vůči trestným činům spáchaným na ženách.

Tabulka 1 - Genderová rovnost a ekonomický růst

Genderová rovnost a ekonomický růst	
Klíčový faktor	Zjištění
Lidský kapitál	<ul style="list-style-type: none"> - vzdělanější ženy a dívky mohou vykonávat ekonomicky hodnotnější aktivity - větší kontrola žen nad zdroji v domácnosti zvyšuje lidský kapitál pro příští generace - lepší přístup k rodičovství vede k poklesu porodnosti a k demografickým výhodám - lepší zdraví matek zvyšuje počet žen, které se mohou podílet na pracovní síle - ženy, které jsou oběťmi násilí, jsou méně schopné podílet se na pracovní síle
Konkurenční trhy	<ul style="list-style-type: none"> - zlepšení genderové rovnosti učiní trhy více konkurenčními - zvýšení podnikatelských příležitostí pro ženy zvyšuje konkurenceschopnost produktových trhů
Fyzický kapitál	<ul style="list-style-type: none"> - vyšší míra úspor domácností skrz vyšší zaměstnanost žen a rovné rozdělení příjmů umožňuje vyšší investice - rostoucí rovnost mužů a žen může zvýšit ziskovost investic - ženy mají produktivnější investice než muži
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> - ženy a muži upřednostňují rozdílné veřejné statky
Zemědělská produktivita	<ul style="list-style-type: none"> - diskriminace způsobuje, že zdroje nejsou účinně alokovány do pozemků
Otevřenost obchodu	<ul style="list-style-type: none"> - diskriminace brání ženám zapojit se do obchodu
Makroekonomická stabilita	<ul style="list-style-type: none"> - vliv žen vede k rozdílným vládním krokům v ekonomické oblasti

Zdroj: Vlastní zpracování podle: WARD, J., LEE, B., BAPTIST, S., JACKSON, H., (2010)

3.4.2.1. Rovnost žen a mužů zvyšuje zásobu lidského kapitálu

Ward (2010, s. 23) tvrdí, že hlavní způsob jak rovnost žen a mužů může přispět k hospodářskému růstu je zvýšením zásoby lidského kapitálu. Galor (2011, s. 1) tato slova potvrzuje a píše, že nahrazením akumulace fyzického kapitálu akumulací lidského kapitálu je hlavním motorem ekonomického růstu a změnila kvalitativní vliv nerovnosti na proces vývoje. Investopedia definuje lidský kapitál jako: „*Míra ekonomické hodnoty ze souboru dovedností a schopností zaměstnance. Vzdělání, zkušenosti a schopnosti zaměstnance mají ekonomickou hodnotu pro zaměstnavatele a pro ekonomiku jako celek.*“ (Investopedia) Jedná se tedy o soubor dovedností, znalostí a fyzických schopností, které umožňují, aby pracovní síla mohla být ekonomicky produktivní. Termín lidský kapitál byl poprvé použit v roce 1960 ekonomem Theodorem Schultzem⁶, který se pokusil reflektovat hodnotu lidských schopností. Věřil, že lidský kapitál je jako jakýkoli jiný typ kapitálu, který může být investován prostřednictvím vzdělávání, odborné přípravy a zvýšením prospěchu, které dále povedou ke zlepšení kvality a úrovně výroby. (Investopedia)

Existuje pět hlavních kanálů, skrz které může genderová rovnost zvýšit zásobu lidského kapitálu:

1. Vzdělanější ženy mohou vykonávat ekonomicky hodnotnější práce - země s vysokou genderovou nerovností ve vzdělávání mají tendenci být chudé, zatímco země s vyššími příjmy mívají větší rovnost mezi ženami a muži. Je to z důvodu, že vzdělanější ženy vykonávají ekonomicky hodnotnější aktivity a tím se podílejí na ekonomickém růstu země. Výjimku tvoří země, které jsou bohaté svými přírodními zdroji, Omán, Bahrajn a Saudská Arábie. Žádná další země nemá HDP/obyvatele vyšší než \$10 000 a zároveň méně než 45 % dívek z celkového počtu žáků na základních školách. Nejsilnější vztah mezi genderovou nerovností ve vzdělávání a ekonomickým růstem je u středně příjmových zemí. Chudé země trpí více nedostatkem fyzického kapitálu a špatnou infrastrukturou než zmiňovaným lidským kapitálem.
2. Ženy jakožto primární pečovatelé o rodinu mohou zvýšit kapitál pro další generace, pokud budou mít větší kontrolou nad svými zdroji a velikostí rodiny.

⁶ Theodore William Schultz (30. dubna 1902 – 26. února 1998) byl americký ekonom, který v roce 1979 převzal Cenu Švédské národní banky za rozvoj ekonomické vědy za „průkopnický výzkum ekonomického rozvoje se zvláštním zřetelem na problémy rozvojových zemí“

3. Lepší přístup k plánování rodičovství vede k poklesu porodnosti a demografickým výhodám. Díky demografickým výhodám mohou země uvolňovat zdroje pro ekonomický rozvoj a budoucí prosperitu obyvatel. V počátečních fázích tohoto přechodu porodnost klesá, což vede k vyšší pracovní síle, která po nějakou dobu roste rychleji, než je v daný moment nutné. Rovněž příjem na jednoho obyvatele roste během této doby rychleji. (Lee, Mason, 2006) Politiky zaměřující se na porodnost matek měly dramatický efekt v několika zemích rozvojového světa, zejména v Latinské Americe a Asii. Mezi lety 1960 a 2000 průměrná porodnost v rozvojových zemích klesla ze šesti na tři děti spadající na jednu ženu. Ale v nejhudších zemích světa, zejména v subsaharské Africe, se stále setkáváme s velmi vysokou porodností.
4. Snížení mateřské úmrtnosti zvyšuje počet žen, které se mohou podílet na pracovní síle nebo se starat o svou domácnost.
5. Snížení násilí na ženách vede k většímu počtu žen na trhu práce. U dívek, které jsou stále na školách, je větší pravděpodobnost, že školu dokončí, čímž se zhodnotí kapitál pro další generace. Ženy, které zažívají násilí, jsou méně schopné přispívat k produktivní činnosti. Velmi těžko získávají dovednosti a zkušenosti, které by jim pomohly zvýšit jejich produktivitu, což by vedlo k většímu ekonomickému růstu. (Ward a kol., 2010, s. 23, 31-33, 36)

3.4.2.2. Rovnost žen a mužů podporuje vyšší produktivitu práce

Ve většině rozvojových zemí se zmírnila genderová nerovnost ve vzdělávání, ale pokud se ženám neumožní lepší přístup k produktivní práci, nebude mít tato skutečnost významný přínos. Ženy tráví v průměru dvakrát tolik času na domácí práci než muži a čtyřikrát tolik času na péči o děti. (Woytek a kol., 2014, s. 8) Todaro a Smith (2009) ve své knize uvádějí, že zvýšení vzdělanosti žen nejen zvyšuje jejich produktivitu na farmě a v továrně, ale také vede k vyšší pracovní účasti, nižší porodnosti a výraznému zlepšení zdraví a výživy dítěte.

Někteří ekonomové jako je například Tansel (2001) se domnívají, že existuje silná vazba mezi participací žen na trhu práce a ekonomickým růstem. Tansel (2001) ve

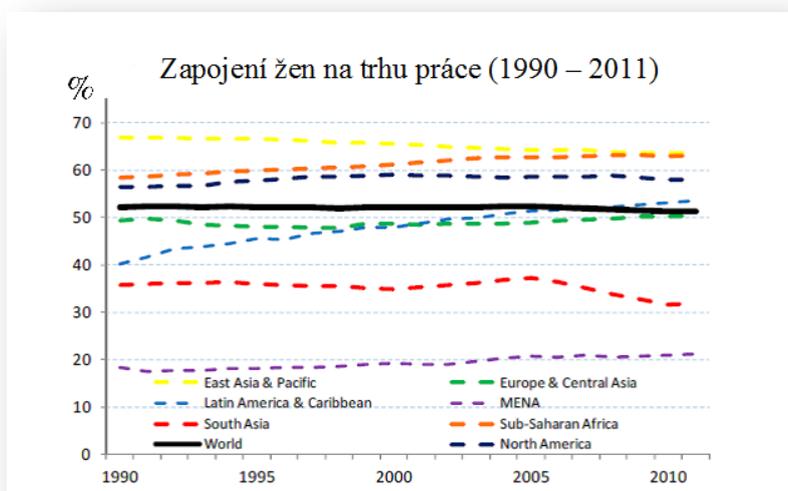
své publikaci poukazuje na to, že větší účast žen na trhu práce zlepší jejich relativní ekonomické postavení, to dále zvýší celkovou ekonomickou efektivitu a zlepší rozvojový potenciál země. Data Word Bank (2012b, s. 7), která jasně signalizují, že pokud se zvýšil podíl žen na pracovní síle, výrazně se také zvýšil ekonomický růst. Přes tento pozitivní jev, je zapojení žen na trhu práce stále v mnoha zemích mnohem nižší než u mužů. Země s nejmenším zapojením žen na trhu práce jsou země z regionu Středního východu a severní Afriky (MENA), kde je zapojení žen pod hranicí 20 %. Naopak největší zapojení žen na trhu práce je v Holandsku, kde aktivně pracuje 80 % žen. (viz graf 4 a graf 5)

Graf 4 - Zapojení žen na trhu práce 1



Zdroj: RATHI, A., (2014)

Graf 5 - Zapojení žen na trhu práce 2



Zdroj: WOYTEK, E. K., NEWIAK, M., KOCHHAR, K., FABRIZIO, S., KPODAR, K., WINGENDER, P., CLEMENTS, B., SCHWARTZ, G., (2014)

Je nutné, aby bylo kulturní prostředí takové, které umožňuje ženám se více zapojit na hospodářském růstu země. Je ten správný čas, aby si země začaly uvědomovat, že větší zapojení žen zvyšuje konkurenceschopnost trhů práce a napomáhá k lepšímu ekonomickému výsledku. Když ženy nebudou mít rovný přístup na trh práce, pak kvalita pracovní síly bude nižší. Pokud podniky nebudou zaměstnávat nejproduktivnější pracovníky, pak výstup a růst produkce bude nižší, než by mohl být.

3.4.2.3. Genderová rovnost zvyšuje produktivitu zemědělství

Většina hladovějících a podvyživených lidí jsou z venkovské chudiny, kde se neprodukuje dostatek potravin, aby splňovaly potřeby domácností. (Word Bank, 2005, s. 6)

Zlepšení výkonnosti zemědělství je nejmocnější nástroj, který máme k dispozici pro snížení globální chudoby a hladu. Zemědělství může přispět k omezení chudoby až

u 75 % chudých obyvatel světa, kteří žijí ve venkovských oblastech a pracují převážně v zemědělství. Vyšší produktivita zemědělství zvyšuje příjmy země, zlepšuje zabezpečení dodávek potravin a zlepšení stavu životního prostředí. Rozvoj zemědělství je obzvláště pro rozvojové země hlavním zdrojem ekonomického růstu, než kterýkoli jiný sektor. (Word Bank, 2014)

Ve většině zemí je distribuce fyzického a lidského kapitálu v zemědělství ve prospěch mužů. Rozdíly mužů a žen v právech a povinnostech vedou k nespravedlivému rozdělování zdrojů a snižování zemědělské produktivity. Diskriminace na základě pohlaví je tedy překážkou pro zvýšení zemědělské produktivity. (Ward a kol., 2010, s. 9-10)

Goldstein a Udry, kteří zkoumali v Ghaně rozdílné výsledky mužů a žen v ziskovosti pozemků zjistili, že rozdíl mezi výdělečností půdy obdělávané muži a ženami může být vysvětlen delší nečinností na mužských pozemcích. Pokud by se půdě věnovala obě pohlaví se stejnou intenzitou, zvýšil by se průměrný zisk domácností o 25 %. Dále se domnívají, že vzhledem k velkému podílu zemědělství na ghanské ekonomice, by se mohlo zvýšit HDP této země až o jedno procento. (Durand, 2010, s. 2)

Světová banka (2004, s. 9) ve své agendě pro rozvoj (*An Agenda for Development*) uvádí situaci v Keni, kde při zvýšení rovnosti mezi ženami a muži při přístupu k zemědělským vstupům, by se mohla zvýšit produkce o 20 % a více. Jako další příklad uvádí světová banka (2005) subsaharskou Afriku, kde je významný ztracený výkon a růst v zemědělství v důsledku nerovnosti mezi ženami a muži. Řada dokumentů a studií dokázala, že při větší rovnosti pohlaví, například v alokaci hnojiva, by se mohla zvýšit produkce o 10 až 20 %. (Ward a kol., 2010, s. 44) Toto dogma potvrzuje Alderman, (1995, s. 22), který říká, že výkony domácností v Burkina Faso (stát ležící v Západní Africe) by se díky lepší realokaci zdrojů mohly zvýšit až o 20 %. Světová banka spolu s dalšími odborníky zabývající se touto problematikou došli k evidentnímu závěru, že větší dosažená rovnost mužů a žen přispívá k lepším zemědělským ziskům a snížení chudoby.

3.4.2.4. Větší rovnost žen a mužů přitahuje investice do fyzického kapitálu

Existují tři způsoby, jak větší rovnosti žen a mužů může vést k vyšším investicím a zvýšit fyzický kapitál:

1. Zvýší-li se produktivita pracovních sil, začnou být investice do nových technologií přitažlivější.
2. Zvýší-li se míra úspor, budou finanční prostředky na financování nových investic.
3. Ženy mohou mít přínosnější investiční rozhodnutí než jejich mužské protějšky.

(Ward a kol., 2010, s. 9-10, 39, 41)

Jak je uvedeno výše, zlepšení rovnosti žen a mužů v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti může vést k ekonomickému růstu, pokud se zvýší dovednosti a odborné znalosti pracovní síly.

Více produktivní pracovníci zvyšují očekávané míry výnosu, což vytváří mírný nárůst investic a podporuje ekonomický růst. Nové investice nevytváří pouze ekonomický růst přímo, ale také umožňují zemím přijmout nové výkonnější technologie. Vyšší míra domácích úspor může být rozdělována prostřednictvím finančního sektoru tak, že finanční kapitál bude dostupný pro investování dalších společností.

3.5. Ukazatele genderové nerovnosti

Lepší ukazatele jsou zapotřebí k měření pokroku směrem k rovnosti žen a mužů, a to zejména v ekonomickém zapojení. Byly provedeny četné pokusy k vytvoření indexů rovnosti mužů a žen. Indexy jsou užitečné pro získání informací veřejného mínění o dané záležitosti a k podnícení politických opatření. Zatímco politická scéna je nejlépe informována souborem jednotlivých ukazatelů. Analýza výsledků jednotlivých zemí v oblasti rovnosti žen a mužů odhaluje za pomoci užití indikátorů malý počet zemí s vysokým opatřením a mnoho těch s nízkou účinností. (Buvinić a kol., 2008, s. 3)

Indikátory jsou kritéria nebo opatření, na jejichž základě mohou být vyhodnocovány změny. Mohou to být ukazatele, fakta, čísla, názory a postřehy – používají se k signalizování změny v průběhu zvláštních podmínek nebo k určení pokroku při dosahování konkrétního cíle.

Genderové indikátory měří změny týkající se rovnosti žen a mužů v průběhu času. Tyto ukazatele mohou být kvantitativní, kde se na základě pohlaví rozčlení statistické údaje, které mohou být měřeny odděleně pro muže a ženy. Indikátory mohou rovněž zachytit změnu v rovnosti pohlaví kvalitativními změnami - například zvýšením úrovně posílení žen nebo změnami v postojích v rovnosti žen a mužů.

Díky výsledkům z měření rovnosti pohlaví můžeme docílit pozitivních změn v mezilidských vztazích. Tyto výsledky mohou rovněž vyvolat konkrétní změny politice, lépe se mohou zacílit programy/činnosti zaměřené více na muže resp. na ženy. V neposlední řadě se může udát radikální změna ve společenském postavení mužů a žen, což se odráží na zlepšení celkové životní úrovně jedince, jako je například úroveň chudoby. (OECD, s. 1)

Mezinárodní a regionální genderové cíle a indexy jsou užitečné, protože umožňují přeshraniční národní porovnání rovnosti žen a mužů a kondenzovat komplexní data do přehledných zpráv o úspěších a nedostatcích v oblasti rovnosti žen a mužů.

Díky těmto indikátorům se dá snadno zjistit, které země nutně potřebují větší politickou intervenci na překonání nerovnosti žen.

3.5.1. GGI (The Global Gender Gap Index)

GGI (*The Global Gender Gap Index*) byl poprvé představen na Světovém ekonomickém fóru v roce 2006. Index zachycuje národní genderové rozdíly v ekonomické, politické, vzdělávací a zdravotnické sféře. Na základě toho sestavuje žebříček zemí, který umožňuje účinné porovnání mezi jednotlivými regiony a příjmovými skupinami v průběhu času. Metodologie a kvantitativní analýza skrytá v pozadí žebříčku mají sloužit jako podklad pro navrhování účinných opatření ke snížení rozdílů mezi ženami a muži. (The World Economic Forum, 2013, s. 3)

GGI zkoumá rozdíly mezi muži a ženami ve čtyřech základních kategoriích:

(World Economic Forum, 2014)

1. *Ekonomické zapojení a příležitosti*: Přítomnost žen v práci má z kvantitativního hlediska vliv nejen na zmírnění nepřiměřené míry chudoby mezi ženami, ale je to rovněž důležitý krok k zvyšování příjmu domácností a celkové podpoře hospodářského růstu v zemi. Ekonomické příležitosti zohledňují zapojení žen do ekonomických procesů.
Patří sem: zapojení mužů a žen na pracovních silách; výše mzdy za srovnatelnou práci; odhadovaný příjem (ppp - parita kupní síly); zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci; odborní a techničtí pracovníci
2. *Vzdělání*: Je bezpochyby největším předpokladem pro posílení postavení žen ve všech sférách společnosti.
Patří sem: míra gramotnosti; počet žáků na základních školách, počet žáků na středních školách, počet žáků na vysokých školách
3. *Zdraví a životní podmínky*: U této kategorie indexu genderové nerovnosti se zohledňuje rozdíl mezi ženami a muži a jejich přístupu k nezbytným potravinám, zdravotní péči a dále se zde řeší otázky základních požadavků a bezpečnosti člověka.
Patří sem: poměr narozených dětí (chlapci/dívky); očekávaná délka života
4. *Politické posílení*: Politické posílení bere na zřetel zastoupení žen v rozhodovacích strukturách a dále posílení hlasu žen ve formulování politik zabývajících se správou společnosti.

Patří sem: podíl křesel žen v parlamentu; počet žen na ministerské pozici; počet let, kdy byla žena hlavou státu. (Lopez-Claros, Zahidi, 2005, s. 3-5)

Pokud se v zemi vyskytuje úplná genderová rovnost, náleží zemi index s číslem 1. Pokud se naopak na daném území vyskytuje úplná genderová nerovnost, je zemi přidělen index s číslem 0.

Žebříček deseti nejlepších a deseti nejhorších zemí na základě indexu GGI v roce 2014 je uveden v tabulce 2.

Tabulka 2 - 10 nejlepších a 10 nejhorších zemí v rámci indexu GGI v roce 2014

Global Gender Gap Index (GGI)		
Pořadí	Země	Index
1	Island	0.859
2	Finsko	0.845
3	Norsko	0.837
4	Švédsko	0.816
5	Dánsko	0.803
6	Nikaragua	0.789
7	Rwanda	0.785
8	Irsko	0.785
9	Filipíny	0.781
10	Belgie	0.780
*96	Česká republika	0.674
133	Maroko	0.599
134	Jordán	0.597
135	Libanon	0.592
136	Pobřeží slonoviny	0.587
137	Írán	0.581
138	Mali	0.578
139	Sýrie	0.578
140	Chad	0.576
141	Pákistán	0.552
142	Jemen	0.515

Zdroj: Vlastní zpracování podle: WORLD ECONOMIC FORUM, (2014)

Faktem zůstává, že opravdové modely rovnosti žen a mužů neexistují, žádné zemi na světě se doposud nepodařilo dosáhnout rovnosti mezi muži a ženami. Nejvíce se genderové rovnosti přibližují Severské země, které nabízejí ženám takřka srovnatelné životní podmínky jako mužům.

3.5.2. GDI (Gender Development Index)

V roce 1995 „the United Nations Development Programme“ (Rozvojový program OSN) představil dva kompozitní indexy reflektující genderovou nerovnost. Prvním z nich je *Gender Development Index (GDI)* a druhým je *Gender Empowerment Measure (GEM)*. Index GDI používá stejnou metodiku jako index HDI (*Human Development Index*) s rozdílem, že tento index modifikoval zakomponováním pokut v oblasti genderové nerovnosti. HDI dostaneme jako nevážený průměr hodnot tří proměnných: střední délky života, dosaženého vzdělání, hodnotou domácího produktu na obyvatele (HDP). (Buvinić a kol., 2008, s. 114) Myšlenka GDI je tedy "penalizovat" HDI, pokud se vyskytne nerovnost pohlaví v některém ze tří dimenzí lidského rozvoje. První oblastí je zdraví, měřením mužské a ženské délky života; další oblastí je vzdělání, měřením ženské a mužské účasti dětí na školách a měřením mužského a ženského vzdělávání u lidí starších 25 let; poslední oblastí je kontrola nad ekonomickými zdroji, získaná měřením ženského a mužského příjmu. Čím je větší nerovnost u žen a mužů, tím je větší rozdíl mezi ukazateli HDI a GDI.

Země jsou hodnoceny na základě absolutní odchylky od genderové parity žen a mužů v HDI.

GDI ukazuje, že genderové rozdíly v lidském rozvoji jsou všudypřítomné. V průměru na globální úrovni je hodnota HDI u žen o 8 % menší než u mužů. Velké rozdíly v hodnotách jsou pozorovány mezi jednotlivými zeměmi, skupinami lidského rozvoje a regionů. Genderové rozdíly v hodnotách u jednotlivých zemí se pohybují mezi 0 % a 40 %. Nejmenší rozdíl se vyskytuje u zemí OECD, kde je pouhých 3,6 %. (United Nations Development Programme). Jak si stály jednotlivé země v roce 2013 na základě indexu GDI, ukazuje tabulka 3.

Tabulka 3 - 10 nejlepších a 10 nejhorších zemí v rámci indexu GDI v roce 2013

Gender Development Index (GDI)		
Pořadí	Země	Index
1	Norsko	0.997
2	Austrálie	0.975
3	Švýcarsko	0.953
4	Holandsko	0.968
5	USA	0.995
6	Německo	0.962
7	Nový Zéland	0.971
8	Kanada	0.986
9	Singapur	0.967
10	Dánsko	0.989
*28	Česká republika	0.969
178	Mosambik	0.879
179	Guinea	0.785
180	Burundi	0.904
181	Burkina Faso	0.924
182	Eritrea	...
183	Sierra Leone	0.799
184	Chad	0.762
185	Středoafrická republika	0.776
186	Kongo	0.822
187	Nigérie	0.714
Svět		0.920

Zdroj: Vlastní zpracování podle: UNDP, (2013)

3.5.3. GII (Gender Inequality Index)

Podle UNDP (*United Nations Development Programme*) GII (*Gender Inequality Index*) měří nerovnosti mezi ženami a muži ve třech důležitých aspektech lidského vývoje. Prvním aspektem je reprodukční zdraví měřené poměrem mateřské úmrtnosti a porodnosti dospívajících. Mateřská úmrtnost se podle definice WHO (*World Health Organization*) vykazuje jako: „Úmrtí ženy v těhotenství nebo do 42 dnů po ukončení těhotenství a to bez ohledu na dobu trvání a místa těhotenství, dále z jakékoli jiné příčiny související s těhotenstvím s výjimkou náhodných či doprovodných příčin.“ Naproti tomu porodnost dospívajících měří roční počet narozených dětí u žen ve věku 15 až 19 let. (WHO, 2014, s. 4) Druhým aspektem, kterým se GII zabývá je „posílení žen“ (z angl. slovíčka „*empowerment*“) měřeno jako podíl parlamentních křesel obsazených ženami k poměru dospělých žen a mužů ve věku 25 let a starších a alespoň středoškolským vzděláním. Třetím aspektem je ekonomické postavení, vyjádřené jako účast mužů a žen na trhu práce. Jedná se o ekonomické zapojení mužů a žen na trhu práce u lidí starších 15 let. (United Nations Development Programme) Baker (2014, s. 284) neuvádí jako UNDP tři oblasti nerovnosti, kterými se GII zaobírá, ale rozdělil je na pět jednotlivých konceptů. Prvním je rozdíl mezi muži a ženami v účasti na trhu práce. Druhým je rozdíl mezi muži a ženami v oblasti vzdělání na středoškolské a vyšší úrovni. Třetím je podíl členů parlamentu, kteří jsou ženy. Čtvrtým je plodnost dospívajících a pátým je mateřská úmrtnost. Index je upraven tak, aby se pohyboval mezi 0 a 1. Čím vyšší má index hodnotu, tím se vyskytuje v zemi větší nerovnost mezi ženami a muži. (viz tabulka 4) Tvůrci indexu tvrdí, že GII umožňuje posoudit pouze relativní rozdíly mezi muži a ženami, jelikož se žádný z ukazatelů nezabývá stupněm ekonomického rozvoje země.

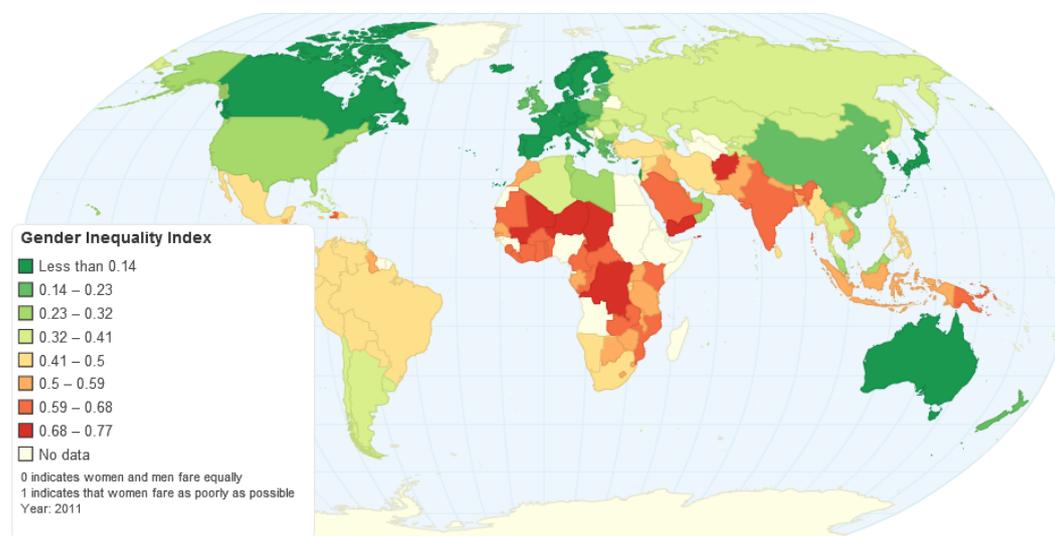
Tabulka 4 - 10 nejlepších a 10 nejhorších zemí v rámci indexu GII v roce 2013

Gender Inequality Index (GII)		
Pořadí	Země	Index
1	Norsko	0.068
2	Austrálie	0.113
3	Švýcarsko	0.030
4	Holandsko	0.057
5	USA	0.262
6	Německo	0.046
7	Nový Zéland	0.185
8	Kanada	0.136
9	Singapur	0.090
10	Dánsko	0.056
*28	Česká republika	0.087
178	Mosambik	0.657
179	Guinea	...
180	Burundi	0.501
181	Burkina Faso	0.607
182	Eritrea	...
183	Sierra Leone	0.643
184	Chad	0.707
185	Středoafriická republika	0.654
186	Kongo	0.669
187	Nigérie	0.709
Svět		0.450

Zdroj: Vlastní zpracování podle: UNDP, (2013)

Obrázek 2 znázorňuje míru nerovnosti mužů a žen v jednotlivých částech světa na základě indexu GII.

Obrázek 2 - Gender Inequality Index



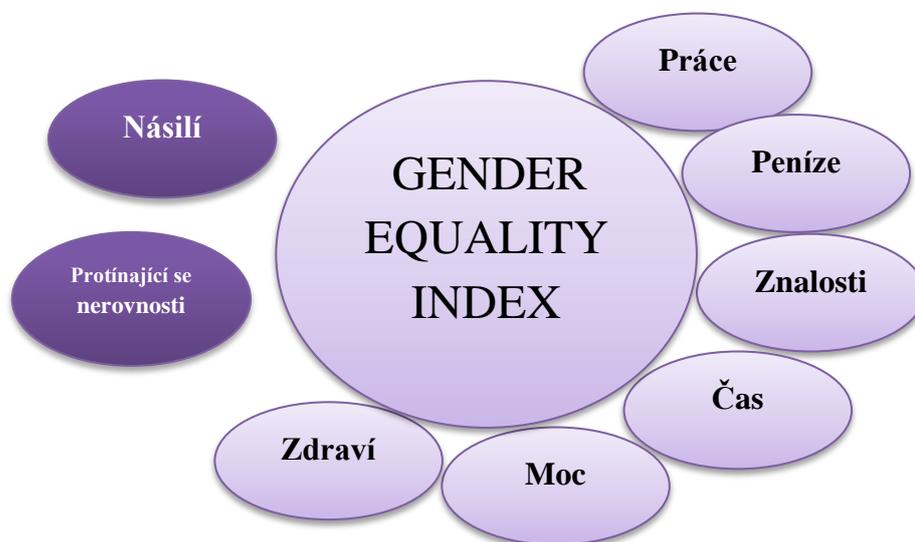
Zdroj: CHARTSBIN, (2011)

3.5.4. GEI (Gender Equality index)

GEI (*Gender Equality Index*) spoléhá na nerovnost pohlaví, že je rozdíl v úrovni dosažených úspěchů mezi muži a ženami u daných genderových ukazatelů. Berou se v úvahu situace žen a mužů v různých oblastech hospodářského a společenského života, včetně těch, kde muži jsou v nepříznivé sociální situaci. (EIGE, 2013) Mezi tyto oblasti patří vzdělání, socioekonomické postavení a podíl na moci. Index GEI přiřazuje skóre od 1 do 100. Nejvyšší možná hodnota 100 signalizuje neexistenci genderových rozdílů v každé ze tří monitorovaných oblastí. Index GEI vychází z mezinárodně dostupných srovnatelných údajů a umožňuje stanovit pořadí a klasifikovat země podle výběru ukazatelů týkajících se genderové nerovnosti. Index poměruje rozdíly mezi pohlavími, nikoli celkovou úroveň vzdělání, politické participace či ekonomickou úroveň. Tedy země, ve které mají chlapci a dívky stejný přístup k vysokoškolskému vzdělání, dosáhla v tomto ohledu hodnoty 100. A stejně tak země, ve které je pro chlapce i dívky stejně

nepravděpodobné získat základní vzdělání, by taktéž dosáhla hodnoty 100. (Social Watch, s. 1) Na obrázku 3 jsou zobrazeny domény GEI.

Obrázek 3 - Domény GEI



Zdroj: Vlastní zpracování podle: EIGE, (2013)

GEI se může stát velmi cenným nástrojem genderové analýzy, pokud se na tuto problematiku díváme z perspektivy dvou a více domén. Vytvoření souhrnného indikátoru umožňuje měřit nerovnost pohlaví u jednotlivých domén, nicméně pro komplexnost genderové nerovnosti je potřeba se zaměřit na analýzu vztahů mezi dvěma a více doménami. Výsledky ukázaly, že státy EU jsou zatím na půli cesty k dosažení genderové rovnosti. Mezi jednotlivými členskými státy však existují značné rozdíly. Pořadí států EU v roce 2010 v jednotlivých doménách genderové nerovnosti je uvedeno v příloze 1.

3.5.5. GEM (Gender Empowerment Measure)

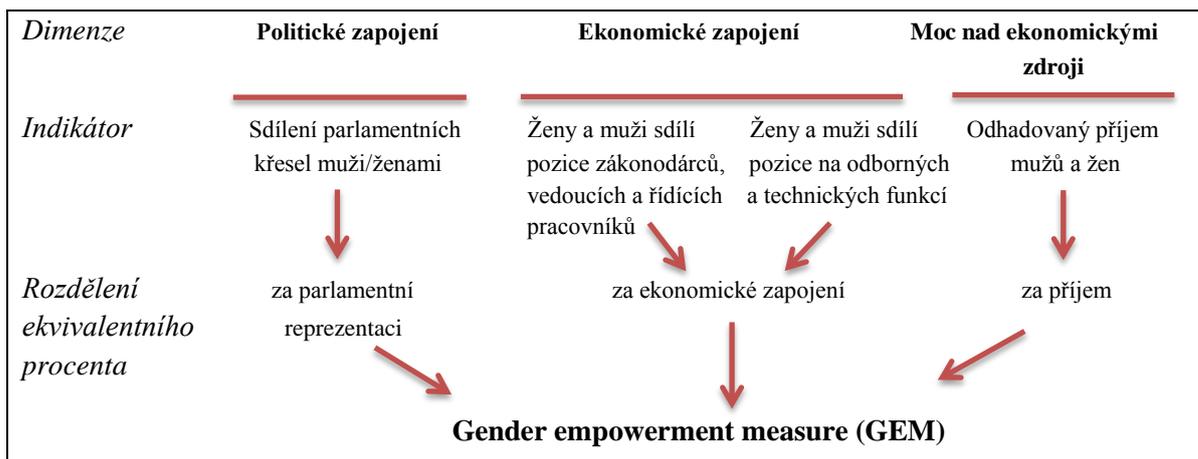
„Posílení je rozšíření možností a schopností chudých lidí k tomu, aby mohli vyjednávat, kontrolovat a mít vliv nad institucemi, které ovlivňují jejich životy.“

Narayan

GEM (*Gender Empowerment Measure*) je složený index vymyšlený v Rozvojovém programu OSN. Tento index se soustředí na účast žen v ekonomické, politické a pracovní sféře. Na rozdíl od indexu GDI (*Gender Development Index*), který se především zabývá životní úrovní a základních schopností, index GEM je navržen tak, aby dokázal změřit, jaký mají ženy přístup k moci. Za tímto účelem v sobě spojuje čtyři proměnné. První proměnná spadá do sekce politického zapojení, kde se měří podíl křesel mužů a žen v parlamentu. Druhá a třetí proměnná patří do kategorie ekonomického zapojení, kde se měří podíl žen na pozici řídících a vedoucích pracovníků a dále počet žen zastávajících technických a odborných funkcí. Poslední proměnná je podíl příjmu z výdělečné činnosti. (Kurian, 1998, s. 366)

Ukazatel GEM posuzuje míru posílení žen v rámci moci žen nad ekonomickými zdroji a dále v oblasti politické a ekonomické. (viz schéma 5)

Schéma 5 - Struktura GEM



Zdroj: Vlastní zpracování podle: The Grand Narrative, (2011)

3.5.6. WEO (Women's Economic Opportunity Index)

Pro lepší pochopení faktorů, které ovlivňují ekonomické příležitosti žen a jak k nim přistupují politiky jednotlivých zemí, byl vytvořen Index WEO (*Women's Economic Opportunity Index*), jedná se o komplexní opatření první svého druhu, které bylo vyvinuto výzkumnou a analytickou divizí the Economist Intelligence Unit. (2012) Tento Index má základy z předešlé práce OSN, indexu GDI (*Gender Development Index*) a indexu GGI (*The Global Gender Gap Index*), který je výsledkem Světového ekonomického fóra (the World Economic Forum). (Butt a kol., 2010, s. 4)

Index WEO definuje ekonomické příležitosti žen jako soubor zákonů, předpisů a postupů, které umožňují zapojení žen do pracovního procesu za podmínek, které jsou prakticky stejné jako u mužů.

Index ekonomických příležitostí žen je založen z 26 ukazatelů zahrnujících zaměstnání a účast na trhu práce, přístup k financování, právní a sociální postavení žen a celkového podnikatelského prostředí. Čím vyšší je skóre, tím vyšší je míra ekonomické příležitosti pro ženy. (Florida, 2012) Pořadí jednotlivých zemí je zobrazeno v příloze 2.

3.6. Současné světové politiky v boji proti genderové nerovnosti

Jak již bylo nastíněno v předešlých kapitolách, tedy, jak moc je nutné začít více podporovat ženy a soustředit své cíle na posílení postavení ženy ve společnosti. Dále bojovat pro větší rovnost mezi ženami a muži jednak v rodině, ale také ve vzdělávání, zaměstnání a podnikání. Pro splnění celkového cíle tj. rovnosti mezi pohlavími a posílení postavení žen ve společnosti je potřeba mít jasné a konkrétní cíle.

Cíle a ukazatele musí odrážet priority nejchudších žen a dívek. Není jistě reálné ptát se všech žen a dívek, jaké jsou jejich priority. Nicméně existují jisté organizace, které umí vyjádřit priority žen a navést nás k otázkám problematiky marginalizovaných žen a dívek. Vybrané cíle musí odrážet trvalou změnu v síle a možnostech žen, které mají nad svými vlastními životy. Je důležité, aby cíle v oblasti rovnosti žen a mužů byly ambiciózní, ale zároveň musí zůstat politicky relevantní. Cíle se musí týkat oblastí, aby bylo možné pracovat v mezinárodním rámci, kde jsou vlády schopni a ochotni přizpůsobit cíle k národnímu kontextu. V rámci stanovování cílů, je rovněž důležité, aby se konkrétní cíle nepřekrývaly s jinou odvětvovou oblastí. (Smee, Woodroffe, 2014, s. 34-36)

V roce 2011 byl proveden pravděpodobně nejrozsáhlejší výzkum týkající se otázek ženských priorit, pod názvem AWID Global Survey. Pod zkratkou AWID se skrývá Asociace pro ženská práva v oblasti rozvoje. Je to mezinárodní, feministická, členská organizace, která usiluje o dosažení rovnosti žen a mužů, udržitelný rozvoj a posílení práv žen. Tato organizace hospodaří zhruba s částkou \$106 mil. ročně. Zastupitelé organizace AWID říkají, že jejich finanční prostředky jsou nízké v kontextu s jejich dlouhodobými cíli. (AWID) Na financování chodu této organizace se zapojuje celá řada subjektů od individuálních dárců, veřejných a soukromých fondů, agentur až po angažovanost státu. (viz příloha 3)

Do výzkumu bylo zapojeno 1119 ženských organizací z více než 140 zemí. Všechny 1119 organizací vstoupilo do projektu se stejným úmyslem a tím bylo pomoci ženám. Organizace mezi hlavní priority spatřovaly eliminovat násilí páchané na ženách, posílit postavení žen ve společnosti a zvýšit počet žen na vedoucích pozicích. Důležitost jednotlivých priorit je uvedena v příloze 4. Organizace svou pomoc nejvíce cílily na

ženy žijících ve venkovských oblastech, dále na ženy z nejšířších vrstev a následovaly ženy na vedoucí pozici – viz příloha 5 (Pittman a kol., 2012, s. 1-14)

3.6.1. EU proti genderové nerovnosti

V současné době si již některé politiky začínají uvědomovat, že rovnost žen a mužů a posílení postavení žen je předpokladem pro spravedlivý a trvale udržitelný rozvoj.

Již v roce 1957 byla ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství aplikována zásada rovné odměny za stejnou práci. Integrovaní této zásady mělo mít v prvních krocích za cíl vypořádat se s ekonomickou konkurencí, která byla zvýhodňována díky rozdílu ve mzdách vyplacených ženám a mužům. Z původně ekonomicky motivovaných závazků se rovnost mezi ženami a muži začínala postupně stávat i sociální záležitostí. Rovnost žen a mužů se stala otázkou dodržování jednoho ze základních lidských práv - zákazu diskriminace.

Důležitým mezníkem v této oblasti byla Amsterdamská smlouva, kdy se rovnost žen a mužů stala formální součástí vnitřních i vnějších záležitostí EU. (Suchomelová, Fischlová, 2006 s. 5) V roce 1997 bylo v rámci Amsterdamské smlouvy nařízeno postupné zařazování principu rovnosti žen a mužů do rozvojové spolupráce. Rovnost žen a mužů je formálně ujednána v rozvojových strategiích mezinárodního společenství a stala nedílnou součástí právního řádku Evropské unie (*acquis communautaire*). (One World Action, s. 1)

V roce 2000 byla v rámci zasedání Evropské rady v Nice přijata Charta základních práv Evropské unie, která byla začleněna do ústavní smlouvy EU. Tato Charta určuje občanská, politická, ekonomická a sociální práva evropských občanů. Jedním z principů Charty je také princip rovnosti, který se opírá o rovnost mužů a žen. (Suchomelová, Fischlová, 2006 s. 5) O zákazu diskriminace a genderové rovnosti se píše v kapitole III, citují: *„Je zakázána jakákoliv diskriminace, zejména na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, etnického či sociálního původu, geneticky daných vlastností, jazyka, náboženského vyznání či přesvědčení, politického či jiného smýšlení, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, původu, postižení, věku či sexuální orientace.“*

„Rovnost mezi muži a ženami musí být zajištěna ve všech směrech, včetně zaměstnání, práce a odměny za ni. Princip rovnosti nebrání tomu, aby byla zachována či přijata jistá opatření stanovující zvláštní výhody ve prospěch menšinově zastoupeného pohlaví.“ (EU, 2010)

Evropské unie (EU) je rozhodnuta se postavit v boji proti nerovnosti žen a mužů. Bude prosazovat zajištění rovných příležitostí obou pohlaví a bojovat proti jakékoli formě diskriminace na základě pohlaví. EU přijala dvojitý přístup k této problematice, který kombinuje konkrétní opatření s gender mainstreamingu (European Union)

Z Amsterodamské smlouvy se můžeme dočíst, že „Posláním Společenství je vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie a provádění společných politik nebo činností uvedených v člancích 3 a 4 pro podporu harmonického, vyváženého a udržitelného rozvoje hospodářských činností, vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, rovné zacházení pro muže a ženy, trvalý a neinflační růst, vysoký stupeň konkurenceschopnosti a konvergence hospodářské výkonnosti, vysokou úroveň ochrany a zlepšování kvality životního prostředí, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.“ „U všech (...) jmenovaných činností se Společenství bude snažit o odstraňování nerovností a podporu rovného postavení mužů a žen.“ (Premi Consult)

3.6.2. OSN proti genderové nerovnosti

Otázka rovnoprávnosti mužů a žen je jednou ze stěžejních oblastí zájmu Organizace spojených národů (dále jen OSN) již od jejího založení v roce 1945. OSN hrála hlavní roli v globálním boji za podporu a ochranu práv žen, ve snaze zajistit ženám rovný přístup do veřejného života a poskytnout jim stejné příležitosti ve všech oblastech ekonomického a sociálního rozvoje. Rovnost pohlaví spojená s lidskými právy a úctou k nim, se stala zásadním východiskem směřování mezinárodního společenství ve 2. polovině 20. století. (Koldínská, 2010, s. 33)

Mezi nejvýznamnější kroky OSN v rámci rovnoprávnosti pohlaví patří vytvoření uceleného souboru právních norem na ochranu lidských práv. Tento univerzálně pojatý a mezinárodně uznávaný kodex mohou přijmout všechny národy a každý občan se na

nej může v případě potřeby odvolávat. Základem je Charta OSN a Všeobecná deklarace lidských práv, které vzešly v platnost v letech 1945 a 1948. V průběhu let byly tyto dokumenty dále rozšiřovány a dnes pokrývají oblasti týkající se ochrany žen, dětí, menšin a dalších ohrožených skupin. Ženy a další zainteresované skupiny mají v současné době práva, která je chrání před nejrůznějšími formami diskriminace, jež byly po léta v mnoha společnostech tolerovány. (OSN)

Preambule Charty explicitně vyjadřuje, cituji: „*My lid spojených národů, jsouce odhodláni prohlásit znovu svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů i žen a národů velkých i malých*“ (Charta OSN)

Komise OSN dále zavedla mezinárodní směrnice a normy pro rovnost žen a zákaz diskriminace. K nejvýznamnějším patří Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (dále jen Úmluva), anglicky Convention on Elimination of all kinds of Discrimination Against Women (CEDAW) byla přijata v roce 1979 (platnost od roku 1981) Valným shromážděním OSN. Tato Úmluva sehrála výrazný posun v legislativě OSN v oblasti rovného postavení mužů a žen a je považována za mezinárodní deklaraci ženských práv. Byla přijata v návaznosti na deklaraci OSN o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1967. (Koldínská, 2010, s. 35)

Dalším opatřením OSN je Deklarace o odstranění násilí na ženách, kterou schválilo Valné shromáždění v roce 1993. Tato Deklarace uvádí formy násilí páchané na ženách. Zahrnuje definice v pojetí fyzického, sexuálního nebo psychologického násilí, ke kterému dochází v rodině nebo ve společnosti a které je pácháno či přehlíženo státem. (OSN)

Všechny členské státy Organizace spojených národů se zavázaly splnit do roku 2015 osm konkrétních rozvojových cílů, rozpracovaných do devatenácti úkolů. Jednotlivé cíle i úkoly MDGs jsou vzájemně provázány a je nutné je vnímat jako jeden celek. (OSN) OSN o Rozvojových cílech tisíciletí říká: „*jsou založeny na partnerství mezi vyspělými a rozvojovými státy s cílem vytvořit prostředí napomáhající potírání chudoby a rozvoji.*“ (OSN)

Rozvojové cíle tisíciletí se zabývají otázkami zastřešující nejzávažnější globální problémy dnešního světa jako je například odstranění extrémní chudoby, zpřístupnění základního vzdělání pro všechny, šíření infekčních nemocí, jako např. AIDS či nerovnost mezi ženami a muži. Problematikou genderové nerovnosti se zabývá zejména

třetí z Rozvojových cílů tisíciletí (*MDG3*) pod angl. názvem „*Promote gender equality and empower women*“ přeloženo jako „Prosazování rovnosti pohlaví a posilování postavení žen.“ (viz schéma 6) Rovnost pohlaví a posílení postavení žen a dívek je jedním ze zásadních východisek pro podporu ekonomického růstu a dlouhodobé stability. (UN, 2014)

Schéma 6 - Cíl 3: Prosazování rovnosti pohlaví a posilování postavení žen

MDG 3	
CÍLE A ÚKOLY	UKAZATELE PLNĚNÍ
3A: Odstranit nepoměr mezi chlapci a dívkami na prvním a druhém stupni základního vzdělávání pokud možno do roku 2005 a do roku 2015 na všech úrovních vzdělávání	3.1 Poměr dívek a chlapců na prvním až třetím stupni vzdělávání 3.2 Podíl žen na placených pracovních pozicích mimo sektor zemědělství 3.3 Podíl zastoupení žen v národních parlamentech

Zdroj: Vlastní zpracování podle: OSN,

3.6.3. Další významné subjekty v boji proti genderové nerovnosti

Kromě společenství EU a OSN vstupuje do onoho vytrvalého boje vůči odstranění genderové nerovnosti celá řada dalších subjektů, které svými politikami upozorňují na naléhavost rovnoprávnosti pohlaví.

3.6.3.1. One World Action (OWA)

One World Action (*OWA*) je nestátní nezisková organizace založená v roce 1989. Heslem této mezinárodní rozvojové organizace je „ONE WORLD ACTION PRO SPRAVEDLIVÝ A ROVNOPRÁVNÝ SVĚT“. (Tutchel, 2010, s. 11) One World Action je průkopnická organizace podporující práva žen po celém světě. Tato organizace je známá svými konkrétními a praktickými způsoby pomoci. One World Action spolupracuje s ženskými organizacemi z venkova a měst Afriky, Asie, Latinské Ameriky a východní Evropy. (One World Action, s. 12)

Jane Winder⁷ říká: „Práce OWA je založena na jednoduché myšlence, že vlády mohou způsobit a také způsobují chudobu. Pokud vlády jsou problémem, co mohou rozvojové agentury dělat? Naši odpovědí je podpora místních organizací, které pracují s lidmi s cílem zlepšit jejich životy a stát se aktivními občany.“ (Tutcheł, 2010, s. 4)

Kořeny chudoby spatřují v nedostatku moci a z tohoto důvodu pracují s těmi nejchudšími a nejvíce vyloučenými lidmi. Jsou to lidé, kteří mají malou šanci změnit své vlastní životy.

OWA se soustavně zabývá tématem genderové nerovnosti. Uvádí, že „na tématech jako jsou genderová rovnost, podíl na vládnutí a sociální vyloučení pracujeme prostřednictvím budování kapacit, vzájemného propojování a obhajoby ženských práv.“ (One World Action, s. 12)

To, že vynaložené úsilí One World Action má smysl, dokazují příběhy žen, kterým se díky jejich pomoci změnil život. Jako ukázkou si uvedeme krátký dopis ženy, která zastupuje komunitu pěstitelů v Zambii. „Můj život se změnil, nikdy se mi nevedlo lépe. Mohu si nyní koupit vše potřebné, potom co jsem prodala osiva, která jsem vyprodukovala. Dnes mohu poslat své příbuzné na školu. Osobně se teď mohu zaměřit na lepší věci v mém životě.“ Annie Fellows, *Zambie* (OWA, 2010, s. 1)

3.6.3.2. Světová banka (World Bank)

"Dosažení rovnosti pro ženy a dívky je obrovská výzva. Ale udělám vše proto, abychom zajistili, že my ve Světové bance pomůžeme razit cestu vpřed."

World Bank Group President Jim Yong Kim

Světová banka spolu s partnery a klienty usiluje o to, aby se společnost co nejvíce přiblížila k rovnosti mezi ženami a muži. Proto jen za rok 2012 vynaložila 29 milionů dolarů na genderově orientované operace s nadějí, že selepší životy mnoha lidí po celém světě. Jejich pomoc se zaměřovala především na oblast vzdělávání, zdraví, finančních a zemědělských služeb, pracovních příležitostí a infrastrukturou. (World Bank, 2014)

⁷ První ředitel OWA.

Světová banka se zavázala, že východiska k odstranění genderové nerovnosti zaimplementuje do svých programů a dále prohlašuje, že u stanovování nových cílů budou zvyšovat pozornost na pohlaví a klást větší důraz na dopady a výsledky. Světová banka bere jako svůj výchozí bod, že žádná země, komunita nebo ekonomika nemůže dosáhnout svého potenciálu a naplnit globální výzvy 21. století bez úplné a rovné účasti mužů a žen. Světová banka prohlašuje, že *„investice do žen a dívek, která napomáhá větší rovnosti má zásadní význam pro dosažení dvojice firemních cílů - boj proti extrémní chudobě a posílení prosperity. Z toho mají prospěch všichni.“* (tamtéž, 2014) Světová banka dodává, že oba dva cíle jsou dosažitelné, ale ke splnění těchto cílů je nutná spolupráce mezi partnery v oblasti rozvoje, včetně multilaterálních organizací a jejich členských států. Strategická jednání s klientskými vládami a rozsáhlé diagnostické práce na úrovni jednotlivých zemí jsou pro úspěch nevyhnutelné. S extrémní chudobou by Světová banka chtěla skoncovat do roku 2030. (World Bank, 2013, s. 7-9)

Investice do žen a dívek může mít transformační dopad. Větší rovnost mužů a žen ve všech oblastech od domácností až k budovám parlamentu může zvýšit produktivitu, zlepšit výsledky rozvoje pro příští generace a učinit instituce více reprezentativní.

Světová banka podotýká, že zvláštní pozornost je pak nutné věnovat především nestabilním státům, kde výsledky žen a dívek často zaostávají. (tamtéž, 2013, s. 12)

Světová banka vytváří krátkodobé a střednědobé cíle v boji proti genderové nerovnosti. V krátkodobém horizontu se Světová banka především snaží o to, aby byl gender v co největší míře začleněn do strategií zaměřujících se na výpomoc zemím s vysokou mírou genderové nerovnosti. Ve střednědobém horizontu je potřeba v rámci Světové banky prosadit gender jako hlavní součást firemní agendy. Světová banka se pokouší vytvořit nové možnosti jak prosadit tuto agendu napříč celou společností. Hlavní náplní agendy jsou genderově založená násilí, nerovnost v práci a podnikání a legální diskriminace. (World Bank, s. 12)

Světová banka věří, že může mít významný vliv nad změnami ve společnosti a zlepšit život na zemi.

3.6.3.3. OECD

OECD (*Organization for Economic Co-operation and Development*) je organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Byla založena v roce 1961 jako nástupkyně Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OECE - *Organization for European Economic Co-operation*) v Evropě. Důvodem založení OECE v roce 1948 bylo koordinovat řízení hospodářské obnovy po 2. Světové válce. OECD plní taktéž funkci jakéhosi fóra pro nalézání nejpřínosnějších řešení společných problémů členských států, v rámci kterých se znepokojují otázkami genderové nerovnosti. (viz příloha 6) V rámci fóra pak probíhá vzájemná výměna názorů, zkušeností, osvědčených postupů a řešení. (NSZ)

Členské země OECD musí respektovat určité principy jako je tržní systém hospodářství, pluralitní demokracii či dodržování lidských práv. Posláním Organizace OECD je podporovat politiky, které mohou zlepšit hospodářský a sociální blahobyt lidí na celém světě. Dnes má OECD po celém světě 34 členských zemí. Zakládajícími státy jsou Rakousko, Belgie, Kanada, Dánsko, Francie, Německo, Řecko, Island, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Velká Británie a USA. Česká republika se stala členem OECD 21. prosince 1995. (OECD)

4. Analýza vývoje genderové nerovnosti a dopadu na ekonomický růst v regionu Středního východu

Střední východ (z angl. výrazu „*Middle East*“) označuje ne zcela jednoznačně vymezené území v okolí východního Středomoří a Perského zálivu. Střední východ byl rozdělen do tří oblastí dříve, než se začal pro země z této oblasti používat souhrnný název „země Středního východu“. Tyto oblasti byly známé jako "Blízký východ" (angl. Near East), což byl region, který byl nejbližší Evropě, dále "Střední východ" (angl. Middle East), který sahал od Perského zálivu do jihovýchodní Asie a "Dálný východ" (angl. Far East), tj. území v západní oblasti Tichého oceánu, ale také jako označení pro část východní a jihovýchodní Asie.

Nová moderní definice asociuje Střední východ s místem, kde se střetává Afrika s Asií a Evropou. (viz obrázek 4)

Obrázek 4 - Střední východ



Zdroj: WORLDTLAS, *Middle East map*.

Obrázek 4 ukazuje země, které jsou svým geografickým umístěním zařazeny mezi země regionu Středního východu. Ve světě geografie však přetrvává mnoho sporů (osobních či politických názorů), a proto se ještě dnes mnozí ptají: – „Kam až sahá Střední východ?“

Snímek o regionu Středního východu dnes odhaluje velmi různorodý obrázek. Sýrie, Irák, Gaza a Libye trpí dodnes násilným konfliktem, který nejen zničil životy spousty lidí, ale také národní ekonomiku a infrastrukturu. Jejich situace se přelila i do sousedních zemí jako je Jordánsko a Libanon. "Arabské jaro"⁸ Tunisko, Egypt a Jemen jsou uprostřed náročných politických přechodů, které zpomalují jejich ekonomický růst a zhoršují makroekonomické výsledky. Zbylé země zažívají přiměřený hospodářský rozvoj a makroekonomickou stabilitu, i když, se i tyto země potýkají s problémy nezaměstnanosti.

Z hlediska rozvoje v rámci celého regionu, jsou čtyři společné rysy, které je třeba zdůraznit. Za prvé, téměř všechny rozvojové země MENA (*Middle East and North Africa*) zažívají velké fiskální deficity a zahraniční dluhy. Tyto finanční schodky jsou z velké části financovány transfery ze zemí Perského zálivu a malá výpomoc přichází z partnerství regionu Evropy a Severní Ameriky.

Za druhé, strukturální problémy v regionu, jako jsou vysoké mzdy ve státní správě nebo nákladné dotace pohonných hmot, zůstávají v podstatě neřešeny; lehký pokrok v této oblasti byl, zaznamenám např. v Egyptě nebo Jemenu.

Za třetí společný rys (pozitivní) můžeme považovat politický konsensus kolem ústavy v Tunisku, úspěšné dokončení Národního Dialogu (*National Dialogue Conference*, NDC)⁹ v Jemenu, dokončení ústavy a právních předpisů v Maroku, Jordánsku a Egyptě, které dohromady dávají větší práva ženám, chrání svobodu projevu a informací a ukazují, že občané jsou stále více zapojováni do politiky.

Za čtvrté, válka v Sýrii (stále aktuální), zintenzivnění násilí v Iráku a Libyi a

⁸ Arabské jaro označuje vlnu protestů, nepokojů, povstání a revolucí v arabských zemích od konce roku 2010 až do současnosti.

⁹ Konference národního dialogu v Jemenu se snaží vypořádat s původci konfliktů a reagovat na požadavky v oblasti společenských a politických změn, jako je nezávislost jihu, přechodná spravedlnost; práva a svoboda.

hrozba ISIS (*The Islamic State of Iraq and the Levant*)¹⁰ způsobily nejen nevýslovné škody na životech a majetku, ale také rozpínající se riziko do sousedních zemí a regionů. (World Bank)

Region Středního východu dosáhl od roku 2000 pozitivních změn, které vedly k vyšší genderové rovnosti a k lepším ekonomickým výsledkům. (World Bank, 2013) Z ekonomické oblasti stojí za zmínku ukazatel GNI, který se v zemi zvýšil o trojnásobek na částku \$4,210. Rovněž počet obyvatel, kteří žijí s částkou menší než \$1,25 na den klesl téměř o polovinu. (viz tabulka 5)

Tabulka 5 - Střední východ – indikátory

Indikátor	2000	2005	2013	trend
Počet obyvatel (milionů)	277	301	340	
GNI (parita kupní síly, \$US)	1.483	1,992	4,210	
Lidé žijících s \$1,25 na den (milionů)	14	10	8	
Délka života, ženy (roky)	71	73	74	
Délka života, muži (roky)	68	69	70	
Gramotnost mladistvých, ženy (%)	80	-	88	
Gramotnost mladistvých, muži (%)	90	-	97	
Zapojení na trhu práce, ženy (% 15+)	18	20	20	
Zapojení na trhu práce, muži (% 15+)	74	74	72	
Podíl křesel žen v parlamentu (%)	4	6	14	

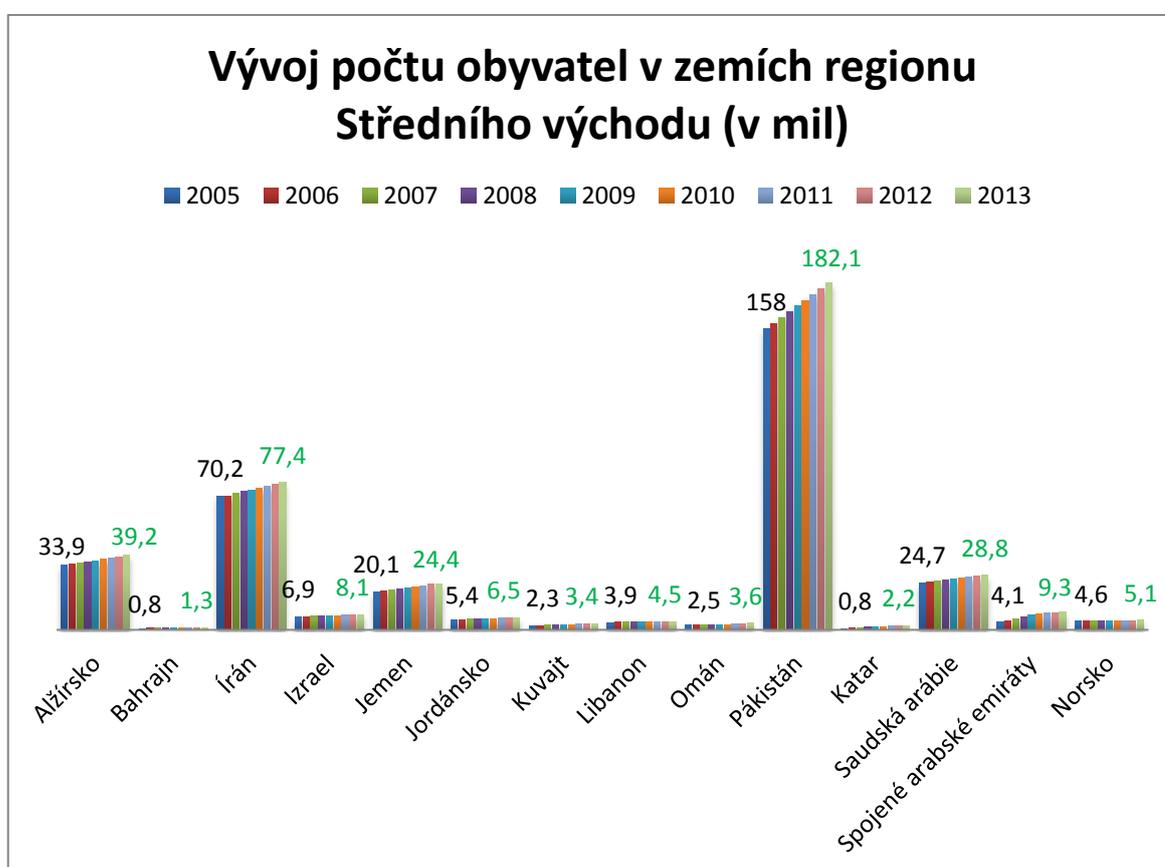
Zdroj: Vlastní zpracování podle: WORLD BANK, (2013)

¹⁰ ISIS je organizace, jako je např. al-Káida. Obě tyto skupiny mají v současné době velký vliv v islamistických extremistických skupinách vystupujících po celém světě. ISIS chtějí "kalifát" - v podstatě obrovský islámský stát, který zahrnuje všechny sunnitské muslimy z celého světa.

4.1. Analýza vývoje ekonomického růstu a rozvoje ve vybraných zemích regionu Středního východu

Na vývoj ekonomického růstu (viz graf 7) má vliv celá řada faktorů. Hodnota HDP je z velké míry závislá na počtu obyvatel dané země. Absolutní hodnoty HDP je proto nutné vnímat společně s ukazatelem vývoje počtu obyvatel. Vývoj počtu obyvatel sledovaných zemí uvádí graf 6.

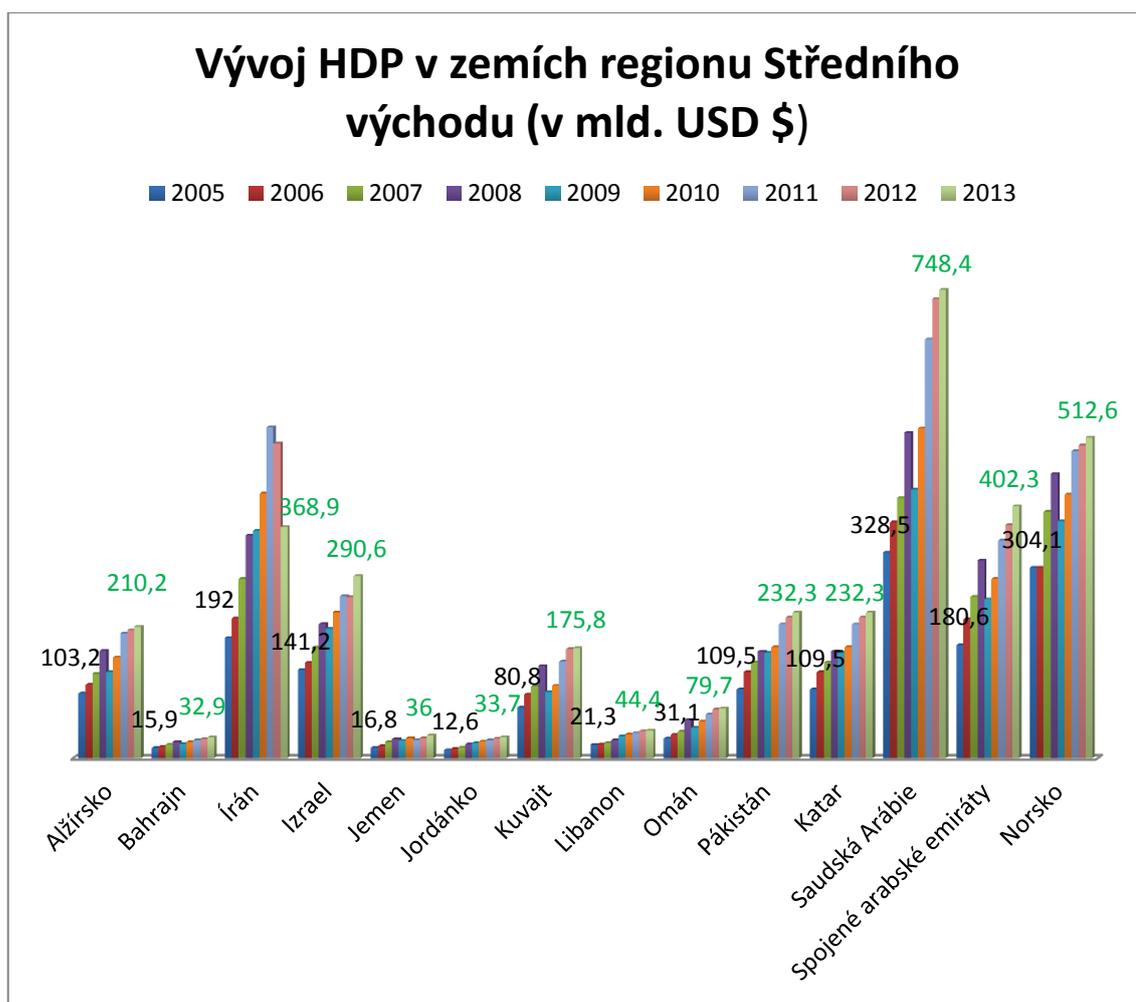
Graf 6 - Vývoj počtu obyvatel ve vybraných zemích regionu Středního východu v období 2005 – 2013



Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 6 je zřejmé, že ve všech sledovaných zemích došlo k nárůstu počtu obyvatel v období 2005 – 2013. K nejdynamičtějšimu nárůstu počtu obyvatel došlo v Kataru z 0,8 mil. na 2,2 mil. a ve Spojených arabských emirátech ze 4,1 mil. na 9,3 mil. Nejmenší vývoj v počtu obyvatel zaznamenaly země Írán a Norsko, kde se zvýšil počet obyvatel od začátku sledovaného období o 10 %.

Graf 7 - Vývoj HDP ve vybraných zemích regionu Středního východu v období 2005 - 2013



Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 7 lze vypožorovat, že růst objemu HDP v období 2005 – 2013 je v oblasti Středního východu velmi pozitivní. Dokonce mírně převyšuje tempo růstu HDP v Norsku. S ohledem na to vykazují nejlepší výsledky Katar, Spojené arabské emiráty, Saudská Arábie, Kuvajt, jejichž společným znakem je produkce ropy. Jedinou výjimkou je Izrael, který dosahuje srovnatelných hodnot, přestože není producentem ropy. V roce 2009 u všech zemí produkujících ropu včetně Norska došlo vlivem finanční krize a navazujícího poklesu ropy k propadu objemu HDP.

Z porovnání objemu HDP ve vztahu k počtu obyvatel se dají sledované země Středního východu rozdělit do několika skupin. První skupinou jsou země s vysokým objemem HDP na obyvatele. Do této skupiny můžeme zařadit Bahrajn, Izrael, Kuvajt, Omán, Katar, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty. Tyto země s výjimkou Izraele spojuje hlavní vývozní artikl, kterým je ropa. Růst HDP Izraele je založen na produkci a exportu hi-tech technologies. Druhou skupinou jsou země se středním objemem HDP na obyvatele. Do této skupiny patří Alžírsko, Írán, Jordánsko, Libanon. A poslední skupinou s nejnižším objemem HDP na obyvatele jsou dvě země a to Jemen a Pákistán.

V rámci každé skupiny lze sledovat dynamiku růstu HDP v porovnání s růstem počtu obyvatel. V tomto ohledu lze ve skupině zemí s vysokým objemem HDP na obyvatele vyzdvihnout dynamiku růstu Kataru a Saudské Arábie, kde ve sledovaném období byla dynamika růstu HDP v porovnání s tempem růstu obyvatel zhruba dvojnásobná. U ostatních zemí v této skupině dynamika růstu HDP jen mírně převyšovala tempo růstu počtu obyvatel.

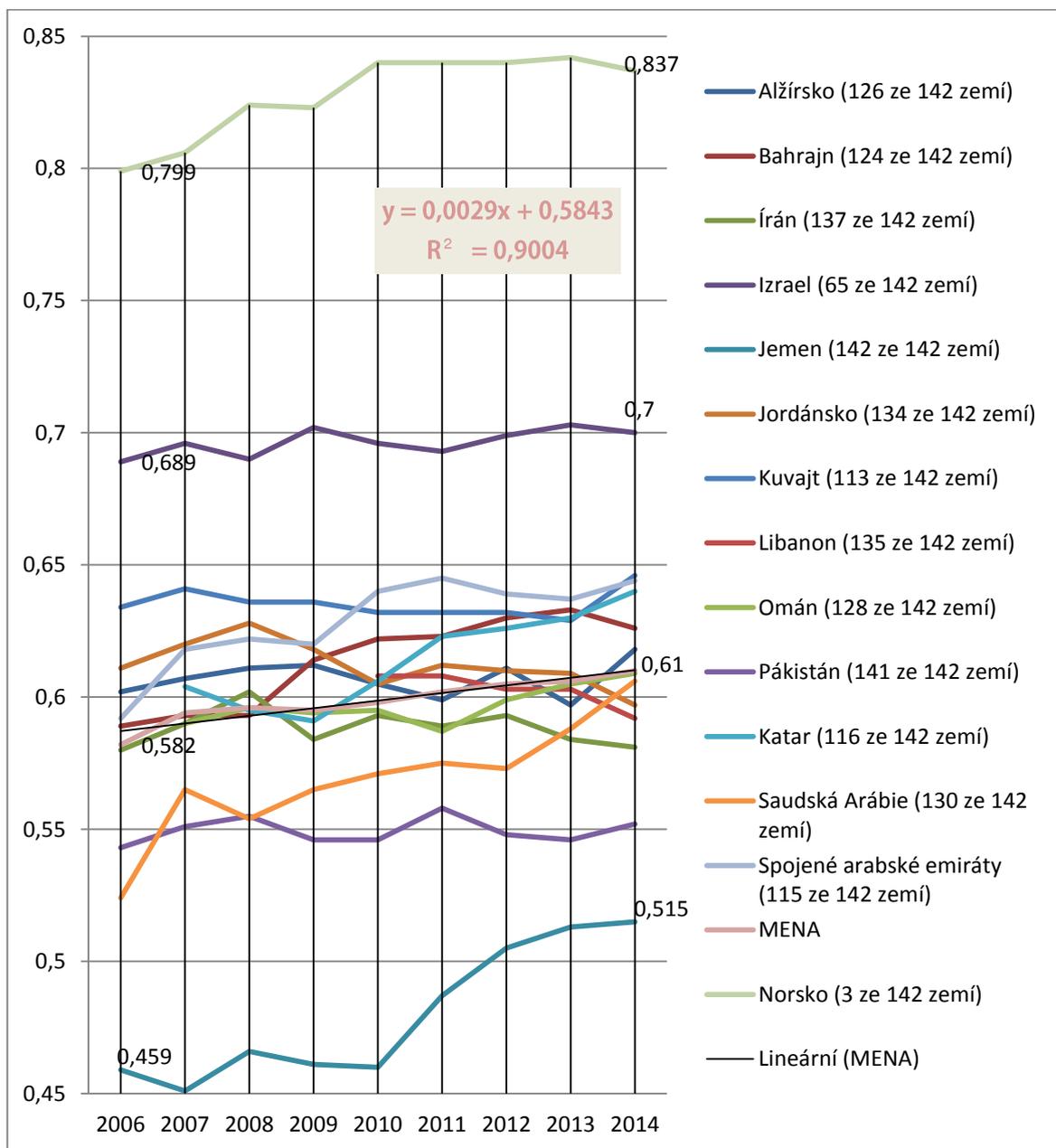
Ve skupině s průměrným objemem HDP na obyvatele je z hlediska dynamiku růstu HDP v porovnání s růstem počtu obyvatel nejúspěšnější zemí Jordánsko, které je v tomto ukazateli srovnatelné s Kataru a Saudskou Arábií. U poslední skupiny zemí s nejnižším objemem HDP na obyvatele tempo růstu HDP mírně převyšovalo tempo růstu počtu obyvatel.

Celý region se vyznačuje pozitivním tempem růstu HDP v období 2005 - 2013. U zemí, ve kterých je objem HDP do značné míry závislý na produkci ropy, lze z grafů vysledovat propad HDP v roce 2009 v souvislosti s dramatickým pádem cen ropy. A dále v Íránu dochází od roku 2011 k poklesu objemu HDP v určité souvislosti s ekonomickými sankcemi

4.2. Analýza vývoje genderové nerovnosti (GGI) ve vybraných zemích regionu Středního východu

Pro srovnání vývoje genderové nerovnosti (viz graf 8) zemí regionu Středního východu bylo vybráno Norsko (benchmark), které je vyspělou evropskou zemí, kde je nízká genderová nerovnost a současně je významným producentem ropy stejně, jako řada zemí regionu Středního východu.

Graf 8 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu v období 2006 – 2014



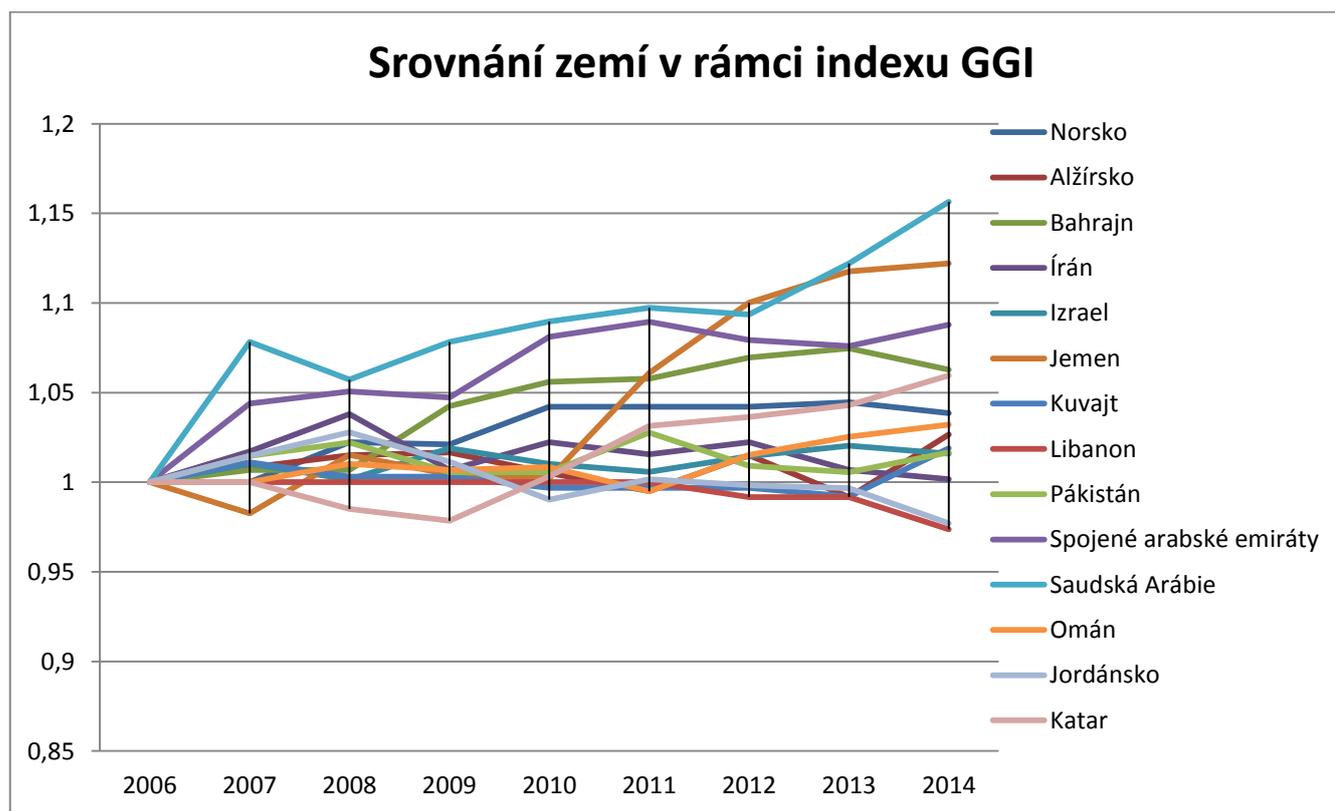
Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci srovnání zemí pomocí indexu GGI lze vyzorovat, že největší nerovnost mezi ženami a muži byla ve sledovaném období v Jemenu, který ale od roku 2010 zaznamenal výrazného zlepšení. Nejlépe dopadl Izrael, který jako jediný přesáhl hodnotu indexu GGI 0,7, zatímco průměrná hodnota zemí regionu MENA je 0,6. Ve srovnání s Norskem, které mělo hodnotu indexu GGI vždy přesahující 0,8, region MENA stále velmi zaostává.

Pro region MENA byla odhadnuta rovnice lineárního trendu s hodnotou koeficientu determinace 0,9004, ze které plyne, že s každým rokem se v daném regionu zvýší index GGI o 0,0029 jednotek.

Graf 9 ukazuje relativní srovnání zemí regionu Středního východu v rámci indexu GGI za použití bazických indexů.

Graf 9 - Srovnání zemí regionu Středního východu za použití bazických indexů



Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu 9 lze uvést, že největšího meziročního relativního nárůstu dosahovala Saudská Arábie, a to v každém roce kromě roku 2012, kde ji překonal Jemen. Nejhorší

výsledky zaznamenal Libanon, který se jako jediný ve sledovaném období pohoršil. Libanon měl průměrný meziroční pokles hodnot indexu GGI o necelých 0,5 %. Norsko dosahovalo po celou dobu stabilního růstu v rámci indexu GGI, zhruba o 2,8 % průměrného meziročního nárůstu.

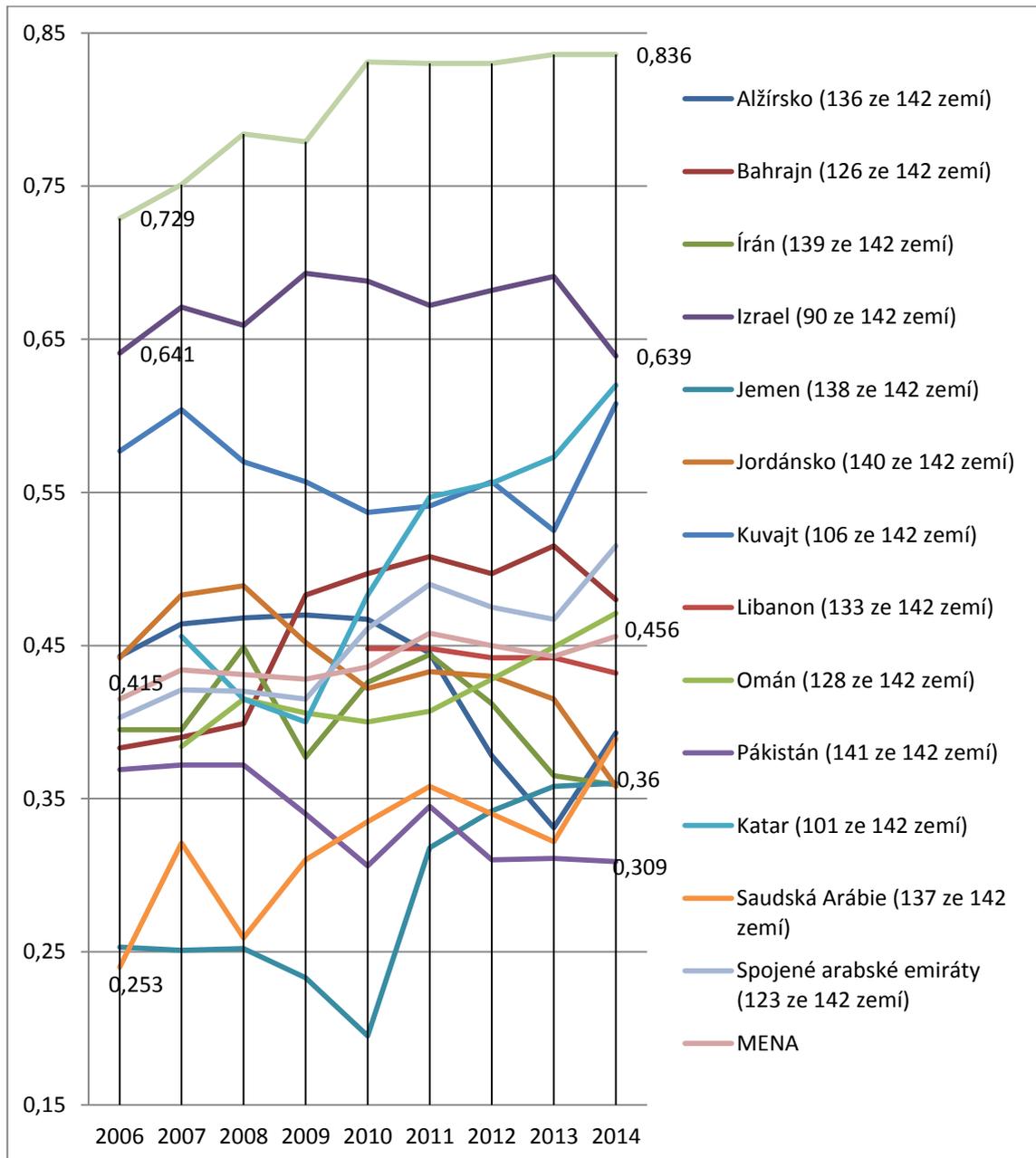
Je tedy zřejmé, že i přes stále velmi nízkou úroveň v rovnosti mužů a žen, dochází v regionu Středního východu k výraznému zlepšení.

Vývoj genderové nerovnosti zemí regionu Středního východu u jednotlivých dimenzí indexu GGI jsou analyzovány v další části této práce.

4.2.1. Analýza vývoje ekonomické dimenze genderové nerovnosti

V grafu 10 je znázorněn vývoj zemí regionu Středního východu a dále Norska v rámci subindexu GGI ekonomického zapojení a příležitosti ve sledovaném období 2006 - 2014.

Graf 10 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu – ekonomické zapojení a příležitosti v období 2006 – 2014



Zdroj: Vlastní zpracování

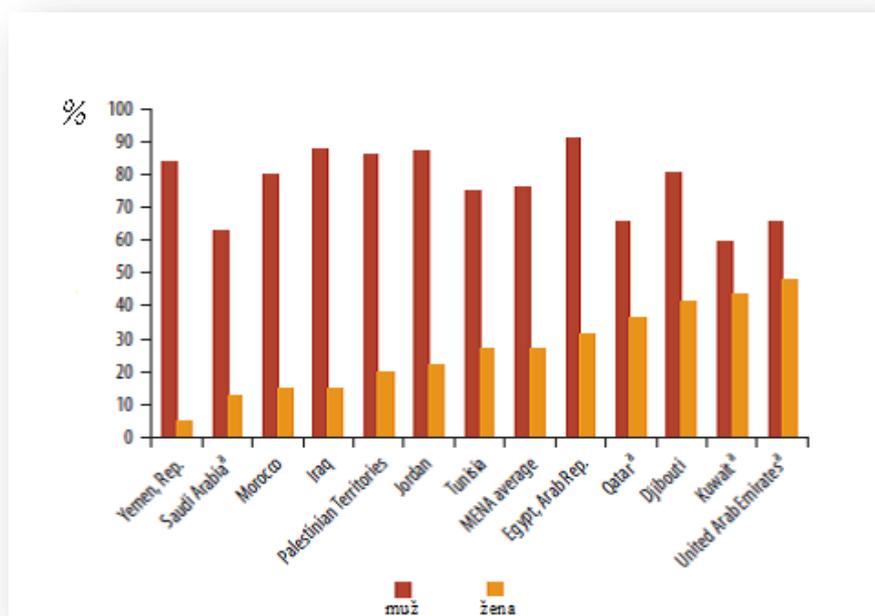
V rámci subindexu ekonomického zapojení a příležitosti je celá sledovaná oblast podprůměrná s tím, že většina zemí je kumulována v intervalu 0,35 – 0,55. Ze skupiny mírně pozitivně vybočuje Izrael s indexem okolo 0,65 a dále Kuvajt a Katar, kde došlo v posledních letech k nárůstu hodnoty koeficientu na hranici 0,6. Tyto dvě země se velmi rychle přibližují na úroveň lídra skupiny zemí MENA Izraele. Přesto však výše uvedené země ve srovnání s Norskem velmi zaostávají. V Norsku se pohybovala hodnota GGI okolo 0,85. Nejnižší hodnotu koeficientu vykazoval Írán, Pákistán, Jemen a také Jordánsko, které se ve sledovaném období výrazně pohoršilo.

Ženy na Středním východě dosáhly určitého zlepšení u několika sociálních ukazatelů, ale stále v celosvětovém rámci mají nejnižší míru zapojení žen na pracovních silách. V této oblasti se stále vyskytují kombinace právních a sociálních restrikcí spolu s nedostatkem pracovních příležitostí, což má za následek omezenou angažovanost žen v ekonomické a politické sféře.

Světová banka uvádí, že budou zapotřebí koordinovaná opatření ke změně zákonů, které omezují zaměstnávání žen. Dále je nutné vytvořit prostředí, které umožní ženám sladit práci s jejich požadavky v domácnostech. Právě odpovědnost za domácnost může být jedním z vysvětlení pro nízkou míru zaměstnanosti žen v tomto regionu. Míra nezaměstnanosti je zejména vysoká mezi mladými lidmi. V mnoha zemích tohoto regionu je míra nezaměstnanosti u žen ve věku 15-24 let až na 50 % ve srovnání s muži ve stejném věku, kde je na 10 – 20 %. (World Bank, 2013)

Nicméně i přes tyto velké investice do lidského kapitálu má většina zemí v tomto regionu stále nízkou míru začlenění žen do ekonomiky. Účast žen na trhu práce se v tomto regionu zvyšuje jen velmi pomalu: v průměru o pouhých 0,17 procentních bodů ročně v průběhu posledních tří desetiletí. (World Bank, 2013c) Graf 11 ukazuje, že míra zapojení žen na trhu práce je v tomto regionu stále minimální, kde se pohybuje okolo pouhých 25 % (světový průměr je 50 %)

Graf 11 - Zapojení mužů a žen na trhu práce MENA (věk 15-64) v regionu

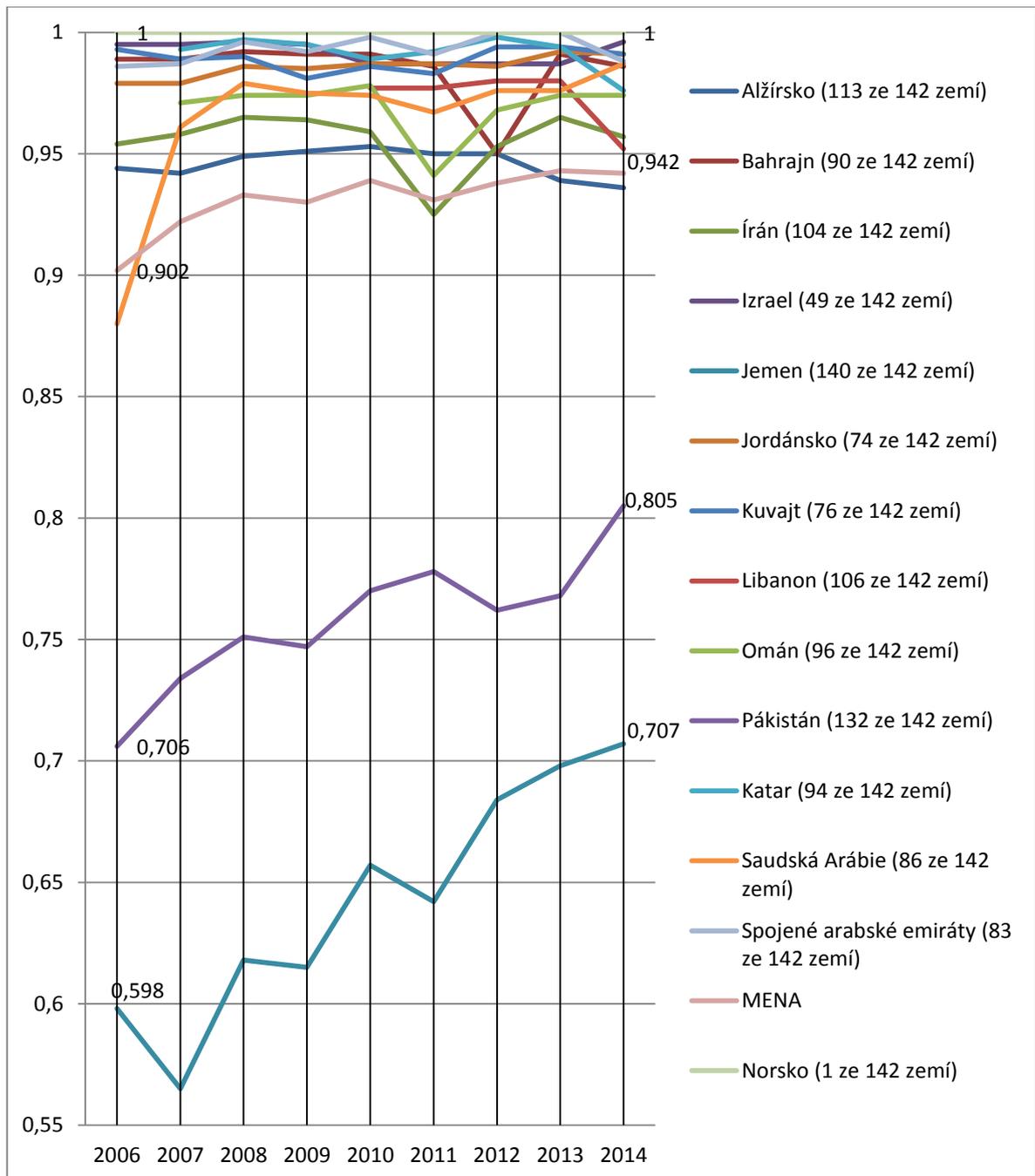


Zdroj: World Bank, 2013c

4.2.2. Analýza vývoje dimenze vzdělání genderové nerovnosti

V grafu 12 je znázorněn vývoj zemí regionu Středního východu a dále Norska v rámci subindexu GGI vzdělání ve sledovaném období 2006 - 2014.

Graf 12 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu – vzdělání v období 2006 – 2014

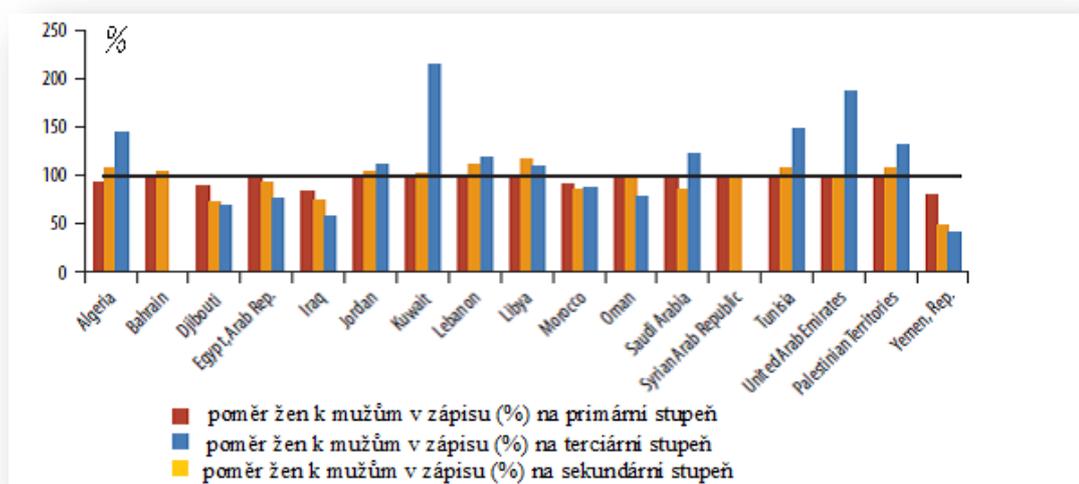


Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci subindexu vzdělání je situace s výjimkou Pákistánu a Jemenu relativně příznivá. Indexy dosahují hodnoty téměř srovnatelné se světovým lídrem této oblasti Norskem, které po celé sledované období dosahovalo hodnoty 1. Pákistán a Jemen jsou v dané skupině odlehlým pozorováním, tyto země jsou z hlediska rovnosti vzdělávání na tom nejhůře, nicméně tyto země mají u tohoto ukazatele nejsilnější trend, což je pravděpodobně dáno přirozeným společensko-sociálním tlakem okolních zemí.

Rozdíl mezi pohlavími v gramotnosti v regionu MENA trvale klesá od roku 1975. Míra gramotnosti mladistvých ve věku 15 – 24 let se v regionu také zvýšila; u mužů z 90 % na 94 % a u žen z 80 % na 88 %. (World Bank, 2013c) Ekonomiky nejsilnějších zemí tohoto regionu investovaly velkou sumu peněz do vzdělávání žen za poslední desetiletí. V mnoha zemích regionu Středního východu je dnes vyšší procento žen než mužů, které pokračují ve studiích po úspěšném dokončení středních škol. Nejvýraznější rozdíl mezi ženami a muži v pokračování na terciálním stupni je v Kuvajtu, kde je účast žen na terciálním stupni oproti mužům více než dvojnásobná. (viz graf 13) (The World Economic Forum, 2014)

Graf 13 - Zápís žen a mužů do škol v regionu MENA

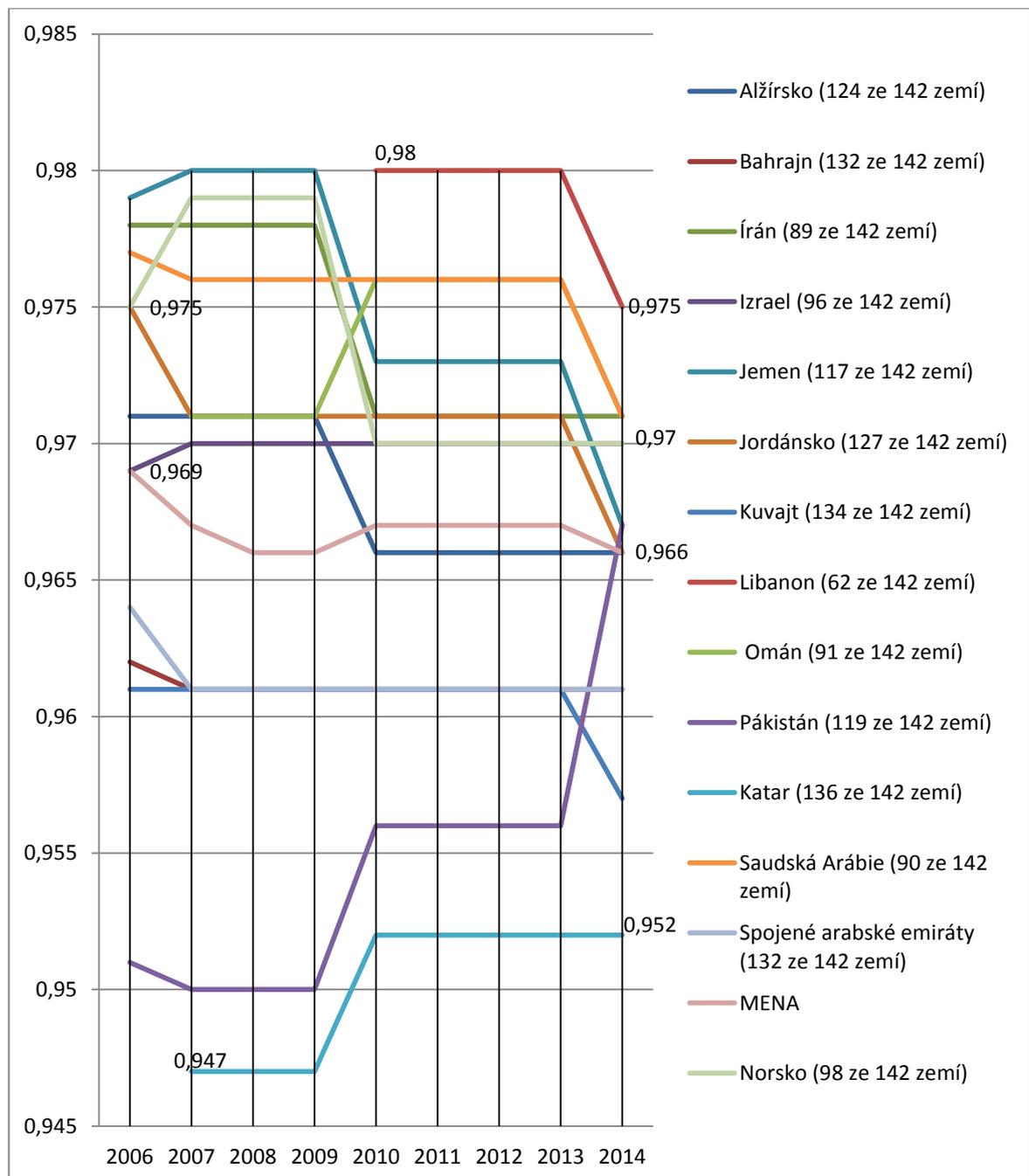


Zdroj: Vlastní zpracování podle: World Bank, 2013c

4.2.3. Analýza vývoje dimenze zdraví genderové nerovnosti

V grafu 14 je znázorněn vývoj zemí regionu Středního východu a dále Norska v rámci subindexu GGI zdraví a životní podmínky ve sledovaném období 2006 – 2014.

Graf 14 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu – zdraví a životní podmínky v období 2006 - 2014



Zdroj: Vlastní zpracování

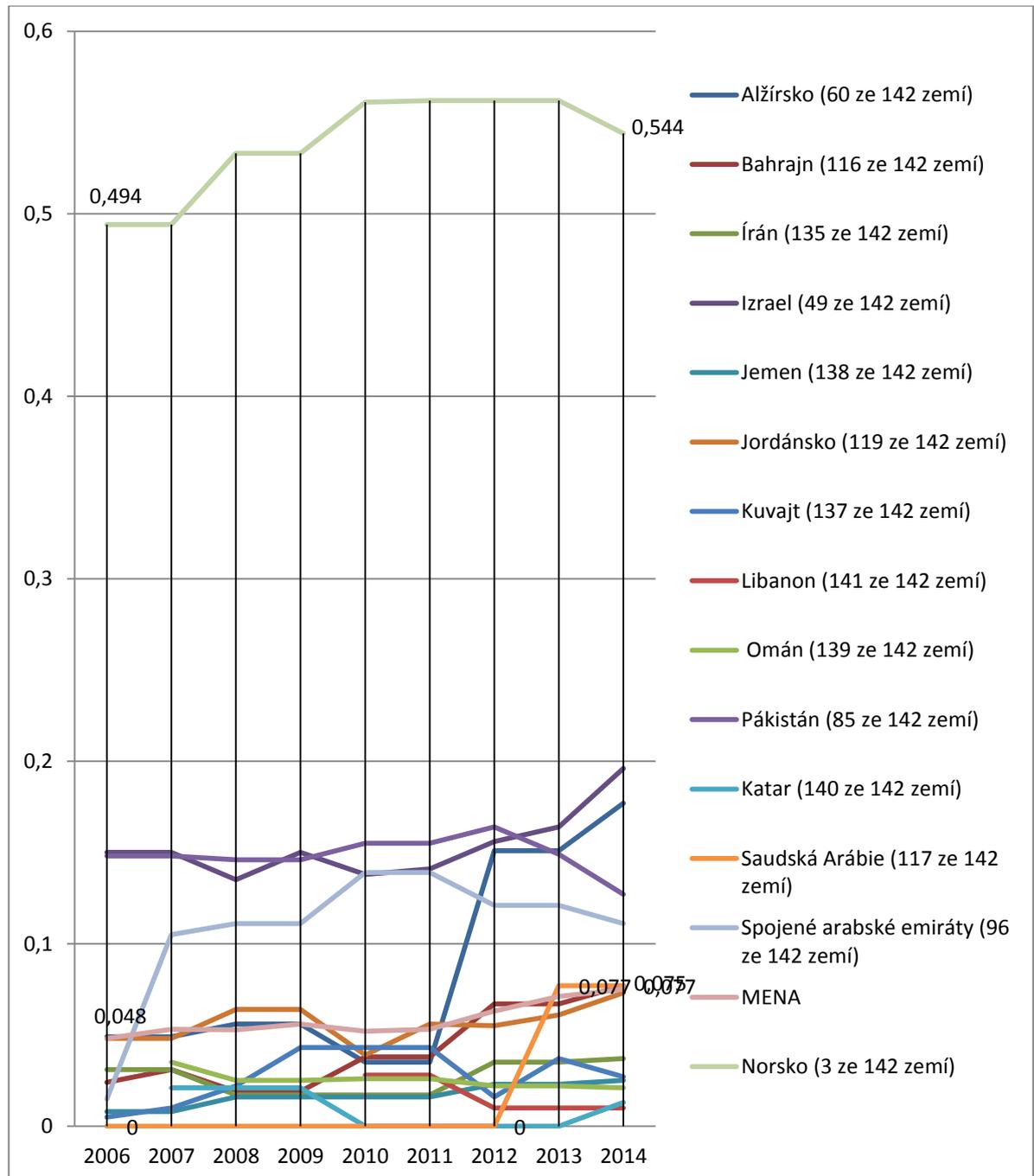
V rámci subindexu zdraví a životní podmínky jsou rozdíly hodnot minimální, pohybují se v intervalu 0,945 - 1. Zajímavé je, že v Norsku došlo v druhé polovině sledovaného období k mírnému zhoršení a některé země regionu Středního východu, jako je Izrael, Saudská Arábie, Írán a Libanon dosáhly na konci sledovaného období lepší hodnoty tohoto ukazatele.

Obecně lze považovat rovnost pohlaví ke zdravotnické péči v regionu MENA za příznivou a srovnatelnou s vyspělými zeměmi jako je Norsko.

4.2.4. Analýza vývoje politické dimenze genderové nerovnosti

V grafu 15 je znázorněn vývoj zemí regionu Středního východu a dále Norska v rámci subindexu GGI politického posílení ve sledovaném období 2006 - 2014.

Graf 15 - Vývoj GGI ve vybraných zemích regionu Středního východu – politické posílení v období 2006 – 2014



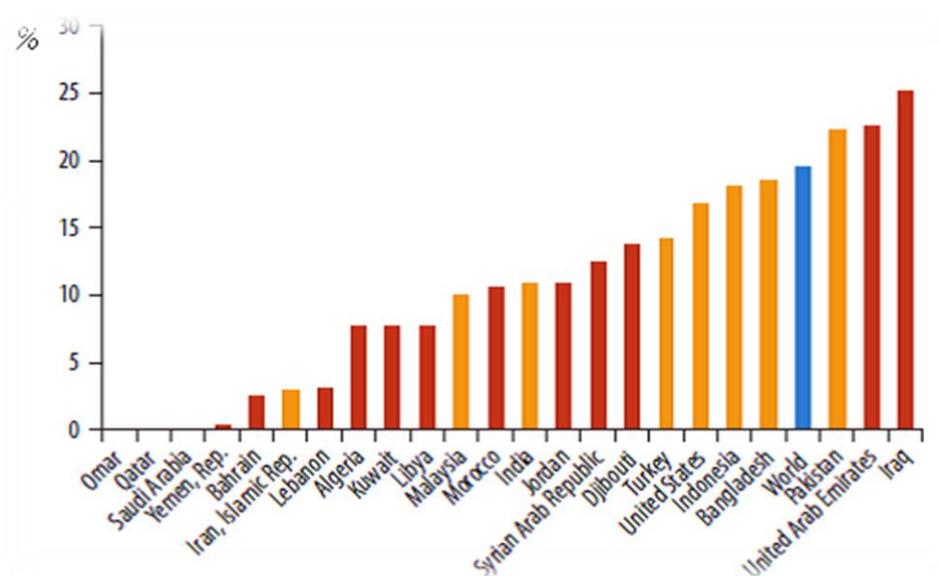
Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci subindexu politického posílení je celosvětově zapojení žen zcela nedostatečné, což mimo jiné dokumentuje postavení Norska, které je s indexem okolo 0,5 na třetím místě v rámci všech sledovaných zemí. Celá oblast Středního východu je silně podprůměrná s vykazovanou hodnotou indexu hluboko pod 0,1. Relativně pozitivně vybočuje Izrael a Alžírsko, které se přibližují hodnotě koeficientu 0,2.

V posledním půl století došlo v mnoha zemích k rozšíření účasti žen v politice. Nicméně v průměru na celém světě, ženy tvoří méně než 20 % zástupců zákonodárných sborů. (World Bank, 2013c)

Graf 16 uvádí zastoupení žen v zákonodárných sborech v regionu MENA, kde jsou ženy i nadále velmi nedostatečně zastoupeny. V celkovém průměru mají přibližně jen 7 % parlamentních křesel. Nejlepší, ale přesto neuspokojivý výsledek zaznamenal Irák, kde je účast žen v zákonodárných sborech okolo 25 %.

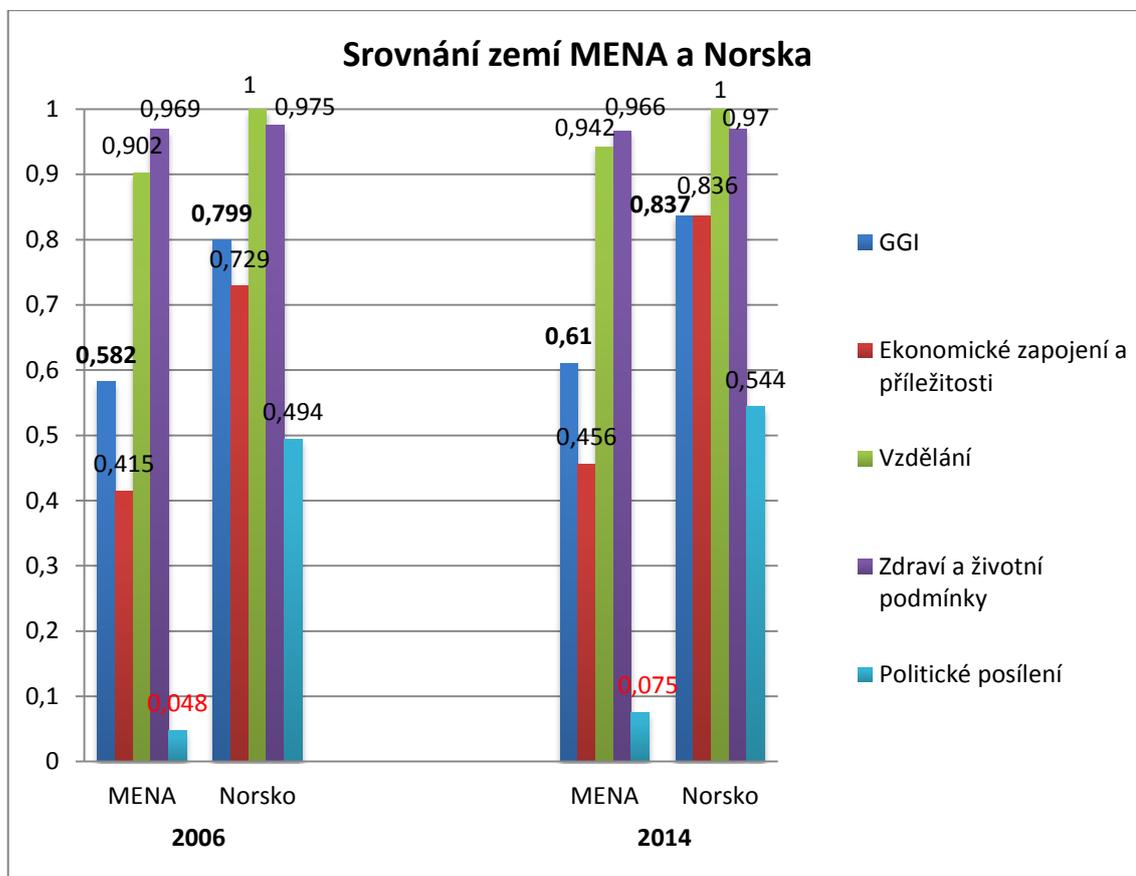
Graf 16 - Ženy v zákonodárných sborech v regionu MENA



Zdroj: World Bank, 2013c

Srovnání regionu Středního východu a Norska v roce 2006 a v roce 2014 v rámci indexu GGI a jeho jednotlivých dimenzí uvádí tabulka 6.

Tabulka 6 - Srovnání zemí MENA a Norska



Zdroj: vlastní zpracování

Propastný rozdíl regionu MENA v porovnání s Norskem je v dimenzi politické, kde region MENA dosahuje velmi kritických hodnot. V dimenzi ekonomické je rozdíl také výrazný. V rámci této oblasti genderové nerovnosti zaznamenal region MENA téměř poloviční hodnoty v porovnání s Norskem. Relativně malý rozdíl je v dimenzi vzdělání a zdraví. Tyto dvě dimenze se vyznačují téměř úplnou rovností mezi ženami a muži jak v Norsku, tak v regionu MENA.

4.3. Vliv genderové nerovnosti na ekonomický růst ve vybraných zemích regionu Středního východu

Vývoj míry růstu HDP v zemích Středního východu byl sledován v období 2005 - 2013. Vývoj míry růstu Gender Global Gap Indexu byl sledován v období 2006 – 2014. Výjimkou byly Libanon, Omán, Katar. U Libanonu bylo sledované období Indexu GGI 2010 – 2014 a u Ománu a Kataru bylo sledované období 2007 – 2014. Výsledky míry růstu HDP a GGI jednotlivých zemí jsou vzestupně uvedeny v tabulce 7 a 8. Srovnání zemí regionu Středního východu z hlediska míry růstu GGI a HDP uvádí graf 17.

Tabulka 7 - Míra růstu HDP

Norsko	0,06
Alžírsko	0,08
Bahrajn	0,08
Írán	0,08
Izrael	0,08
Jemen	0,09
Kuvajt	0,09
Libanon	0,09
Pákistán	0,09
Spojené arabské emiráty	0,09
Saudská Arábie	0,1
Omán	0,11
Jordánsko	0,12
Katar	0,18

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 7 uvádí, že největší míra růstu v rámci produkce HDP ve sledovaném období jednotlivých zemí byla v Kataru s výsledkem 0,18, Jordánsku 0,12 a Ománu 0,11. Naopak nejmenší míra růstu byla v Norsku 0,06, dále v Alžírsku, Bahrajnu, Íránu a Izraeli se shodným výsledkem 0,08. Pozitivním jevem je, že ve všech sledovaných zemích došlo k nárůstu objemu HDP.

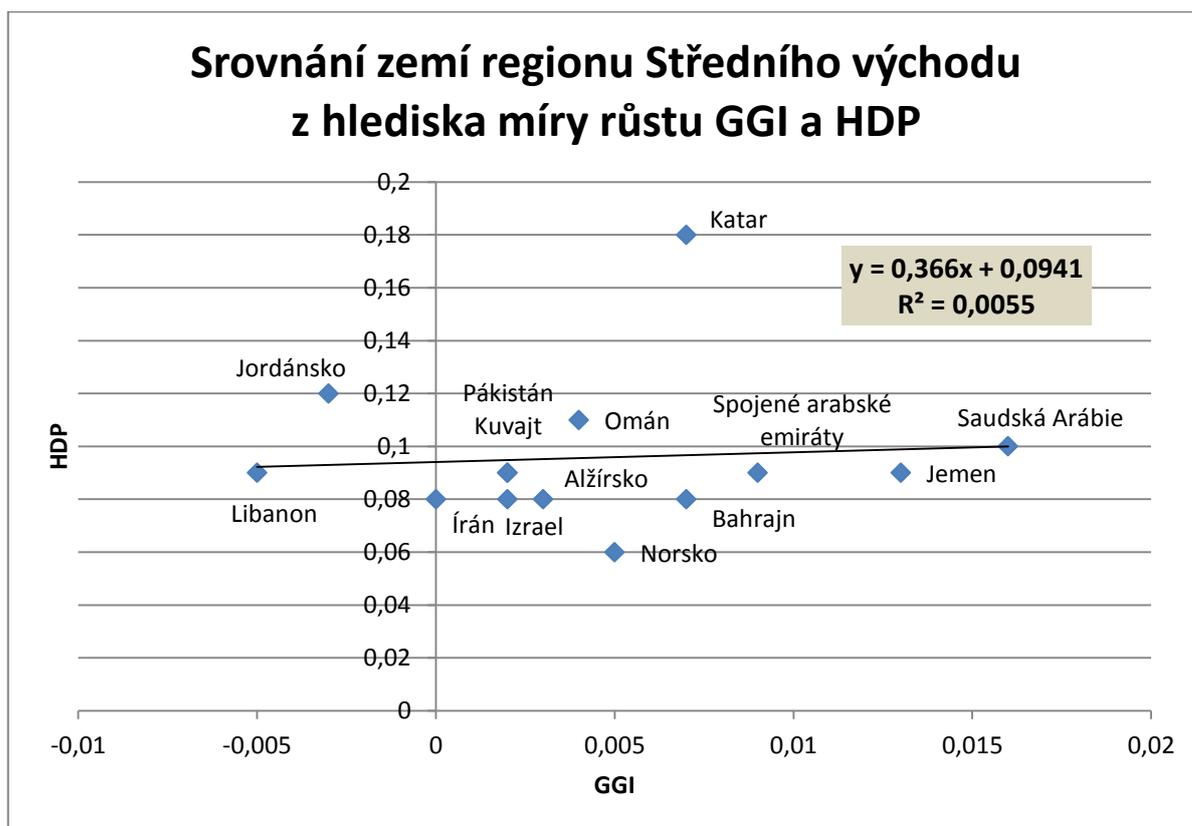
Tabulka 8 - Míra růstu GGI

Libanon	-0,005
Jordánsko	-0,003
Írán	0
Izrael	0,002
Kuvajt	0,002
Pákistán	0,002
Alžírsko	0,003
Omán	0,004
Norsko	0,005
Bahrajn	0,007
Katar	0,007
Spojené arabské emiráty	0,009
Jemen	0,013
Saudská Arábie	0,016

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 8 uvádí, že největší míra růstu u Indexu GGI ve sledovaném období byla v Saudské Arábii s výsledkem 0,016, Jemenu 0,013 a ve Spojených arabských emirátech 0,09. Nejmenší míra růstu byla v Libanonu -0,005, Jordánsku -0,003 a Íránu 0. Pouze tyto tři země nezaznamenaly pozitivní vývoj míry růstu GGI.

Graf 17 - Srovnání zemí regionu Středního východu z hlediska míry růstu GGI a HDP



Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 17 zobrazuje, že největší relativní míru růstu GGI a zároveň největší míru růstu HDP dosáhla Saudská Arábie a Katar. Norsko má relativní míru růstu u těchto ukazatelů poměrně nízkou, což je pochopitelné vzhledem ke skutečnosti, že patří mezi nejvyspělejší evropské státy s dlouhodobě vysokým objemem HDP a vysokou genderovou rovností.

V rámci analýzy bylo zjištěno, že při zvýšení GGI o jeden procentní bod, vzroste HDP o 0,366 procentních bodů.

Funkce lineárního trendu vysvětluje změny HDP změnami GGI pouze z 0,05%.

Tabulka 9 - Míra korelace mezi HDP a GGI

	T	t-1	t+1
Norsko	0,829953	0,699068	0,793478
Alžírsko	-0,28953	-0,17395	0,252221
Bahrajn	0,849432	0,924904	0,884797
Írán	0,365981	0,202731	0,05211
Izrael	0,559332	0,60775	0,689706
Jemen	0,681029	0,748781	0,747933
Kuvajt	-0,85451	-0,15	0,045395
Libanon	-0,67284	-0,48436	-0,68437
Pákistán	0,225516	0,278175	0,13567
Spojené arabské emiráty	0,771786	0,807511	0,72313
Saudská Arábie	0,742728	0,792618	0,840071
Omán	0,635351	0,132905	0,768632
Jordánsko	0,000928	0,122793	0,16022
Katar	0,842112	0,792498	0,788832
Průměr	0,334805	0,378674	0,442702

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 9 uvádí, že vysoká korelace mezi HDP a GGI byla vysledována v Norsku, Bahrajnu a Kataru, kde hodnota korelačního koeficientu byla větší než 0,8. Poměrně vysokou závislost zaznamenal Izrael, Jemen, Omán, Saudská Arábie a Spojené arabské emiráty s hodnotou korelačního koeficientu v intervalu 0,5 - 0,7. Nízká závislost byla naměřena v Íránu a Pákistánu. Posledním státem, kde byla zaznamenána kladná, avšak velmi slabá míra korelace je Jordánsko s hodnotou korelačního koeficientu mírně přesahující 0. Kuvajt, Libanon a Alžírsko zaznamenaly zápornou těsnost závislosti mezi HDP a GGI, což je v rozporu s teoretickými předpoklady této práce. Nicméně celkový průměrný výsledek v rámci všech sledovaných zemí byl vypočten s pozitivní hodnotou korelačního koeficientu 0,33.

V rámci dalšího řešení, v němž změna indexu GGI působila na HDP se zpožděním jednoho roku, byla naměřena vyšší průměrná korelace 0,38.

Za předpokladu, že růst GGI je způsoben růstem HDP v předchozím období byl korelační koeficient naměřen 0,44.

Při sledování výsledků ze všech tří měření těsnosti závislosti se dá říci, že jsou výsledky korelace stabilní.

5. Shrnutí a diskuze

Přestože celá řada zemí regionu Středního východu má obrovské finanční zdroje plynoucí z produkce a exportu ropy, tak stále propastně zaostává v oblasti genderové rovnosti nejen za Norskem (benchmark), které dosahovalo v období 2006 - 2014 hodnot indexu GGI v rozmezí 0,799 – 0,842, ale rovněž za Izraelem, který nemá žádné zásoby ropy. Izrael jako jediná země Středního východu přesáhl hranici u indexu GGI 0,65. Izrael dosahoval hodnot v rozmezí 0,689 – 0,703, což pokaždé znamenalo umístění v první půlce sledovaných zemí. V roce 2014 mu pařilo 65 místo ze 142 zemí. Většina zemí Středního východu má však hodnoty indexu GGI okolo koeficientu 0,6 a důsledkem je, že region Středního východu byl v roce 2014 na posledním místě. Katastrofální situace v oblasti genderové nerovnosti je v nejzaostalejších zemích tohoto regionu Jemenu a Pákistánu, kterým patří poslední, resp. předposlední místo v rámci všech sledovaných zemí. Jemen jakožto země s největší genderovou nerovností dosahoval hodnot v období 2006 - 2014 v rozmezí 0,451 – 0,515. Přesto lze vyzorovat, že se od roku 2010 situace v Jemenu poněkud zlepšila. Dále se na příkladu Saudské Arábie, Kataru a dalších producentů ropy ukazuje, že obrovské výnosy z nerostného bohatství nemotivují establishment zemí Středního východu k odstranění genderové nerovnosti, naopak se zdá, že snadné příjmy z nerostného bohatství jsou pro tyto země demotivující něco zásadně měnit v oblasti genderové nerovnosti a působí v podstatě kontraproduktivně.

Stejně jako u jednotlivců, kdy platí, že jsou ovlivňovány svým okolím, tak podobný jev lze pozorovat i u některých vybočujících zemí, kdy jsou taženy okolními zeměmi. Například v oblasti vzdělání jsou Jemen a Pákistán na tom jednoznačně nejhůře, avšak jejich trend je nejvyšší, neboť jsou vlivem sousedních zemí nepřímo nuceni zlepšit svou současnou úroveň. U Jemenu lze tento jev také pozorovat v rámci celého indexu GGI.

Obecně je ve světě, včetně vyspělé země Norska angažovanost žen v politice nízká. V regionu MENA to platí obzvláště. Některé země mají dokonce i nulovou hodnotu angažovanosti žen v politice. Tato situace může být způsobena kulturními zvyklostmi, které jsou zakořeněné hluboko v historii dané země, vlivem náboženství a

podobně. Nicméně Norsko je považováno za vyspělou zemi a ani tam angažovanost žen v politice nedosahuje příliš vysoké úrovně. Proto tedy zůstává otázkou, zda ženy nemohou či nemají zájem se v politice angažovat.

Pro ekonomický růst je důležitý pozitivní vývoj všech čtyř sledovaných dimenzí, avšak za klíčové považují odstranění nerovnosti mužů a žen ve vzdělávání. Bez zásadního zlepšení v této dimenzi nelze očekávat, že dojde k významnému posunu v ostatních dimenzích genderové nerovnosti.

Na základě průměrného trendu indexu GGI, který byl odhadnut pro region MENA s hodnotou sklonu (meziročního nárůstu) 0,0029 a za předpokladu, že se trend nezmění lze spočítat, že by region dosáhl současné úrovně Norska cca za 88 let. Což je doba sice dlouhá, nicméně reálná. Otázkou však zůstává, na jaké úrovni bude za 88 let Norsko. Zda dojde k menšímu relativnímu rozdílu mezi vyspělými zeměmi a skupinou zemí MENA.

Průměrná korelace mezi GGI a HDP pro sledované země byla naměřena korelačním koeficientem 0,33, což není příliš vysoká hodnota. Vysoká hodnota korelace byla naměřena u poloviny sledovaných zemí. Ve 3 ze 14 sledovaných zemí byla hodnota korelace dokonce záporná. Tudíž lze konstatovat, že předpoklad o příznivém vlivu růstu GGI na růst HDP v rámci zkoumaných zemí neplatí pro všechny země obecně, nýbrž pouze pro nadpoloviční většinu. Tento jev může být způsoben vlivem dalších faktorů, které působí na HDP, jako je právě ropa, která je hlavním tahounem ukazatele HDP u některých sledovaných zemí a tudíž zkresluje korelaci mezi GGI a HDP.

Vzhledem k tomu, že nelze očekávat, že by byla genderová nerovnost sama od sebe odstraněna, je nutná angažovanost co největšího počtu jednotlivců a organizací veřejného a politického života, kteří budou o této problematice nejen otevřeně hovořit, ale aktivně se zasadí o prosazení takových opatření a zákonů, které zajistí, že nerovnost mezi ženami a muži bude zcela odstraněna.

6. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo posouzení vlivu genderové nerovnosti na ekonomický růst v zemích regionu Středního východu a ověření hypotézy: H I.: „*Vyšší genderová rovnost má pozitivní vliv na růst HDP*“ Nutným předpokladem k naplnění cíle byla důkladná teoretická příprava, jejíž výstupy jsou obsahem kapitoly 3 – Teoretická část.

V praktické části se podařilo pozitivní vliv zvýšení genderové rovnosti na růst HDP potvrdit jen částečně. Celkový průměrný výsledek v rámci všech sledovaných zemí byl vypočten s pozitivní hodnotou korelačního koeficientu 0,33. Pro jednoznačné prokázání míry vlivu by bylo nezbytné analyzovat detailně všechny aspekty působící na růst HDP.

Region Středního východu a severní Afriky (dále jen MENA) dosáhl v roce 2014 v rámci Global Gender Gap indexu výsledku 0,6. Tento výsledek říká, že se v roce 2014 vyskytovala v regionu MENA v průměru 60 % rovnost mezi ženami a muži. Přesto, že tento region zaznamenal největší absolutní zlepšení oproti roku 2013, stále zůstává mezi regiony na šestém, tedy posledním místě. V rámci jednotlivých složek indexu GGI pak region MENA u ukazatele ekonomického zapojení a příležitostí zaznamenal v roce 2014 skóre 0,42, což znamenalo s ohledem na ostatní regiony poslední místo. V rámci indexové složky vzdělání předstihl region MENA v roce 2014 Asii a Tichomoří a se skóre 0,93 mu patřilo čtvrté místo. Na posledním místě zůstala i pro rok 2014 subsaharská Afrika. V rámci indexové složky zdraví a životní podmínky se region MENA v roce 2014 řadil na páté místo se skóre 0,97 s mírným náskokem před subsaharskou Afrikou. Oproti minulému roku se tím region MENA pohoršil, neboť mu v roce 2013 náleželo čtvrté místo, kde se za ním řadila subsaharská Afrika a region Asie a Tichomoří. V rámci poslední indexové složky politického posílení setrval region MENA se skóre 0,08 na posledním místě i v roce 2014.

Do roku 2014 žádná země z regionu MENA nemůže říct, že by smazala mezeru mezi ženami a muži v oblasti vzdělávání či v oblasti zdravotní péče. V oblasti ekonomické v rámci indexové složky ekonomického zapojení a příležitostí, tři země z tohoto regionu zaznamenaly nadprůměrné výsledky: Izrael, Katar a Kuvajt. U

indexové složky politického posílení, byla skóre všech zemí podprůměrná, přičemž nejlepší výsledky zaznamenal Izrael a Alžírsko. Z 16 zemí tohoto regionu patří hned 13 zemí mezi země s nejnižší výkonností u indikátoru zapojení pracovních sil, počet žen na místech zákonodárců, vedoucích a řídicích pracovníků.

Region Středního východu dosáhl od roku 2000 pozitivních změn, které vedly k vyšší genderové rovnosti a k lepším ekonomickým výsledkům.

Odstranění rozdílů mezi ženami a muži je důležité nejen z hlediska morální spravedlnosti, ale také z hlediska ekonomického. V zemích, kde byly do určité míry odstraněny mezery v nerovnosti mezi ženami a muži, se ukazuje, že využití potenciálu žen významně přispívá k vyššímu ekonomickému růstu.

7. Seznam použitých zdrojů

7.1.1. Knižní zdroje:

ADAS, M., (1993) *Islamic & European Expansion: The Forging of a Global Order*. Temple University Press, ISBN: 1-56639-067-2

BAKER, A., (2014) *Shaping the Developing World: The West, the South, and the Natural World*. SAGE Publications, ISBN: 978-1-6087-1855-9

BONFILS, D. L., HUMBERT, A. L., IVAŠKAITE-TOMUŠIUNE, V., MANCA, R. A., NOBREGA, L., REINGARDE, J., LESTÓN, R., (2013) *Gender Equality Index Report*, European Institute for Gender Equality. ISBN: 978-92-9218-312-7

BOSERUP, E. (2007), *Woman's role in economic development*, London, Earthscan, ISBN: 9781844073924

BOUČKOVÁ, P., a kol., (2004) *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů*. Nadace Open Society Fund Praha, ISBN: 80-86520-04-8

BRICKMAN, E., (2008) *Gender and Entrepreneurship: A Multilevel Theory and Analysis*. Edward Elgar Publishing Limited, UK, ISBN: 978-1-84720-829-3

BUVINÍČ, M, MORRISON, A. R., OFOSU-AMMAH, A. W., SJOBLÖM, M., (2008) *Equality for Women: Where Do We Stand on Millennium Development Goal 3?* World Bank Publications, ISBN: 978-0-8213-7446-7

EITZEN, D. S., ZINN, M. B., SMITH, E. K., (2013) *Social problems*. Pearson Education, ISBN: 978-0-2059-2526-1

FERRAROVÁ, E., (2007) *Příručka pro implementaci rovných příležitostí žen a mužů a principů gender mainstreamingu ve veřejné správě v České republice*. Gender Studies, o.p.s., ISBN: 976-80-86520-03-2

JANDOUREK, J., (2012) *Slovník sociologických pojmů 610 hesel*. Grada publishing, Praha, ISBN: 978-80-247-3679-2

JÚSUFZAJOVÁ, M., LAMBOVÁ, CH., (2014) *Já jsem Malála*. Ikar, ISBN: 978-80-249-2579-0

KABEER, N., NATALI, L., (2013) IDS WORKING PAPER, Volume 2012, No 417, *Gender Equality and Economic Growth: Is there a Win-Win*. Institut of Development Studies, ISBN: 978-1-78118-108-9

- KATRŇÁK, T., (2004) *Odsouzení k manuální práci. Vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině*. Sociologické nakl. Slon, ISBN: 80-86429-29-6
- KOLDÍNSKÁ, K., (2010) *Gender a sociální právo. Rovnost mezi muži a ženami v sociálněprávních souvislostech*. Nakladatelství C.H.Beck, ISBN: 978-80-7400-343-1
- KURIAN, G. T., (1998) *Fitzroy Dearborn Book of World Rankings*. Routledge, ISBN: 978-1-5795-8051-3
- THE WORLD ECONOMIC FORUM, (2013) *The Global Gender Gap Report 2013*. World Economic Forum, ISBN: 978-92-95044-43-2
- THE WORLD ECONOMIC FORUM, (2014) *The Global Gender Gap Report 2014*. World Economic Forum, ISBN: 978-92-95044-38-8
- LUPRI, E., (1983) *The Changing position of women in family and society: a cross-national comparison*. Brill Academic Publishers, Netherlands, ISBN: 978-90-040-6845-2
- MAQSOOD, R. W., (1995) *ISLAM*. Heinemann, ISBN: 0-435-30319-9
- McADAM, M., (2013) *Female entrepreneurship*. Routledge. ISBN: 978-0-415-67820-9
- NEŠČÁKOVÁ, L., (2014) *Zákoník práce 2014*. Praha, Grada Publishing a.s., ISBN: 978-80-247-4628-9
- OECD, (2012) *Closing the Gender Gap Act Now: Act Now*. OECD Publishing. ISBN: 978-92-64-17936-3
- PASTUSZAK, J., (2013) *ČLOVĚK KULTURA NÁBOŽENSTVÍ. PRINCIPY A VÝCHODISKA INTERKULTURNÍHO A MEZINÁBOŽENSKÉHO DIALOGU*. 1. Vyd., Moravapress, Ostrava, ISBN: 978-80-87853-03-0
- RADVANOVÁ, S. a kol., (1971) *Žena a právo*. Praha, Orbis, ISBN: 22.00
- RAWLS, J. (1971) *A Theory of Social Justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press. ISBN: 0-674-01772-2
- RIVES, J., (1997) *Economic Dimensions of Gender Inequality: A Global Perspective*. Preager Publishers, Westport, ISBN: 0-275-9 5618-0
- ROMER, P. M. (1994). "The Origins of Endogenous Growth," *The Journal of Economic Perspectives*. Volume 8.
- SUCHOMELOVÁ, M., FISCHLOVÁ, D., (2006), *Moderní společnost a její proměny: Gender v managementu*. VÚPSV, Praha, ISBN: 80-87007-12-3

TODORO, P. M., SMITH, C. S., (2009) *Economic Development*, Pearson Addison Wesley. ISBN: 978-0-3214-8573-1

TOMASKOVIC-DEVEY, D., (1993) *Gender & Racial Inequality at Work: The Sources and Consequences of Job Segregation*. NY, ILR Press, ISBN: 0-87546-305-3

UN, (2014) *The Millenium Development Goals Report 2014*, United Nations, New York, ISBN: 978-92-1-101308-5

VĚŠÍNOVÁ-KALIVODOVÁ, E., MAŘÍKOVÁ, H., (1999) *Společnost žen a mužů z aspektu gender: sborník studií*. 1. vyd., Praha, Open Society Fund, ISBN: 978-8-0238-4770-3

WARD, J., LEE, B., BAPTIST, S., JACKSON, H., (2010) *Evidence for Action, Gender Equality and Economic Growth*. The Royal Institute of International Affairs, ISBN: 978-1-86203-238-5

WERTENBRUCH, A., (2009) *Roles and Stereotypes in Dorothy Allison's Bastard Out of Carolina*. GRIN Verlag, Germany, ISBN: 978-3-656-02623-5

WHO, (2014) *Trends in maternal mortality:1990 to 2013*. World Health Organization 2014, ISBN: 978-92-4-150722-6

WORLD BANK, (2005) *Agricultural Growth for the Poor: An Agenda for Development*. The International Bank for Reconstruction and Development, Washington D.C., ISBN: 0-8213-6067-1

WORLD BANK, (2012a) *World Development Report 2012: Gender Equality and Development*. Washington, DC: World Bank, ISBN: 978-0-8213-8825-9

WORLD BANK, (2013c) *Opening doors. Gender Equality and Development in the Middle East and North Africa*. The World Bank, Washington, D.C., s. 8 ISBN: 978-0-8213-9763-3

ZAJDA, J., FREEMAN, K., (2009) *Race, Ethnicity and Gender in Education*, Springer Science + Business Media B.V., ISBN: 978-1-4020-9739-3

7.1.2. Odborné články:

ALDERMAN, H., HODDINOT, J., HADDAD, L., UDRY, C., (1995) *Gender Differentials in Farm Productivity*. [online] FCND Discussion Paper 6, IFPRI, [vid. 2014-9-29] dostupné z: <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/42677/2/dp06.pdf>

ASKLÖF, C., HEDMAN, B., STRANDBERG, H., WENANDER, K., (2003) *Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů*. [online] Praha, MPSV & EU, [vid. 2014-7-5] dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/953/na_cestu.pdf

BAKOMOBO, M., Inquire Publication, (2013) *How Religion and Society Contribute to Gender Inequality*. [online] University of Toronto, [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://inquireblog.blogspot.cz/2013/01/how-religion-and-society-contribute-to.html>

BLICKHAUSER, A., BARGEN, H., (2007) *Genderové nástroje*. [online] Berlín, [vid. 2014-7-5] dostupné z: http://www.gendertoolbox.org/toolbox/toolboxCZ/Tschechische%20Version/5CZMaterialien/PDF_cz/5.1.4%20Definitionen_cz.pdf

BLICKHAUSER, A., BARGEN, V. H., (2008) *Co je gender mainstreaming?* [online] dostupné z: http://www.gendertoolbox.org/toolbox/toolboxCZ/Tschechische%20Version/5CZMaterialien/PDF_cz/5.1.1%20Gender%20Mainstreaming_cz.pdf

BLS REPORTS (2013) *Highlights of Women's Earnings in 2012*. [online] [vid. 2014-7-29] dostupné z: <http://www.bls.gov/cps/cpswom2012.pdf>

BUTT, L., ABRUZZESE, L., SHALLCROSS, W., KENNY, M., (2010) *Women's economic opportunity: A new global index and ranking*. [online] Economist Intelligence Unit Limited 2010, [vid. 2014-9-14] dostupné z: http://graphics.eiu.com/upload/weo_report_June_2010.pdf

CUBERES, D., TEIGNIER, M., (2011) *GENDER INEQUALITY AND ECONOMIC GROWTH*. [online] [vid. 2014-9-17] dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2012/Resources/7778105-1299699968583/7786210-1322671773271/cuberes.pdf>

DUFLO, E. (2010), *Gender inequality and development?* ABCDE Conference, Stockholm, May. [vid. 2014-9-17] dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/84797-1251813753820/6415739-1251815804823/Esther_Duflo_Plenary_5_June_2.pdf

EU, (2010) *LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE*. [online] Úřední věstník Evropské unie, C 83/391, [vid. 2014-10-18] dostupné z:

http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf

FERRANT, G., (2011) *How Gender Inequalities Hinder Development: Cross-Country Evidence*. Documents de Travail du Centre d'Economie de la Sorbonne, Paris, ISSN: 1955-611X

GALOR, O., (2011) *Inequality, Human Capital Formation and the Process of Development*. [online] [vid. 2014-9-22] dostupné z: http://www.brown.edu/Departments/Economics/Papers/2011/2011-7_paper.pdf

HRUBEK, I. (1972) *Vznešený Korán*. (z arabského originálu al-Quran) [online] [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://www.vzdelavaci-institut.info/?q=system/files/Koran.pdf>

DURAND, T., (2010) *Key messages from evidence on gender equality*. [online] Department for International Development (DFID), [vid. 2014-9-29] dostupné z:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67469/gender-evidencepapers.pdf

CHEN, D., WORLD BANK, (2004) *Gender Equality and Economic Development. The Role for ICTs* [online] Washington DC, [vid. 2014-9-17] dostupné z: <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-3285>

KIBBUTZ, I., (1989) GENDER & SOCIETY Vol. 3 No. 2, *Theories for Gender Inequality, Sociologists for Women in Society*, [online] [vid. 2014-10-8] dostupné z: <http://www.tau.ac.il/~agass/judith-papers/gendereq.pdf>

KLASEN, S., (2000) *Working Paper Series, No. 7. Does Gender Inequality Reduce Growth and Development? Evidence from Cross-Country Regressions*. [online] s. 1 [vid. 2014-7-6] dostupné z: http://epub.ub.uni-muenchen.de/1602/1/paper_212.pdf

KUBÁLKOVÁ, P., ČÁSLAVSKÁ, W. T., (2010) *Ženy a česká společnost. Hodnocení implementace Pekingské akční platformy na národní a mezinárodní úrovni (Peking + 15)*. [online] [vid. 2014-10-12] dostupné z:

<http://www.otevrenaspolecnost.cz/cz/component/phocadownload/category/1publikace?download=20:zenyaceskaspolecnost>

SCHULZE, E. (2014) *Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality*. [online] European Union, Brussels, [vid. 2014-10-12] dostupné z:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOLFEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOLFEMM_ET(2014)493040_EN.pdf)

KUTÁLKOVÁ, P. (2006) *Obchodování se ženami a nucená prostituce*. [online] Praha, La Strada ČR, [vid. 2014-10-12] dostupné z:

http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/projects/2004_1_075/cz_la_strada_metodicky_list.pdf

LOFSTROM, A., *Gender equality, economic growth and employment*. [online] Department of Economics, Umea University, [vid. 2014-10-2] dostupné z:

<http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D3988%26langId%3Den&ei=9xuAVN31MaH7ygOxmILACQ&usg=AFQjCNE1e9v26iMRk-v6DIQDamidYE2HwQ>

LOPEZ-CLAROS, A., ZAHIDI, S., (2005) *Women's Empowerment: Measuring the Global Gender Gap*. [online] World Economic Forum, [vid. 2014-9-13] dostupné z:

http://www.weforum.org/pdf/Global_Competitiveness_Reports/Reports/gender_gap.pdf

MIKKOLA, A., MILLES, A. C., (2007) *Development and Gender Equality: Consequences, Causes, Challenges and Cures*. [online] Discussion Paper No. 159, HECER - Helsinki Center of Economic Research, University of Helsinki, ISSN: 1795-0562 [vid. 2014-10-10] dostupné z:

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/eri/hecer/disc/159/developm.pdf>

OECD, (2013) *Recommendation of the Council on Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship*. [online] Paris, [vid. 2014-10-22] dostupné z: [http://www.oecd.org/gender/C-MIN\(2013\)5-ENG.pdf](http://www.oecd.org/gender/C-MIN(2013)5-ENG.pdf)

OECD, *Gender Indicators – What, Why and How?* [online] [vid. 2014-9-4] dostupné z: <http://www.oecd.org/social/gender-development/43041409.pdf>

ONE WORLD ACTION. Connect! Genderová rovnost a rozvojová spolupráce v Evropské Unii. [online] [vid. 2014-7-6] dostupné z

http://www.feminismus.cz/download/gender_rozvoj_a_EU.pdf

TANZIM, A. J., (2011) *Dimensions of gender inequality & Its impact on society*. [online] [vid. 2014-7-6] dostupné z:

http://www.academia.edu/663453/Dimensions_of_gender_inequality_and_Its_impact_on_society

OSN, *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora*. [online] San Francisco, [vid. 2014-10-19] dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

OSN (1979) *Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen*. [online] New York, [vid. 2014-10-19] dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen.pdf>

OSN, *Oficiální seznam indikátorů MDGs*. [online] [vid. 2014-10-19] dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/officiallist2008-cze.pdf>

OWA, (2010) *ONE WORLD ACTION Annual Report 2010 - Creating power and opportunity for people to transform their own lives*. [online] [vid. 2014-10-25] dostupné z: <https://static.squarespace.com/static/536c4ee8e4b0b60bc6ca7c74/t/53a84992e4b007f309964ee2/1403537810189/One+World+Action+Annual+Report+2010.pdf>

PITTMAN, A., ARUTYUNOVA, A., DEGIORGIS, V. V., SHAW, A., (2012) *2011 AWID Global Survey "Where is the Money for Women's Rights?" Preliminary Research Results*. [online] AWID in Toronto, Mexico City, Cape Town, [vid. 2014-10-15] dostupné z: http://www.awid.org/Media/Files/WITM_Preliminary_2011_results

ROEMER, J. E., (1993) *A Pragmatic Theory of Responsibility for the Egalitarian Planner. Philosophy and Public Affairs*. [online] Band 22, Wiley, [vid. 2014-7-4] dostupné z: <http://www.utexas.edu/law/journals/tlr/sources/Volume%2092/Issue%206/Rogers/Rogers.fn060.Roemer.PragmaticTheory.pdf>

SECRETARY OF STATE FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT, (2006) *DFID White Paper: Eliminating world poverty: making governance work for the poor*. [online] Crown Copyright, [vid. 2014-9-18] dostupné z: http://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272330/6876.pdf

SMEE, S., WOODROFFE, J., (2014) *Achieving Gender Equality and Women's Empowerment in the Post-2015 Framework*. [online] [vid. 2014-10-8] dostupné z: <http://www.gadnetwork.org/storage/Achieving%20gender%20equality%20and%20women's%20empowerment%20in%20the%20post%202015%20framework.pdf>

SOCIAL WATCH, *Index genderové spravedlnosti*. [online] [vid. 2014-9-12] dostupné z: <http://www.socialwatch.cz/wp-content/uploads/2012/08/Index-genderov%C3%A9-spravedlnosti-20081.pdf>

SOROPTIMIST WHITE PAPER, (2011) *Women & Poverty*. [online] Soroptimist International of the Americas, [vid. 2014-10-10] dostupné z: <http://www.liveyourdream.org/volunteeropportunities/lyd-education-grants-women/resources/white-paper-women-poverty.pdf>

ŠARÍF ‘ABD AL-‘AZÍM, *Postavení žen v dnešním muslimském světě*. [online] [vid. 2014-10-8] dostupné z: <http://www.al-islam.cz/zena-v-islam/postaveni-zen-v-dnesnim-muslimskem-svete.htm>

TANSEL, A., (2001) *Economic Development and Female Labor Force Participation in Turkey: Time-series evidence and cross-province estimates*. [online] Working Papers 0124, The Economic Research Forum, [vid. 2014-9-22] dostupné z: http://www.pep-net.org/sites/pep-net.org/files/typo3doc/pdf/recommended_readings/ERCWPE0105.pdf

TANZIM, A. J., (2012) *Firm Creates the Condition of Gender Inequality*, [online] [vid. 2014-9-1] dostupné z: http://www.academia.edu/1514796/How_do_Firm_Create_the_Condition_of_Gender_Inequality.

TUTCHEL, D., (2010) *One World Action in twenty-one*. [online] London, [vid. 2014-10-25] dostupné z: <https://static.squarespace.com/static/536c4ee8e4b0b60bc6ca7c74/t/53a849c3e4b00ecdaad5e74a/1403537859509/OWA+is+21.pdf>

UNIFEM, (2014) *Women's empowerment principles – equality means business*. [online] [vid. 2014-9-1] dostupné z: http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/partnerships/businesses%20and%20foundations/women-s-empowerment-principles_en%20pdf.pdf

VOJTÍŠKOVÁ, V., (2009) *Časopis pro humanitní a společenské vědy č. 15, Postavení žen v iránské a saúdské Společnosti*. [online] s. 4 [vid. 2014-10-6] dostupné z: http://clovek.ff.cuni.cz/pdf/vojtiskova_studie_15.pdf

WORLD BANK, (2012b) *World Development Report 2012: Gender Equality and Development. Outline*. [online] [vid. 2014-7-6] dostupné z: http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2010/11/03/000334955_2_0101103062028/Rendered/PDF/576270WDR0SecM1e0only1910BOX353773B.pdf

WORLD BANK, (2013a) *Annual Report 2013*. [online] [vid. 2014-12-6] dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EXTANNREP2013/Resources/9304887-1377201212378/9305896-1377544753431/1_AnnualReport2013_EN.pdf

WORLD BANK, (2013b) *World Bank Group Gender Equality Highlights*. [online] [vid. 2014-12-5] dostupné z:

<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Gender/Gender%20Board%20Update%202013%20Glossy%20summary.pdf>

WORLD BANK, (2013c) *ANNUAL REPORT 2013*. [online] [vid. 2014-12-26] dostupné z:

http://siteresources.worldbank.org/EXTANNREP2013/Resources/9304887-1377201212378/9305896-1377544753431/1_AnnualReport2013_EN.pdf

WOYTEK, E. K., NEWIAK, M., KOCHHAR, K., FABRIZIO, S., KPODAR, K., WINGENDER, P., CLEMENTS, B., SCHWARTZ, G., (2014) *Women, Work, and the Economy: Macroeconomic Gains From Gender Equity*. [online] [vid. 2014-9-22]

dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1310.pdf>

7.1.3. Internetové zdroje:

AL-ISLAM, *Islám a muslimové*. [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://al-islam.cz/uvodni-charakteristika-islam/islam-a-muslimove-zakladni-pojmy.html>

AWID, *What is AWID?* [vid. 2014-10-15] dostupné z: <http://www.awid.org/About-AWID/Who-We-Are>

BARTOŠOVÁ, J., Socioweb, (2003) *Diskriminace žen na trhu práce*. [vid. 2014-7-30] dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=172&lst=108>

BECAUSE I AM GIRL, *5 issues affecting the world's girls in 2014, and beyond*. [vid. 2014-7-28] dostupné z: <http://becauseiamagirl.ca/5-issues-affecting-the-worlds-girls>

BPW, *What is BPW?* [vid. 2014-9-3] dostupné z: <http://www.bpw-international.org/s-about/s-what-is-bpw/xwhat-is-bpw>

ANAND, R., (2014) *ARE WOMEN ENTREPRENEURS ON PAR IN A MAN'S WORLD?* [vid. 2014-9-3] dostupné z: <http://www.linkedin.com/today/post/article/20140715065208-51874326-are-women-entrepreneurs-on-par-in-a-man-s-world>

BPW, *BPW Aims and Ambitions*. [vid. 2014-9-3] dostupné z: <http://www.bpw-international.org/s-about/s-aims-and-ambitions/x-aims-and-ambitions>

- CN2COLLINS (2013) *THE WID, WAD, GAD APPROACH ON GENDER DEVELOPMENT*. [vid. 2014-9-17] dostupné z: <http://cn2collins.wordpress.com/2013/03/19/the-wid-wad-gad-approach-on-gender-development/>
- EIGE, (2013) *Gender Equality Index*. [vid. 2014-9-12] dostupné z: <http://eige.europa.eu/content/gender-equality-index#>
- EUROPEAN UNION, *Equality between men and women*. [vid. 2014-10-18] dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/equality_between_men_and_women
- FLORIDA, R., (2012) *The Geography of Women's Economic Opportunity*. [vid. 2014-9-14] dostupné z: <http://www.citylab.com/work/2012/01/how-economic-development-helps-worlds-women/907/>
- FREE THE CHILDREN, *Free the children. Education*. [vid. 2014-7-28] dostupné z: <http://www.freethechildren.com/international-programming/our-model/education/>
- GENESIS (kapitola první) [online] [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://onlineb21.bible21.cz/bible.php?kniha=genesis>
- HARNACHOVÁ, M., Socioweb, (2010) *Genderové stereotypy*. [vid. 2014-10-2] dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=352&lst=115>
- SEDLÁŘOVÁ, B., IDNES.CZ, (2014) *V Indii je nedostatek žen, brutální obchod s nevěstami jen kvete*, [vid. 2014-10-22] dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/indie-nevesty-prodej-Orw/zahranicni.aspx?c=A140904_143718_zahranicni_bse
- INVESTOPEDIA, *Definition of Human Capital*. [vid. 2014-9-22] dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/h/humancapital.asp>
- ISLÁM, (2014) *Ženy v Islámu*. [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://islam.mypage.cz/menu/zeny-v-islam>
- JARKOVSKÁ, L., (2008) *Slovník odborných termínů – Genderová studia*. [online] Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity [vid. 2014-7-3] dostupné z: <http://is.muni.cz/auth/el/1423/jaro2011/GEN110/um/sp/index.html>
- KÁRNÍKOVÁ, A., *EurActiv: Ženy jsou na trhu práce stále v nevýhodě*. [vid. 2014-7-31] dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/anna-karnikova-zeny-jsou-na-trhu-prace-stale-znevyhodnovany-kongres-zen-kvoty-010897>

LEE, R., MASON, A., (2006) International Monetary Fund, *What Is the Demographic Dividend?* [vid. 2014-9-22] dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2006/09/basics.htm>

LUGO, L., Pew Research Center, (2011) *Global Christianity – A Report on the Size and Distribution of the World's Christian Population.* [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://www.pewforum.org/2011/12/19/global-christianity-exec/>

MARXISMUS, *Marxismus.* [vid. 2014-10-8] dostupné z: <http://www.marxismus.wbs.cz/>

MARXISMUS, *Náboženství.* [vid. 2014-10-4] dostupné z: <http://marxismus.cz/hismat/nabozen.htm>

MUSLIMKA (2008) *Zaměstnání muslimské ženy.* [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://www.muslimka.estranky.cz/clanky/prava-zen/zamestnani-muslimske-zeny.html>

NSZ, *OECD.* [vid. 2014-10-20] dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/oecd>

OECD: *Gender equality.* [vid. 2014-7-30] dostupné z: <http://www.oecd.org/gender/data/genderwagegap.htm>

OECD: *The Organisation for Economic Co-operation and Development.* [vid. 2014-10-20] dostupné z: <http://www.oecd.org/about>

OECD: *Gender wage gap.* [vid. 2014-10-20] dostupné z: <http://www.oecd.org/gender/data/genderwagegap.htm>

OSN, *Boj proti diskriminaci – práva žen.* [vid. 2014-10-19] dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=42&subkap=45>

OSN, *Rozvojové cíle MDGs.* [vid. 2014-10-19] dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205>

PIPER, J., (2012) *Stvořil je muže a ženu, ke svému obrazu.* [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://www.biblickaknihovna.cz/knihy/stvoril-je-muze-a-zenu-ke-svemu-obrazu>

PREMI CONSULT, *Gender Mainstreaming.* [vid. 2014-10-18] dostupné z: <http://www.premi-consult.cz/gender-poradna/gender-mainstreaming.html>

PROKERELA: *Common issues regarding the gender roles in a family.* [vid. 2014-7-26] dostupné z: <http://www.prokerala.com/relationships/family/gender-roles-in-family.php>

ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI, *Postavení muže a ženy v Bibli*. [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://www.rovne-prilezitosti.cz/clanky/clanek-1.html>

SADÍLEK, T., Ingema net, (2002) *Kultura a náboženství*. [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://www.ingema.net/in2001/clanek.php?id=197>

SAMA, J. L., (2013) *GENDER INEQUALITY*. [vid. 2014-10-8] dostupné z: <http://prezi.com/mfphb6j290u4/gender-inequality/>

SANEP, (2010) *Průzkum platové nerovnosti v ČR*. [vid. 2014-7-28] dostupné z: http://www.parlamentnilisty.cz/profily-sprava//user-data/06B091AE/file/19113-sanep_postaveni_muzu_a_zen_media.pdf

SHARIA 4 CZECHIA, *ISLÁM*. [vid. 2014-10-8] dostupné z: <http://sharia4czechia.com/islam/>

SIMERSKÁ, L., Feminismus.cz, (2001) *Co je to sexismus*. [vid. 2014-10-3] dostupné z: <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/co-je-to-s-e-x-i-s-m-u-s>

SLOVOSLED, *Feminismus vybojoval rovnost jen pro ženy, které jsou si rovnější*. [vid. 2014-8-2] dostupné z: <http://slovosled.com/2013/03/31/feminismus-vybojoval-rovnost-jen-pro-zeny-ktere-jsou-si-rovnejsi/>

SULLIVAN, J. D., *GENDER EQUALITY AND RELIGIOUS FREEDOM: TOWARD A FRAMEWORK FOR CONFLICT RESOLUTION*. [vid. 2014-10-6] dostupné z: <http://www.law-lib.utoronto.ca/Diana/fulltext/sull.htm>

TESAŘOVÁ, S., EXTRA.CZ, (2013) „Aukce panen“: *Kolumbijské pouliční gangy prodávají dívky ve věku deseti let drogovým baronům a turistům. Kdo s tím něco udělá?* [vid. 2014-10-12] dostupné z: <http://www.extra.cz/aukce-panen-kolumbijske-poulicni-gangy-prodavaji-divky-ve-veku-deseti-let-drogovym-baronum-a-turistum-kdo-s-tim-neco-udela>

THE ECONOMIST INTELLIGENT UNIT, (2012) *Women's Economic Opportunity Index 2012*. [vid. 2014-9-13] dostupné z: http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=weoindex2012

THE GRAND NARRATIVE, (2011) *GENDER EMPOWERMENT MEASURE*. [vid. 2015-7-01] dostupné z: <http://thegrandnarrative.com/tag/gender-empowerment-measure/>

UN WOMEN, *The United Nations Fourth World Conference on Women*. [vid. 2014-10-10] dostupné z: <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/poverty.htm#pover>

UN, *Target 3.A: Eliminate gender disparity in primary and secondary education, preferably by 2005, and in all levels of education no later than 2015.* [vid. 2014-10-19] dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/gender.shtml>

UNDP, *Gender and Poverty Reduction.* [vid. 2014-10-10] dostupné z: http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/povertyreduction/focus_areas/focus_gender_and_poverty/

UNDP, (2013) *Gender Development Index.* [vid. 2014-9-10] dostupné z: [http://hdr.undp.org/en/content/table-5-gender-related-development-index-gdiGII \(Gender Inequality Index\)](http://hdr.undp.org/en/content/table-5-gender-related-development-index-gdiGII (Gender Inequality Index))

UNDP, (2013) *Gender Inequality Index* [vid. 2014-9-10] dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/table-4-gender-inequality-index>

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME, *Gender Development index (GDI).* [vid. 2014-9-10] dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/gender-development-index-gdi>

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME, *Gender Inequality index (GII).* [vid. 2014-9-11] dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>

WORLD BANK (2013) *Missing Voices: Gender Equality in the Arab World.* [vid. 2014-12-30] dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2013/03/14/missing-voices-gender-equality-in-the-arab-world>

WORLD BANK (2014) *Agriculture Overview.* [vid. 2014-9-29] dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/overview#1>

WORLD BANK, (2014) *Gender Overview.* [vid. 2014-12-5] dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/gender/overview>

WORLD BANK, (2014) *Gender Overview.* [vid. 2014-12-6] dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/gender/projects>

WORLD BANK, *Adolescent fertility rate.* [vid. 2014-9-11] dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.ADO.TFRT>

WORLD BANK, *GDP (current US\$).* [vid. 2014-9-11] dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

WORLD BANK, *Gender and Development Trainer Manual. Gender and Development Approaches.* [vid. 2014-9-17] dostupné z: <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/192862/Module1/Module1c.html>

WORLD BANK: *Women Key To Effective Development, Bank Says*, [vid. 2014-7-26] dostupné z: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20035009~menuPK:34459~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html>

WORLD ECONOMIC FORUM, (2014) *Global Gender Gap Index 2014*. [vid. 2014-9-10] dostupné z: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/rankings/>

ZÁKONY PRO LIDI, Antidiskriminační zákon. [vid. 2014-7-31] dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>

8. Přílohy

Příloha 1

GEI (Gender Equality Index 2010)

Země	Index	Práce	Peníze	Znalosti	Čas	Moc	Zdraví
BE	59.6	66.4	79.3	54.7	45.3	45.2	94.1
BG	37.0	49.9	40.7	32.0	17.3	33.8	84.5
CZ	44.4	71.6	59.3	37.3	23.2	29.6	89.6
DK	73.6	81.6	79.2	75.1	64.9	60.0	91.8
DE	51.6	72.5	76.3	44.1	41.6	28.0	89.5
EE	50.0	64.6	49.1	53.0	51.4	27.5	83.8
IE	55.2	71.0	77.0	52.8	53.4	26.5	96.4
EL	40.0	59.7	63.3	36.7	17.4	24.4	92.4
ES	54.0	61.3	60.7	53.5	33.8	47.2	90.7
FR	57.1	67.0	75.9	49.4	35.8	50.3	90.6
IT	40.9	60.6	68.2	32.1	33.0	18.6	90.8
CY	42.0	68.7	74.1	52.9	25.3	12.2	91.1
LV	44.4	54.9	42.0	38.8	35.2	38.6	77.1
LT	43.6	61.0	41.5	47.4	24.1	32.1	84.9
LU	50.7	66.4	90.9	61.1	48.9	14.7	93.9
HU	41.4	55.9	54.4	35.1	32.5	24.4	83.7
MT	41.6	55.0	68.2	34.0	37.5	18.7	93.2
NL	69.7	73.1	82.5	65.5	71.3	52.2	94.7
AT	50.4	73.9	77.9	44.6	40.0	24.3	91.6
PL	44.1	61.4	52.2	44.0	20.9	34.5	82.6
PT	41.3	66.2	56.3	30.4	22.4	30.6	84.5
RO	35.3	60.4	39.0	28.8	17.8	24.9	84.0
SI	56.0	69.1	70.2	51.4	49.1	36.0	88.7
SK	40.9	61.0	53.7	35.0	17.8	33.1	85.8
FI	73.4	82.0	78.4	67.0	63.8	68.8	89.9
SE	74.3	78.6	80.2	66.3	63.9	74.3	93.1
UK	60.4	76.6	74.3	68.8	43.2	35.2	95.4
EU-27	54.0	69.0	68.9	48.9	38.8	38.0	90.1

Zdroj: Vlastní zpracování podle: EIGE, (2013)

Příloha 2

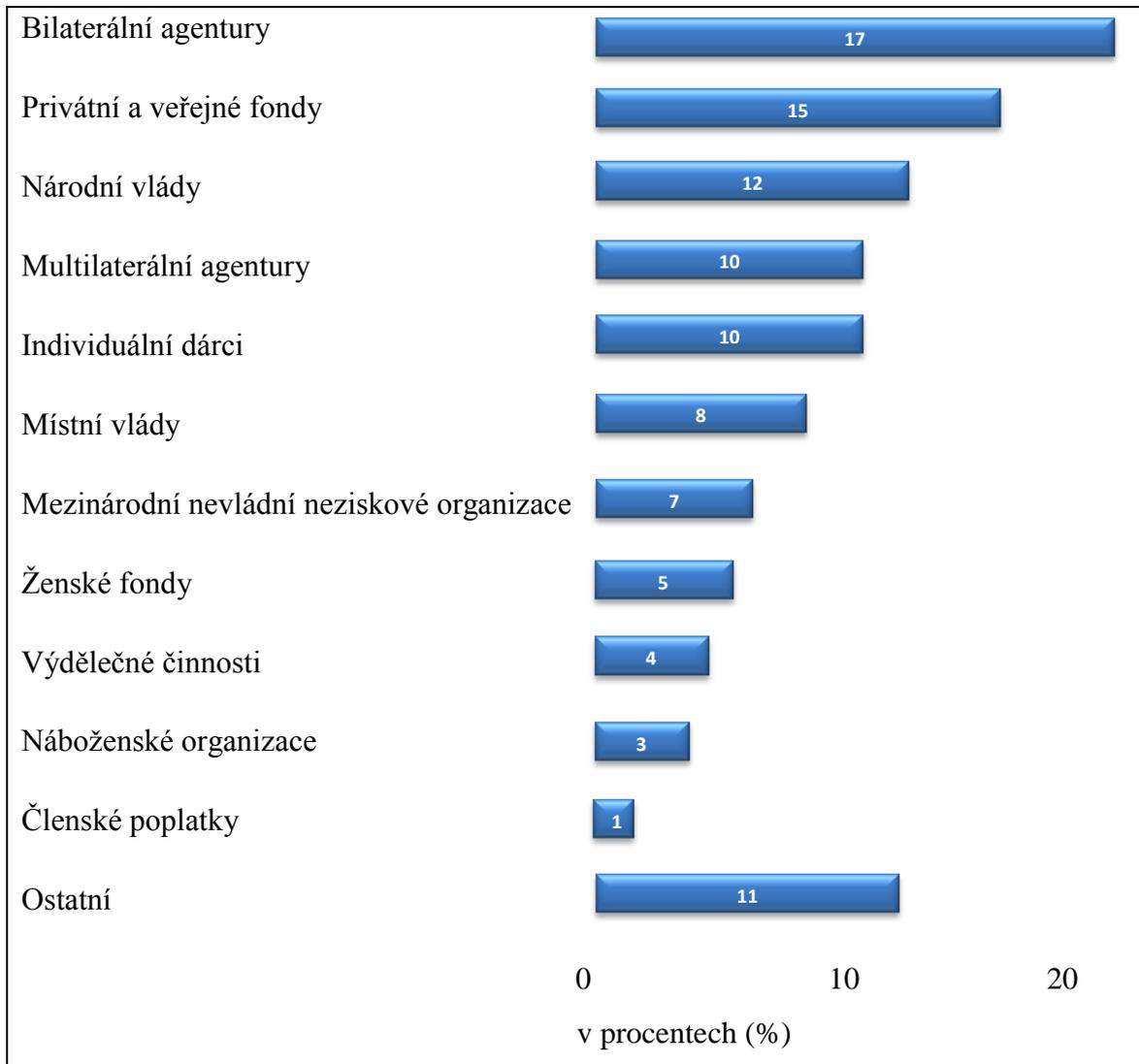
10 nejlepších a 10 nejhorších zemí v rámci indexu WEO v roce 2012

Women's Economic Opportunity (WEO)		
Pořadí	Země	Index
1	Švédsko	90.4
2	Norsko	88.3
3	Finsko	88.2
4	Belgie	87.7
5	Austrálie	87.1
6	Německo	86.3
7	Holandsko	85.0
8	Nový Zéland	83.7
9	Kanda	83.2
10	Island	83.0
*33	Česká republika	70.8
119	Nigérie	33.4
120	Madagaskar	32.7
121	Pobřeží Slonoviny	30.8
122	Togo	30.7
123	Etiopie	30.3
124	Šalamounovy ostrovy	29.2
125	Papua-Nová Guinea	26.6
126	Jemen	24.6
127	Čad	23.3
128	Sudan	19.2

Zdroj: Vlastní zpracování podle: ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT, (2012)

Příloha 3

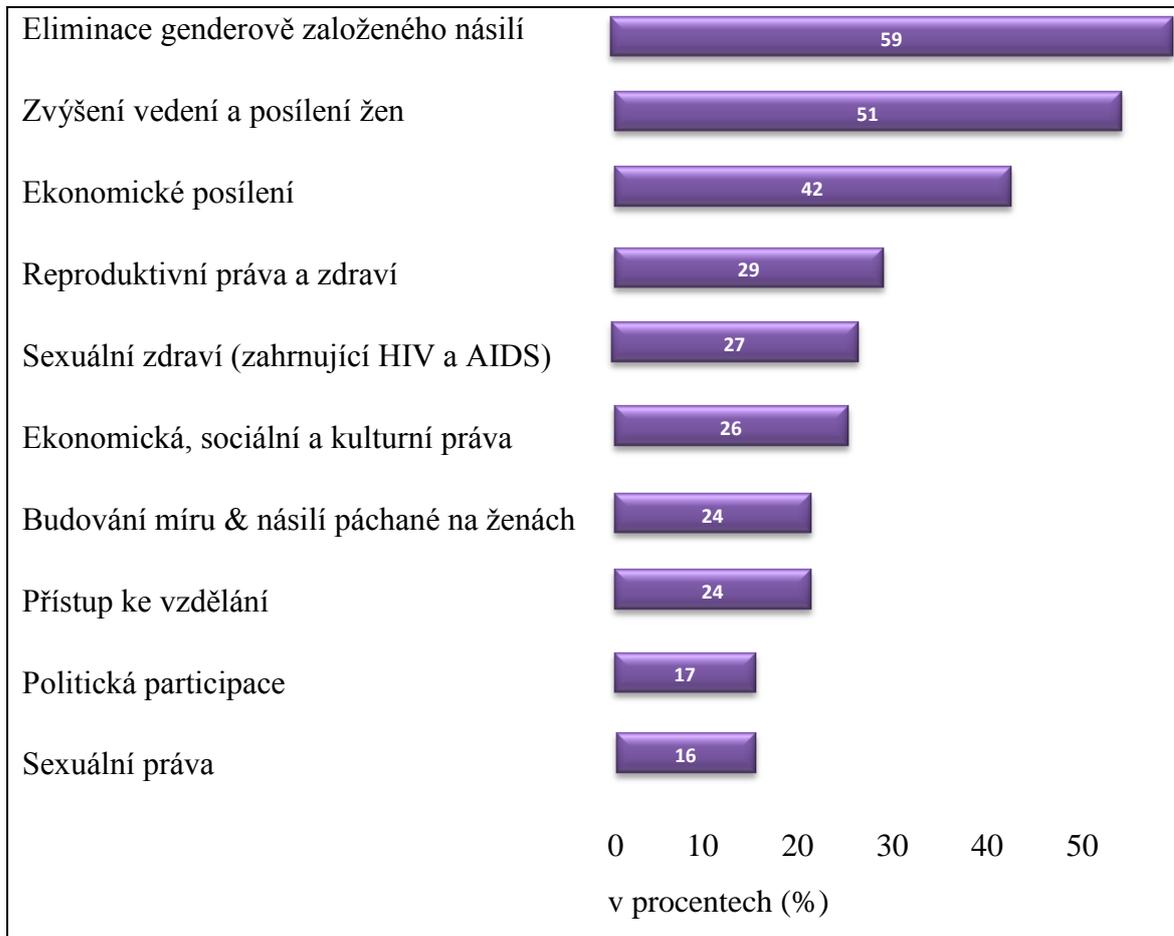
Podíl příjmů AWID v roce 2010



Zdroj: PITTMAN, A., ARUTYUNOVA, A., DEGIORGIS, V. V., SHAW, A., (2012)

Příloha 4

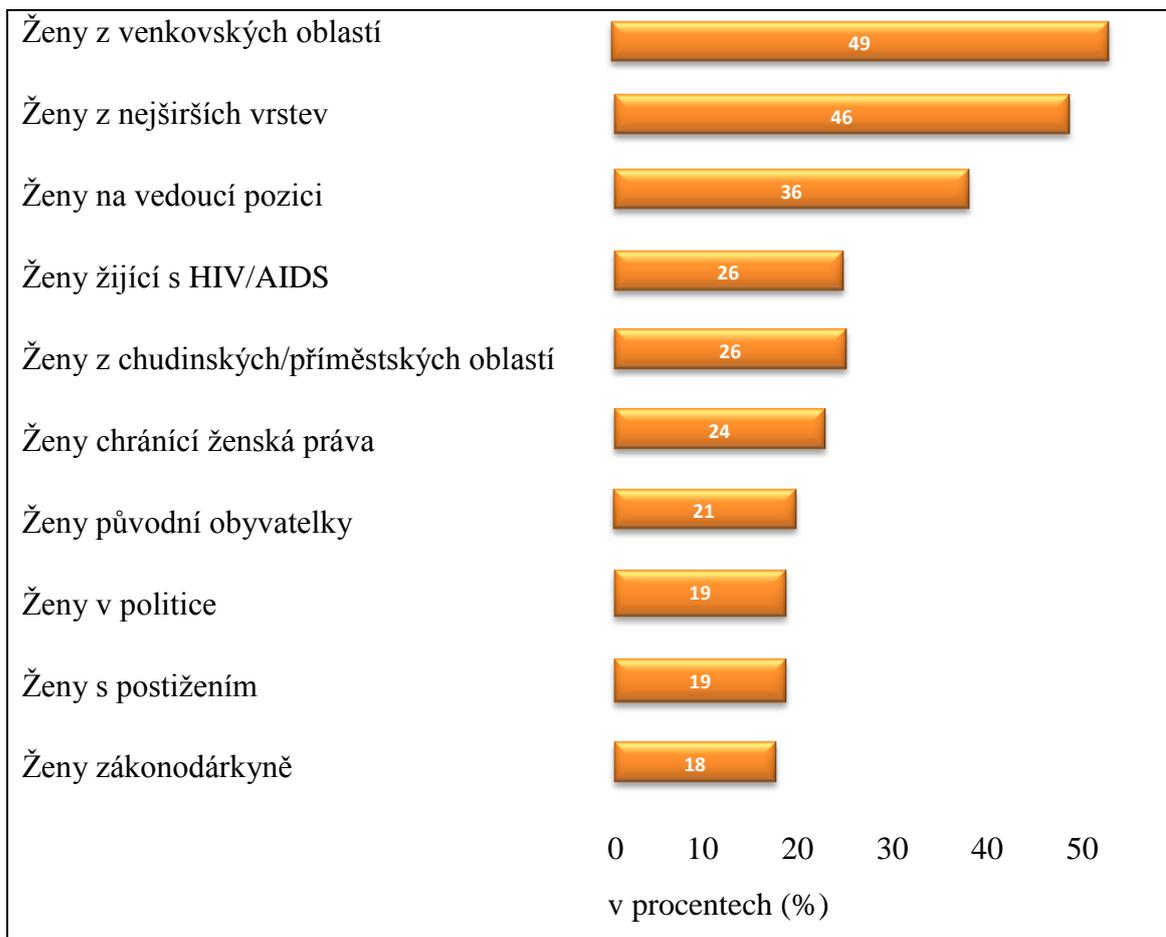
Hlavní priority stanovené ženskými organizacemi z AWID průzkumu



Zdroj: Vlastní zpracování podle: PITTMAN, A., ARUTYUNOVA, A., DEGIORGIS, V. V., SHAW, A., (2012)

Příloha 5

Populační zaměření ženských organizací z AWID průzkumu



Zdroj: Vlastní zpracování podle: PITTMAN, A., ARUTYUNOVA, A., DEGIORGIS, V. V., SHAW, A., (2012)

Příloha 6

OECD pro větší genderovou rovnost

A. osvojit si praktiky, které podporují rovnost žen a mužů ve vzdělávání

1. zajistit, aby chlapci a dívky měli stejný přístup ke kvalitnímu vzdělání, stejná práva a příležitosti pro úspěšné dokončení školní docházky;
2. vyučování a školní cvičení, které povede k odstranění diskriminace na základě pohlaví a stereotypům;
3. studium vědy, techniky, strojírenství, matematiky, stejně tak jako umění a humanitní vědy musí být stejně atraktivní pro chlapce i dívky;
4. kampaně a zvyšování povědomí mezi mladými lidmi, rodiči, učiteli a zaměstnavateli o genderově stereotypním postojům;
5. podporovat ženy, které ukončily technicky zaměřená studia, aby i dále pokračovaly v těchto oblastech, například prostřednictvím karierního poradenství, stáží, cílené finanční podpory;

B. podporovat politiky a pracovní podmínky, které umožňují otcům a matkám vybalancovat pracovní dobu s jejich rodinnými povinnostmi a pomoci ženám, aby se více zapojovaly do zaměstnanosti v soukromém i veřejném sektoru

1. navrhnout takový daňový systém, aby měli oba rodiče finanční motivaci k práci;
2. zajistit přístup ke kvalitnímu vzdělávání již od raného dětství a zabezpečit cenově dostupnou péči pro dlouhodobě závislé osoby, jako jsou například postižené děti;
3. zajistit matkám a otcům placenou mateřskou resp. otcovskou dovolenou;
4. zajistit, aby každý rodič mohl vstoupit na trh práce, bez ohledu na jejich partnerský status, poskytovat dostatek pracovních míst pro samotné rodiče;
5. zajistit, aby politiky, které se zabývají problémem nezaměstnanosti, nediskriminovaly a to buď přímo, nebo nepřímo ženy;
6. zlepšit pracovní podmínky a přístup k sociální podpoře pro neformální pracovníky, zejména z nejzranitelnějších skupin;

C. zvýšit zastoupení žen na rozhodovacích pozicích

1. podporovat opatření jako jsou dobrovolné činnosti, požadavky na zveřejňování informací a soukromé iniciativy, které zvyšují počet žen ve vedení;
2. zavést mechanismy, které zlepší rovnováhu mužů a žen na vedoucích pozicích ve veřejném sektoru;

3. podporovat větší účast a zastoupení žen na všech úrovních politiky, včetně vlády, parlamentu, místních orgánů, a soudního systému;

D. odstranit diskriminační platové rozdíly

1. posílit právní rámec a jeho platnost pro boj proti všem formám diskriminace v odměňování, karierním postupu, náboru, školení;
2. prosadit transparentnost odměňování;
3. zajistit, že zásada stejné odměny za stejnou práci nebo za práci stejné hodnoty je v praxi respektována;

E. podporovat veškerá vhodná opatření k ukončení sexuálního obtěžování na pracovišti

F. zvýšit počet žen v podnikatelské činnosti

1. nalézt vhodná opatření, která řeší nedostatky a selhání trhu, politiky zabývající se snížením překážek pro lepší přístup v podnikání žen, administrativní břemena a nadměrná regulační omezení pro podniky;
2. zajistit rovný přístup k finančním prostředkům pro muže a ženy; podniknout kroky ke zlepšení znalosti o finančních institucích; zvýšení povědomí o finančních zdrojích a nástrojů mezi podnikatelkami;

G. věnovat pozornost zvláštním potřebám žen ze znevýhodněných menšinových skupin a ženám migrantkám;

H. snížit rozdíly mezi pohlavími ve finanční gramotnosti prostřednictvím programů zaměřených na řešení potřeb v oblasti finanční gramotnosti žen, a to zejména na podporu jejich povědomí, důvěry, kompetencí a dovedností ve finančních otázkách;

I. tradiční pohled na rovnost mužů a žen v oblasti návrhu, vývoje a ve vyhodnocování příslušných politik, prováděním systematického posuzování genderových dopadů a vygenerováním náležitých údajů a důkazů k vytvoření kritérií pro budoucí vyhodnocení; J. posílit mechanismy odpovědnosti za rovnost mužů a žen a iniciativ zaměřených na začleňování napříč a v rámci orgánů státní správy; (OECD, 2013)